

Agendapunt nr.: 15

De raad van de gemeente Hilvarenbeek,
gezien het voorstel van het college,
gelet op de Gemeentewet;

besluit:

De raad besluit:

1. In te stemmen met de begroting 2024 en de meerjarenramingen 2025-2027, en daarbij

de volgende incidentele kostenpost in de begroting op te nemen:

	2024	2025	2026	2027
Budget aanjaagteam aantrekkelijk centrum	10.000			

de volgende incidentele kostenpost in de begroting op te nemen:

	2024	2025	2026	2027
Budget informatie delen over opgravingen Gelderakkers II	5.000			

Besloten in zijn openbare vergadering van 9 november 2023.
de raad,

Raadsgriffier
de heer M. Janus

Voorzitter
de heer E.M.L. Weys

Begroting 2024

gemeente Hilvarenbeek

gemeente **Hilvarenbeek**

Begroting 2024

Hilvarenbeek, 26 september 2023

Versie 3.1
Zaaknr 1011454

Gemeente Hilvarenbeek
Postbus 3
5080 AA Hilvarenbeek

Bezoekadres:
Vrijthof 10
5081 CA Hilvarenbeek

Telefoon
(013) 505 83 00

E-mail
gemeente@hilvarenbeek.nl

Internet
www.hilvarenbeek.nl

Inhoudsopgave

Inleiding

Beleidsbegroting

1. Programmaplan	9
1.1 Samenlevend Hilvarenbeek.....	10
1.2 Belevend Hilvarenbeek.....	24
1.3 Ondernemend Hilvarenbeek	44
1.4 Dienstverlenend Hilvarenbeek.....	46
1.5 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	51
1.6 Overhead en VPB.....	57
2. Paragrafen	64
2.1 Lokale heffingen	65
2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	71
2.3 Onderhoud kapitaalgoederen	77
2.4 Financieringsparagraaf	81
2.5 Bedrijfsvoering	85
2.6 Verbonden partijen	91
2.7 Grondbeleid.....	93

Financiële begroting

3. Uiteenzetting van de financiële positie en toelichting	96
3.1 Overzicht van baten en lasten incl. meerjarenraming	97
3.2 Meerjarige vermogenspositie (balansprognose)	106

Bijlagen

4. Bijlagen	111
4.1 Beleidsindicatoren.....	112
4.2 Overzicht reserves en voorzieningen	114
4.3 Overzicht investeringen (meerjarig).....	115
4.4 Onderbouwing kostendekkendheid heffingen.....	119
4.5 Risicokaart	121
4.6 Berekening renteresultaat	127

Inleiding

Kaders en uitgangspunten: maatschappelijke opgaven centraal met financieel realisme

Voor u ligt de begroting 2024. De begroting is een regulier document in onze planning- en controlcyclus. De begroting is gebaseerd op de rijksinkomsten uit de meicirculaire zoals ook vorig jaar is gebeurd. De provincie als toezichthouder vraagt om consistent beleid. Daarom ontvangt u de septembercirculaire dit jaar ook weer separaat via een raadsinformatiebrief en verwerken we de financiële consequenties met de najaarsnota. De begroting is een uitwerking van de voorjaarsnota waarin de financiële kaders zijn geschetst.

We leggen met de begroting een reëel en structureel sluitend begrotingsjaar 2024 voor. Dit voldoet aan de eisen van de provincie. De provincie beoordeelt jaarlijks bij het indienen van onze begroting of het begrotingsjaar – jaarschijf 2024 - of uiterlijk de laatste jaarschijf van de meerjarenraming structureel en reëel in evenwicht is. Vanaf 2026 ontstaat er onzekerheid omdat we dan zoals nu voorzien we minder middelen van het Rijk ontvangen. Ondanks de onzekerheid kiezen we ervoor te investeren en maatschappelijke opgaven centraal te stellen. We doen dit wel met financieel realisme. We hebben daarom afgesproken dat we een structureel nadelig saldo in de jaren 2026 en 2027 accepteren. Dit ligt in lijn met het advies van de VNG aan haar leden het lokale tekort in de meerjarenbegroting vanaf 2026 zichtbaar te maken. Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant [spreekt haar sympathie uit over dit begrotingsadvies](#). Ook de K80 heeft het advies van de VNG aan haar leden gegeven. We willen dit nadeel wel beheersbaar houden. We hebben daarom afgesproken een nadeel van maximaal 0,75% te accepteren van het begrotingstotaal in onze begroting voor de jaren vanaf 2026

Om structureel te kunnen investeren in onze samenleving zien we een OZB-verhoging als noodzakelijk dekkingsmaatregel in plaats van nu te bezuinigen of te herprioriteren. Dit is nodig om voorzieningen overeind te houden, de kwaliteit van onze dienstverlening verder te versterken en in contact te staan met onze samenleving. Het voorstel is om de OZB-tarieven voor woning en niet-woningen te verhogen naar het gestandaardiseerd gemiddelde volgens Coelo. Dit betekent dat we de OZB vanaf 2024 voor niet-woningen verhogen met 26,5% en voor woningen met 1,5% boven op de reguliere indexatie van 2,25%.

Andere inkomstenbronnen zijn de toeristenbelasting en forensenbelasting. De brede evaluatie toeristen- en forensenbelasting heeft laten zien dat de tarieven al boven het regionale gemiddelde liggen, waarmee we de voor Hilvarenbeek steeds belangrijker wordende recreatieve sector onder druk zetten. De tarieven 2023 worden daarom bevroren tot en met 2026, waardoor de eerdere tariefsverhogingen van 17% voor de jaren 2024 en 2025 teruggedraaid zijn.

Er is nu niet gekozen voor bezuinigingen of herprioriteringen. Dit is een bewuste keuze om twee redenen:

- Praktisch: op korte termijn en ongefundeerd schuiven in of beperken van budgetten/taken kan leiden tot uitvoeringsproblemen en ad hoc maatregelen.
- Fundamenteel: aanpassing van budgetten voor taken gaat verder dan het geld. Het maken van dergelijke keuzes vraagt om een fundamenteel gesprek over de identiteit/profiel van Hilvarenbeek in de toekomst en de belangrijke taken waar we als gemeente (ook) financieel op willen (blijven) inzetten. Dat gesprek legt dan een gedegen fundament voor het maken van doordachte keuzes voor die taken en budgetten die Hilvarenbeek ook op de langere termijn sterker maken.

Voor de financiën op langere termijn, vanaf 2026 en verder, heeft het college de raad uitgenodigd een proces in te richten om lange termijn keuzes met een financiële vertaling te maken. Hierover is ook in de auditcommissie gesproken.

Samen is van iedereen: waar we mee aan de slag gaan

Onder de huidige omstandigheden is het een enorme uitdaging om een huishoudboekje samen te stellen en hiermee ook in de toekomst een gezonde financiële basis vast te houden. We kijken daarbij vooral naar de jaren vanaf 2026, wanneer we minder geld van het Rijk ontvangen en figuurlijk in een ravijn vallen. Wij zien dat we niet de enige gemeente zijn in Nederland met een financiële huishouding die verder onder druk komt te staan.

Onze ambities zijn veel groter dan de beschikbare middelen. We hebben daarom keuzes gemaakt. Zo gaan we verder aan de slag met het Samenlevingsakkoord, waar het Collegeprogramma een doorvertaling van is. Maar investeren we ook in de organisatie om de kwaliteit van onze dienstverlening verder te versterken en in contact te staan met onze samenleving.

In deze begroting presenteren we de maatschappelijke ambities en doelen waarmee we aan de slag gaan en verder gaan. Zo gaan we onder andere aan de slag met het opstellen van positief ouderenbeleid. Ook is 2024 het jaar waarin het nieuw grondstoffenbeleid verder geïmplementeerd wordt. We gaan verder met het uitwerken van alternatieve routes voor het landbouwverkeer, de voorbereiding van SWC Doelakkers, het Centrumplan, het verder doorontwikkelen van het positief jeugdbeleid, het intensiveren van de woningbouw, de verdere ontwikkeling van Hart voor Haghorst en het verder vormgeven van onze democratische vernieuwing.

Naast deze ambities komen er ook tal van wettelijke taken op ons af waar we ook mee aan de slag moeten. Denkt u aan de invoering van de Omgevingswet, het klimaatakkoord, de transitie visie warmte, de huisvesting van statushouders, de transitie van de landbouw en vele nieuwe digitaliseringswetten.

Wat het gaat kosten

Aan de basis van deze begroting liggen de uitgangspunten zoals die in de voorjaarsnota(+) 2023 zijn opgenomen. Dat wil zeggen dat onder andere de autonome ontwikkelingen, nieuwe ontwikkelingen en bijgestelde taakstellingen waar u over heeft besloten verwerkt zijn in de begroting en het meerjarenperspectief. Het vertrekpunt van deze begroting zijn dan ook de saldi 2024 – 2027 van de vastgestelde voorjaarsnota(+) inclusief de aangenomen amendementen.

Bijgestelde begroting en meerjarenperspectief waarbij - = nadelig	2024	2025	2026	2027
Saldi boekwerk Voorjaarsnota(+) 2023	+155	+1.036	-103	-231
Structureel saldo	+129	+975	-103	-216
Incidenteel saldo	+26	+61	0	-15
A-02 Uitvoering erfgoedbeleid	-40	-40	0	0
Saldi boekwerk Voorjaarsnota(+) 2023 incl. amendementen	+115	+996	-103	-231
Structureel saldo	+89	+935	-103	-216
Incidenteel saldo	+26	+61	0	-15

Met deze begroting stellen we voor om een aantal nieuwe mutaties te verwerken in onze meerjarenbegroting. We gaan nu verder in op welke dit zijn. Daarbij hebben we ook maatregelen genomen om het tekort in het laatste begrotingsjaar niet te ver op te laten lopen. Zoals gebruikelijk voegen we de positieve resultaten toe aan onze algemene bedrijfsreserve. Negatieve resultaten onttrekken we aan onze algemene bedrijfsreserve. De positieve incidentele resultaten van de komende jaren zorgen ervoor dat onze solvabiliteitsratio niet meerjarig onder onze ondergrens zakt.

Bijgestelde begroting en meerjarenperspectief waarbij - = nadelig	2024	2025	2026	2027
Saldi boekwerk Voorjaarsnota(+) 2023	155	1.036	-103	-231
Structureel saldo	129	975	-103	-216
Incidenteel saldo	26	61	0	-15
A-02 Uitvoering erfgoedbeleid	-40	-40	0	0
Saldi boekwerk Voorjaarsnota(+) 2023 incl. amendementen	115	996	-103	-231
Structureel saldo	89	935	-103	-216
Incidenteel saldo	26	61	0	-15
1. Meicirculaire 2023	571	429	101	-88
Voorjaarsnota(+) 2023 incl. amendementen + meicirculaire 2023	686	1.425	-2	-319
Structureel saldo	660	1364	-2	-304
Incidenteel saldo	26	61	0	-15
2. Herijking meicirculaire 2023 (augustus 2023)	170	170	170	170
3. Reguliere Financiële technische mutaties begroting 2024	134	440	307	-213
4. Nieuw ontwikkelingen begroting 2024				
4.1 Bijdrage aan Equalit: extra investeringen beveiliging ICT-systemen en - hardware	-85	-85	-85	-85
4.2 Actualisatie gebouwenbeheer	-23	-55	-59	-65
4.3 Bijstelling kostendekkendheid leges 2024	25	25	25	25
4.4 Krediet Doelakkers terugbrengen naar krediet passend bij scenario 2	0	0	0	48
4.5 Doorschuiven investeringen vervoersmiddelen van 2026 naar 2027	0	0	0	56
Subtotaal	221	495	358	-64
Structureel saldo	350	597	398	-39
Incidenteel saldo	-129	-102	-40	-25
Saldi begroting 2024 -2027	907	1.920	356	-383
Structureel saldo	1.010	1.961	396	-343
Incidenteel saldo	-103	-41	-40	-40

1. [Meicirculaire 2023](#)

Met de Voorjaarsnota(+) 2023 hebben we een voorlopige prognose van de meicirculaire verwerkt in onze begroting. We hebben u over met [RIB 2023-63](#) geïnformeerd over de definitieve financiële effecten van de meicirculaire. Deze effecten hebben we nu in de begroting 2024 verwerkt.

2. [Herijking meicirculaire 2023](#)

In augustus heeft het CBS de cijfers voor enkele maatstaven definitief bekend gemaakt. Met de meicirculaire waren dat nog voorlopige cijfers. Door deze definitieve maatstaven pakt de meicirculaire voor ons voordeliger uit. Het gaat om een bedrag van € 170.000 structureel.

3. [Reguliere financieel technische mutaties begrotingsboekwerk 2023](#)

Jaarlijks stellen wij ons begrotingsboekwerk op waarbij we een aantal financieel technische exercities doen. Zo berekenen we onze rente opnieuw volgens de wettelijke richtlijnen, stellen we onze vervangingsinvesteringen, stellen we de kapitaallasten bij op basis van een geactualiseerd investeringsprogramma en rekenen we areaaluitbreidingen door. Deze financieel technische mutaties hebben we

zoals ieder jaar verwerkt in ons begrotingsboekwerk. Met name in 2027 resulteert dit in een negatief resultaat. Dit heeft te maken met de oplopende rente en de grotere investeringen die dan opgeleverd worden.

4. Nieuwe ontwikkelingen begrotingsboekwerk 2024

In deze begroting hebben we een aantal ontwikkelingen meegenomen waar we met de voorjaarsnota nog geen rekening mee hadden gehouden. Dit zijn de volgende ontwikkelingen:

4.1 *Bijdrage Equalit: extra investeringen beveiliging ICT-systemen en -hardware.*

Informatie en de beveiliging daarvan is van cruciaal belang voor de dienstverlening van iedere (gemeentelijke) organisatie. De rijksoverheid gaat de kaders daarvoor omzetten in wetgeving (BIO en NIS2) Dit zal eind 2024 een feit zijn. Om aan deze wetgeving te voldoen, gaat Equalit maatregelen treffen waarmee extra structurele investeringen gemoeid zijn. Het zijn structurele lasten welke doorbelast worden op basis van het eerder vastgestelde kostenverdeelmodel (KVM). Hierin worden het aantal inwoners, applicaties en accounts als verdeelsleutel gehanteerd. Voor Hilvarenbeek komt dit voor 2024 uit op een bedrag van € 85.000.

Als gemeente willen we graag dat Equalit deze maatregelen treft. Niet alleen omdat we dat straks wettelijk verplicht zijn, maar vooral omdat deze maatregelen bijdragen aan de veiligheid van de gegevens van onze inwoners. Een majeur cyberincident zoals een hack met ransomware kan een enorme impact hebben op de dienstverlening met grote financiële risico's, hetgeen voorbeelden als Hof van Twente, VDL-groep, Stad Antwerpen, gemeente Buren laten zien. In het geval van Hof van Twente heeft de rechter een uitspraak gedaan dat de gemeente zelf verzuimd heeft om de juiste maatregelen te nemen en middelen beschikbaar te stellen. Daarmee is de ICT-partner gevrijwaard van de geleden schade. Naast de directe (imago)schade is er ook sprake van grote vervolgschade om alles te herstellen. Dit willen wij zeker voorkomen.

4.2 *Actualisatie gebouwenbeheer*

Het huidige beheerplan gebouwen loopt over de periode 2020-2029. In de begroting 2023 kondigden we aan dit jaar het beheerplan te actualiseren. Ook de provincie heeft ons verzocht om het beheerplan te actualiseren en deze effecten in de begroting 2024 te vertalen. We hebben met de actualisatie ook duurzaamheidsmaatregelen meegenomen. De actualisatie van het beheerplan zorgt voor een nadelig effect in onze begroting. Het gaat om een nadeel van € 23.000 in 2024 oplopend tot een nadeel van € 65.000 vanaf 2027.

4.3 *Bijstelling kostendekkendheid leges 2024*

Jaarlijks stellen we onze legestarieven voor het volgend jaar bij en maken we daarbij een berekening voor de kostendekkendheid. De totale opbrengsten mogen namelijk niet meer zijn dan de totale kosten. Ook nu hebben we de legestarieven 2024 bijgesteld en in deze begroting financieel vertaald. U neemt met het raadsvoorstel belastingverordeningen 2024 het besluit over de legestarieven 2024.

4.4 *Krediet Doelkokers aansluiten op krediet passend bij scenario 2*

Eerder zijn in [RIB 2021-93](#) drie scenario's geschetst. Het College heeft scenario 1 voorgesteld. De raad heeft uiteindelijk met een [amendement](#) scenario 2 gekozen. De genoemde last van € 168.000 die past bij scenario 2 is ook in de begroting verwerkt. Het kredietbedrag uit het amendement correspondeert alleen niet met het kredietbedrag dat aansluit bij scenario 2. In het amendement wordt namelijk het kredietbedrag genoemd dat bij scenario 1 hoort. Het kredietbedrag van € 7,5 miljoen hebben we in onze begroting verwerkt omdat het amendement daar op toe ziet. Op een later moment is het kredietbedrag geïndexeerd met € 900.000, waardoor nu een investeringskrediet in de begroting staat van € 8,4 miljoen.

Door het kredietbedrag aan te laten sluiten op scenario 2, dus € 5,9 miljoen inclusief de indexering van € 900.000, komen we uit op een investeringskrediet van €6,8 miljoen. In onze begroting kunnen we dan rekening houden met € 1,6 miljoen minder investeringskosten waarover we rente moeten bereken. Dit levert een structureel voordeel op van € 48.000 vanaf 2027.

Eerder is ook in de auditcommissie bij het project toegelicht dat het vastgestelde bedrag van € 8,4 miljoen gebaseerd is op verkeerde uitgangspunten. Ook is toen toegelicht dat in het investeringskrediet nog geen rekening is gehouden met o.a.:

- De inrichting openbare ruimte
- Een nieuwe gymzaal
- Kosten voor tijdelijke huisvesting
- Eventuele extra indexaties

Het College komt nog met een raadsvoorstel voor de autorisatie van een definitief investeringskrediet.

4.5 Doorschuiven investeringen vervoersmiddelen van 2026 naar 2027

Om ons begrotingstekort het laatste begrotingsjaar niet te ver op te laten lopen hebben we gekeken naar maatregelen die minder pijn doen. We hebben daarom onze investeringenlijst doorgenomen en bepaald waar herprioritering mogelijk is. We hebben daarom enkele vervangingsinvesteringen voor vervoersmiddelen van de buitendienst doorgeschoven van 2026 naar 2027. Deze maatregel levert structureel € 56.000 op in 2027. Als we met de voorjaarsnota(+) volgend jaar gaan starten dan wordt begrotingsjaar 2028 zichtbaar. De kapitaallasten van de uitgestelde investeringen worden dan ook zichtbaar. Omdat de investeringen met een jaar worden uitgesteld bestaat het risico dat de onderhoudslasten in het jaar 2026 mogelijk toenemen.

Onze financiële positie

We zien dat er voorzichtigheid is geboden bij onze financiële positie. Dat blijkt uit twee ratio's die wij berekenen om een beeld te krijgen van onze schuldpositie. Zowel bij de netto schuldquote als bij de solvabiliteit is voorzichtigheid geboden. De solvabiliteit schuurt zelfs tegen een risicovol profiel aan. De solvabiliteit is de mate waarin de bezittingen zijn gefinancierd met eigen vermogen of met vreemd vermogen. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Het verloop van de ratio's de komende jaren vraagt aandacht. De positieve incidentele resultaten van de komende jaren zorgen ervoor dat onze solvabiliteitsratio niet meerjarig onder onze ondergrens zakt. Anderzijds is terughoudendheid met extra nieuwe investeringen van belang. Deze keuzes vallen ook samen met de ambities die wij de komende jaren willen bereiken. Het verbeteren van onze financiële positie zien wij als onderdeel van het proces met de raad waarin we keuzes maken voor de lange termijn met een financiële vertaling.

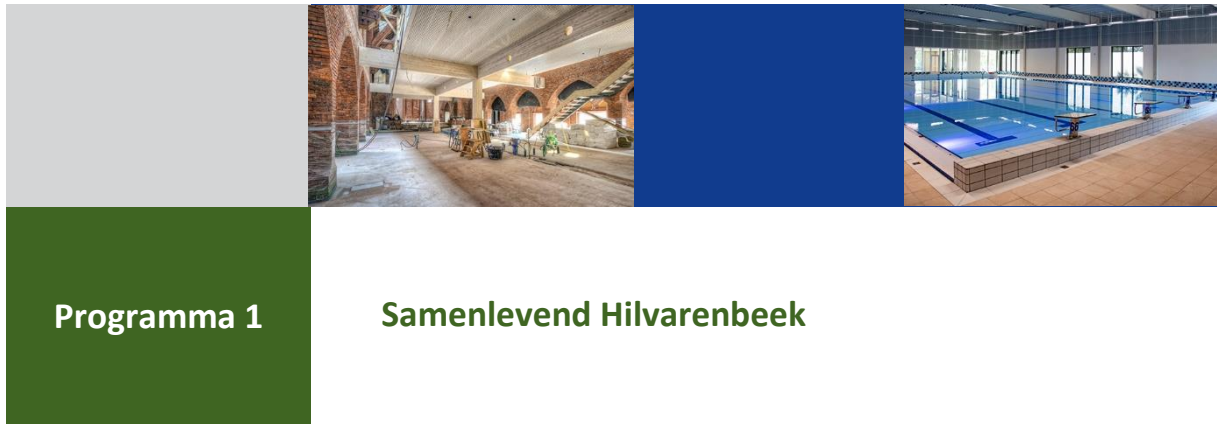
Tot slot

Ondanks de uitdagingen op financieel gebied, maken we toch de komende jaren mooie ambities waar. Hier zijn we gepast trots op. We hopen dat we dit ook vast kunnen blijven houden en dat het Rijk ons meer financiële ruimte gaat bieden vanaf 2026. We blijven daarom de lobby voortzetten om het Rijk te bewegen de noodzakelijke middelen op de langere termijn vrij te maken die nodig zijn. Dit doen we onder andere met de K80.

Het college van Hilvarenbeek.

Beleidsbegroting

1. Programmaplan

Programma 1

Samenlevend Hilvarenbeek

Het versterken van onze actieve en zorgzame samenleving is uitgangspunt van dit programma. Zorg, ondersteuning en onderwijs zijn daarbij randvoorwaarden. Het gaat ook om het stimuleren van een veelzijdig sport- en culturaanbod zodat inwoners - jong en oud - hun horizon kunnen verbreden. We streven naar een gezonde en veilige leefomgeving en we bevorderen een gezonde leefstijl. Daarin krijgen onze inwoners zo snel en eenvoudig mogelijke ondersteuning als zij dat nodig hebben. Samen met inwoners, maatschappelijke organisaties, verenigingen en ondernemers werken we aan de uitvoering van dit programma. We monitoren de resultaten en sturen bij waar nodig.

Dit programma bestaat uit de volgende vier thema's:

1. Zorg, jeugd en participatie
2. Sport en cultuur
3. Onderwijs
4. Gezondheidszorg

Naast ambities uit het collegeprogramma vindt u in dit programma ambities terug uit het Koersdocument Sociaal Domein 'Ruimte voor dóórontwikkeling' (vastgesteld op 21 december 2017).

Actuele ontwikkelingen 2024

In 2024 komen er diverse actuele ontwikkelingen in het uitvoeren van (Rijks)programma's op ons af. Denk hierbij aan de Hervormingsagenda Jeugd, het Gezond en Actief Leven Akkoord en het Integraal Zorgakkoord. Daarnaast zijn onze ambities groot en willen we deze en andere ontwikkelingen (waaronder de ontwikkeling van de nieuwe toegang / gezondheidscentrum, en het opstellen van positief ouderenbeleid) op een integrale manier oppakken. Dit vraagt de nodige inzet van ambtelijke capaciteit én financiële middelen.

Thema 1

Zorg, jeugd en participatie

Onze ambities

'Iedereen kan meedoen naar vermogen, ook in de kleine kernen' is het uitgangspunt. Deze ambitie sluit mooi aan bij de ambities uit het Koersdocument Sociaal Domein (2017): vanuit eigen kracht, dichtbij, samen en voorkómen. Als onze inwoners ondersteuning nodig hebben, zetten we deze tijdig en adequaat in. Prioriteit ligt bij de ondersteuning van de meest kwetsbare inwoners.

De toenemende tekorten binnen vooral Wmo en Jeugdzorg nopen ons tot het maken van fundamentele keuzes, maar wel met als uitgangspunt dat zorg terechtkomt bij de inwoners die het echt nodig hebben.

Het realiseren van deze ambities doen we tegen de achtergrond van stapelende maatschappelijke problematiek. We zien een toename van kwetsbare huishoudens, crisissituaties en veiligheidsvraagstukken. Dat onder meer in combinatie met een toename in het middelengebruik onder vooral jongeren, onderwijsachterstanden en een toename van de overlast in de openbare ruimte. Het gaat om een opstapeling van problemen als verdwijnende voorzieningen, armoede, gezondheidsproblemen en toenemende eenzaamheid en onveiligheid. De doorontwikkeling en versterking van het voorliggend veld is van belang om ook in de toekomst passende zorg te kunnen bieden.

Activiteiten in 2024

U leest per ambitie de activiteiten die wij in 2024 gaan uitvoeren.

Ambitie 1: zorgen dat inwoners vanuit eigen kracht kunnen deelnemen

1. Continueren en evalueren Taalhuis

Op grond van het Plan van Aanpak Basisvaardigheden Arbeidsmarktregio Midden-Brabant en de notitie Laaggeletterdheid Hilvarenbeek is sinds 2019 een Taalhuis actief in de gemeente Hilvarenbeek. Het is een laagdrempelige ontmoetingsplek, waar laaggeletterde volwassenen en vrijwilligers elkaar kunnen ontmoeten, met als doel te oefenen met lezen, schrijven, spreken, luisteren en rekenen. De gemeente Hilvarenbeek heeft structureel € 10.000 begroot voor aanvullend taalaanbod. De evaluatie uit 2023 gaf voldoende inhoudelijke basis voor het continueren van het Taalhuis in 2024. Bij de behandeling van de voorjaarsnota is daarom besloten een aanvullend bedrag van € 24.000 beschikbaar te stellen voor 2024.

Ambitie 2: zorgen dat voorzieningen en ondersteuning dichtbij beschikbaar zijn

2. Ontwikkelen visie lokaal arbeidsmarktbeleid met uitvoeringsprogramma

Werk speelt een cruciale rol in onze samenleving. Het fungeert als een middel waarmee individuen in hun levensonderhoud kunnen voorzien en biedt eveneens kansen ter bevordering van sociale cohesie. Bovendien draagt werk bij aan deelname aan de maatschappij, het gevoel van eigenwaarde en de algehele gezondheid. Echter kent de arbeidsmarkt verschillende uitdagingen, onder andere krapte. Ook in Hilvarenbeek hebben we te maken met verschillende uitdagingen, zoals landelijke en regionale ambities, de behoefte aan innovatie en samenwerking met lokale werkgevers. Om deze uitdagingen aan te pakken, wordt in 2024 gestart met het ontwikkelen van een lokaal arbeidsmarktbeleid. In het 2024 worde gesprekken gevoerd met lokale werkgevers. Daarnaast wordt een visie met uitvoeringsprogramma ontwikkeld.

Ambitie 3: benutten kracht van de samenleving; binnen en buiten onze gemeente

3. Doorontwikkeling Positief jeugdbeleid

Eind 2023 staat de eindevaluatie van het Positief jeugdbeleid 2021-2023 gepland. Het beleid was er de afgelopen jaren op gericht om jongeren vanuit de positieve gedachte te stimuleren in de ontwikkeling van hun talenten en het actief meedoen met activiteiten in de vrije tijd. Gezien de resultaten van de afgelopen jaren wordt in de eindevaluatie geadviseerd het Positief Jeugdbeleid structureel voort te zetten. Bij continuering kunnen we in 2024 activiteiten zoals de afgelopen jaren uitgevoerd voortzetten en tevens werken aan de ambitie het Positief Jeugdbeleid door te ontwikkelen. Doelstelling is om met jongeren, jongerenwerk, het bestuur van de Box en de gemeente in gezamenlijkheid een context te schetsen waarbinnen dit mogelijk is. Het jongerenwerk is tevens een belangrijke partner bij het vormgeven van de doelen zoals gesteld in de hervormingsagenda jeugd. Wanneer jeugdzorg minder beschikbaar wordt, is het immers belangrijk dat we de directe leefomgeving versterken en een sociale basis creëren. In Hilvarenbeek werken we de komende tijd toe naar een nieuwe lokale toegang. Het college stelt in de eindevaluatie een breed (WMO, participatie, Jeugd) onderzoek voor naar de inrichting van de nieuwe lokale toegang waarin het jongerenwerk een belangrijke partner is. Afhankelijk van gemaakte keuzes kan dan bepaald worden op welke manier in de nieuwe structuur met jongerenwerk gewerkt wordt.

4. *Implementeren inkoop sociaal domein*

Per 1 januari 2023 is de inkoop van het sociaal domein gerealiseerd. Het doel van de brede nieuwe inkoop is de kwaliteit van zorg en ondersteuning in het sociaal domein te verbeteren en kosten beter te beheersen. De nieuwe inkoop is een belangrijk instrument om de beoogde veranderingen te stimuleren en faciliteren. 2024 staat in het teken van het verder concreet vertalen van en leren omgaan met alle veranderingen in beleid en uitvoering van het sociaal domein die met de nieuwe inkoop te maken hebben. Op onderdelen werken we hierbij sub-regionaal samen met de gemeenten Goirle en Oisterwijk.

Voor de inzet op transitie- en transformatie is met de voorjaarsnota(+) 2023 een eenmalig bedrag van € 86.000 beschikbaar gesteld, waarvan € 60.000 in 2023 en € 26.000 in 2024.

Daarnaast vraagt, onder andere, de nieuwe systematiek om een doorontwikkeling van toezicht en handhaving. Het voornemen is om vanaf 2024 het toezicht op Wmo en Jeugd regionaal te organiseren.

De implementatie van de inkoop werd aangestuurd door het regionale programmateam inkoop, met het idee om in 2023 te kijken naar een structurele inrichting van deze aansturing. Geconcludeerd is dat in 2024 het programmateam gecontinueerd dient te worden.

5. *Hervormingsagenda Jeugd*

Het ministerie van VWS, zorgaanbieders, cliënten (vertegenwoordigers), professionals en de VNG hebben samen de Hervormingsagenda Jeugd opgesteld. Het huidige jeugdstelsel is niet houdbaar. Daarom werken deze 5 partijen - de vijfhoek - aan de hervormingsagenda om de hulpverlening te verbeteren en het jeugdstelsel beter beheersbaar te maken. Op maandag 26 april 2023 is er een principe akkoord bereikt over de HvA Jeugd. Specialistische jeugdzorg zal (voor een groot gedeelte) moeten worden uitgevoerd door de toegang/ de basisvoorzieningen en algemene voorzieningen.

6. *Gezondheidscentrum*

De raad heeft in zijn vergadering van 7 juli 2021 een motie ingediend en het college gevraagd om te kijken naar de mogelijkheden van huisvesting van de partners in het te realiseren gezondheidscentrum (GHC). Op 23 augustus 2023 heeft het college een positief besluit genomen over de huisvesting van de O3-partners (Farent, MEE, Contour de Twern) en het Samen Zorg Team in het GHC. De huisvesting in het gezondheidscentrum past inhoudelijk bij ons beleid. Het sluit ook aan op de landelijke ontwikkelingen om meer verbinding te leggen tussen het medische en sociale domein. Hiermee willen we de onderlinge samenwerking versterken en de inzet van voorliggende voorzieningen vergroten. Mits de planning van de bouw volgens plan verloopt, verhuizen de partners in december 2024 naar het GHC. Hogere huisvestingskosten (op jaarbasis ca. 15k) worden gedekt door verwachte lagere kosten wmo en jeugd. Naar verwachting is er geen sprake van huurderiving op de huidige locatie. Voor de huisvesting in het gezondheidscentrum is een huurbereidstelling getekend. In 2024 zal ambtelijke capaciteit moeten worden ingepland om het Project Lokale Toegang uit te voeren.

7. *Ontwikkelen positief ouderenbeleid*

Onze gemeente heeft nadrukkelijk te maken met vergrijzing. Eén op de drie inwoners van Hilvarenbeek is ouder dan 60 jaar. Dit brengt verschillende problemen en uitdagingen met zich mee, onder andere op het gebied van de toenemende vraag naar zorg, minder mantelzorgers en meer overbelaste mantelzorgers, en minder vrijwilligers. Met het ontwikkelen van een positief ouderenbeleid willen we samen met onze inwoners hierop een antwoord formuleren. In 2024 wordt gestart met deze ontwikkeling, met als doel een visie en uitvoeringsprogramma op het positief ouder worden. Als basis voor deze ontwikkeling wordt uitgegaan van het project 'voorbereiding positief ouderenbeleid', afgerond in december 2023. Dit alles om te zorgen dat inwoners gezond en gelukkig oud kunnen worden. In 2024 zal ambtelijke capaciteit moeten worden ingepland om dit project uit te voeren.

Ambitie 4: vroegtijdig signaleren en oppakken problemen om ergere situaties te voorkomen

8. Voorkomen van armoede en schulden

In de eerste helft van 2024 wordt een beleidsplan armoede en schuldhelpverlening 2024 – 2028 aangeboden aan de gemeenteraad ter vaststelling. In dit beleidsplan worden de kaders voor de aanpak van armoede in de gemeente geschetst, op basis van recente ontwikkelingen en evaluatie van huidig beleid.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Zorg jeugd en participatie (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	16.672	4.733	-11.938	-11.907	-11.551	-11.662
Mutaties voorjaarsnota(+) 2023						
<u>Autonome ontwikkelingen</u>						
Transitie- en transformatiekosten nieuwe inkoop jeugd en WMO (knop 3)	26	0	-26	0	0	0
<u>Nieuwe ontwikkelingen</u>						
Deelname Regionale Regietafel (RRT) Hart van Brabant (knop 14)	15	0	-15	-15	0	0
Juridische capaciteit sociaal domein (knop 22)	90	0	-90	-90	-90	-90
Ondersteuning bij overgang van Wmo naar Wlz (knop 23.1)	12	0	-12	-12	-12	-12
Dekking uit de WMO-uitgaven (knop 23.2)	-12	0	12	12	12	12
Positief jeugdbeleid (knop 24)	184	0	-184	-184	-184	-184
Doorontwikkeling scheidingsloket (knop 25)	28	0	-28	-28	0	0
Subsidie zorgoppas (knop 27)	6	0	-6	-6	-6	-6
Hart voor Haghorst (knop 46)	0	0	0	-3	-150	4
<u>Dekkingsmaatregelen</u>						
Overschot jeugdzorg (knop 77)	-500	0	500	500	500	500
Saldi begroting 2024-2027	16.521	4.733	-11.787	-11.733	-11.481	-11.438

Mutaties voorjaarsnota(+) 2023

Autonome ontwikkelingen

Transitie- en transformatiekosten nieuwe inkoop jeugd en WMO (knop 3)

Zie activiteit 4 van dit thema.

Nieuwe ontwikkelingen

Deelname Regionale Regietafel (RRT) Hart van Brabant (knop 14)

Op 25 april 2023 is door het college besloten deel te nemen aan de Regionale Regietafel (RRT) Hart van Brabant die gaat over regionale asiel- en opvangopgaven. In dit overleg worden afspraken omtrent de verdeling van opvang- en huisvestingsplekken over de gemeentes binnen de Hart van Brabant regio gemaakt. Hiervoor is € 15.000 per jaar benodigd. Deze middelen zijn beschikbaar tot en met 2025. Deze kosten worden gemaakt voor de inzet van een projectleider/programmamanager in het adviseursteam van de RRT en de verdere borging en communicatie van afspraken uit dit overleg.

Juridische capaciteit sociaal domein (knop 22)

De vraagstukken binnen het sociaal vragen meer en meer om juridische kennis en kunde. Die toename wordt niet alleen geconstateerd binnen de domeinen Wmo, Jeugd en Participatie, veelal om de juiste kwaliteit te borgen. Maar ook daar waar het gaat om realisatie-, beheer- en exploitatievraagstukken, issues rondom contracten, kwesties rondom de subsidieverlening e.d. Binnen die verschillende deel domeinen is een structureel tekort aan juridische capaciteit die ook niet binnen de reguliere lijn kan worden gecompenseerd dan wel opgevangen. Mede gelet op de nieuwe inkoop binnen het sociale domein. Maar ook vanwege een toenemende regeldruk vanuit Rijk is uitbereiding van deze formatie noodzakelijk.

Ondersteuning bij overgang van Wmo naar Wlz (knop 23)

In december 2022 zijn we gestart met een pilot Ondersteuning aanvragen Wet langdurige zorg. Het doel is om inwoners in de Wmo/Jeugdwet waarvan wij vermoeden dat ze voldoen aan de voorwaarden van de Wlz goed te informeren over de Wlz. Daarnaast ondersteunen wij deze inwoners indien nodig bij de Wlz-aanvraag. Dit leidt er toe dat inwoners goed geïnformeerd een Wlz-aanvraag doen. Aangezien we deze kennis onvoldoende zelf in huis hebben en wij de onafhankelijkheid willen waarborgen doen we dit met inzet van externe kennis en expertise. In de maanden december 2022 – maart 2023 zijn 9 casussen opgepakt. Hiervan is een aantal overgegaan van de Wmo naar de Wlz: dit betekent een besparing van minimaal € 30.000,-. We maken deze pilot vanaf 2024 structureel. Daarvoor is structureel een bedrag van € 12.000 beschikbaar gesteld. We dekken de inzet door een afname van de WMO-uitgaven.

Positief Jeugdbeleid (knop 24)

In 2023 evalueert het college en de raad het Positief Jeugdbeleid. De resultaten hiervan nemen we in het najaar van 2023 mee in het nieuwe beleidskader voor de uitvoering en doorontwikkeling. In deze voorjaarsnota lopen we vooruit op deze evaluatie omdat er voor de komende jaren geen begroting opgenomen is.

Aangezien het Positief Jeugdbeleid aansluit bij de landelijke hervormingen binnen het jeugdstelsel, opgenomen is in het samenlevingsakkoord (2022-2026) en de resultaten zoals beschreven in de RIB nr. 1002521 stellen we een structurele aanpassing in de begroting voor tot en met 2028. Het Positief Jeugdbeleid is vastgesteld voor de duur van 8 jaar met een tussenevaluatie na 3 jaar (2021-2023). In 2020 (voor invoering van het Positieve jeugdbeleid) bedroeg het budget personele kosten € 50.000. In de pilotperiode was dit in 2023 € 176.000 (incl. Doe budget ad € 10.000). De voor de komende jaren gevraagde middelen omvatten € 184.000 personele kosten (incl. indexering en Doe-budget).

Door deze investering zullen minder jongeren een beroep doen op (minder zware) jeugdzorgmaatregelen.

Doorontwikkeling scheidingsloket (knop 25)

In het *Samenlevingsakkoord 2022-2026* staat dat de gemeente Hilvarenbeek blijft investeren in het scheidingsloket. In de regio Hart van Brabant is vanuit het Uitvoeringsprogramma *“Ieder kind groeit veilig op (IKGVO)”* het lokale scheidingsloket ontwikkeld en gefinancierd vanuit een proeftuin. Uit

evaluatie van de proeftuin blijkt dat het scheidingsloket met name gespecialiseerd is in complexe casuïstiek/scheidingen.

In de doorontwikkeling van het loket moet er o.a. meer aandacht zijn voor de preventie van complexe scheidingen. Daarnaast is de kwetsbaarheid van de lokale scheidingsloketten van kleinere gemeentes een belangrijk aandachtspunt. Echter er zijn geen regionale middelen beschikbaar voor de lokale doorontwikkeling. Op jaarbasis hebben we een bedrag van € 28.000 nodig. Dit bedrag is nog zonder indexering (CAO-aanpassingen). Het extra bedrag is beschikbaar gesteld voor de jaren t/m 2025. Daarna gaan we evalueren. Met dit jaarlijkse bedrag kan het lokale scheidingsloket zich door ontwikkelen op twee punten:

1. *Preventie*: het scheidingsloket zou meer preventief moeten werken. Preventieve taken gericht op informatie – advies, consultatie en voorlichtingstaken.
2. *GHO samenwerking*: het scheidingsloket zou meer in GHO samenwerkingsverband moeten samenwerken zodat kennis/expertise gedeeld kan worden. Hierdoor is het scheidingsloket minder kwetsbaar.

Subsidie zorgoppas (knop 27)

In het Samenlevingsakkoord 2022-2026 staat dat de gemeente Hilvarenbeek de inzet van dure specialistische hulp wil voorkomen als er alternatieven zijn. Van belang hierbij is o.a. het ondersteunen van mantelzorgers.

Sinds 2018 heeft de Zorgoppas incidentele jaarlijkse subsidie ontvangen. Om de Zorgoppas structureel te borgen, zijn ze opgenomen in de beleidsregels.

Het betreft een structurele aanpassing: een jaarlijkse subsidie van € 5.974 euro. Hiervoor worden diverse activiteiten verricht:

- *Onderzoek* naar vindplaatsen en verbinding met organisaties.
- *Werving* en selectie van oppaskandidaten.
- *Intake* gezinnen: na aanmelding wordt de oppasbehoefte van de ouder(s) en de zorgbehoefte van het kind geïnventariseerd.
- *Screening* van oppaskandidaten.
- *Matching* Zorgoppas matcht ouders met meerdere geschikte kandidaten.
- *Rapportage* van de resultaten en effecten naar de gemeente.

Hart voor Haghorst (knop 46)

De kosten zijn verdeeld over de thema's 1.1, 1.2 en 1.3. Voor een verdere toelichting van Hart voor Haghorst verwijzen we naar hoofdstuk Belevend, thema 1 en activiteit 5 'Hart voor Haghorst'.

Dekkingsmaatregelen

Overschot jeugdzorg (knop 77)

Met de jaarrekening 2022 hebben we een overschot van € 265.000 op de jeugdzorg verantwoord. Dit was gebaseerd op de regionale prognose december 2022. De definitieve afrekening blijkt nog zo'n € 235.000 voordelig. In totaal dus een voordelig resultaat van € 500.000. We voorzien dat dit voordeel structureel van aard is.

Onze ambities

We willen bereiken, dat iedereen vanuit eigen kracht kan deelnemen aan activiteiten op het gebied van sport, bewegen en cultuur en we erkennen de preventieve werking daarvan.

Sport

In 2023 hebben wij het lokale Sportakkoord 'Heel Hilvarenbeek beweegt' herijkt. Dit was een noodzakelijke voorwaarde om ook in de periode 2023-2026 in aanmerking te komen voor de uitvoeringsmiddelen Sportakkoord. Landelijk zijn drie ambities benoemd, waar lokaal invulling aan gegeven moet worden, namelijk:

- Het versterken van het fundament van de sportaanbieders;
- Het vergroten van het bereik;
- Het zichtbaar maken van sport en bewegen.

Cultuur

Het Rijk heeft voor de periode 2021-2024 een cultuurnota vastgesteld getiteld 'Cultuur in een open samenleving'. Hierin wordt cultuur geplaatst als tegenmacht versus de macht van ratio en economie. Cultuur dient om te spiegelen, wakker te schudden en te inspireren. Het Rijk geeft vier uitgangspunten waarbij wij willen aansluiten:

- verbreding en vernieuwing
- een sterke cultuursector
- cultuur is voor iedereen
- cultuur is grenzeloos

Activiteiten in 2024

U leest per ambitie de activiteiten die wij in 2024 uitvoeren.

Ambitie 1: stimuleren van sport en bewegen en een gezonde leefstijl voor jong en oud

1. Uitvoeren van de ambities uit het Herijkt Sportakkoord 2023-2026

In het Sportakkoord is aangegeven op welke manier we de komende periode invulling geven aan de ambities. We zetten daarbij in op onderstaande (landelijk bepaalde) thema's.

- Inclusie en diversiteit
- Sociaal veilige sport
- Vitale sportaanbieders
- Vaardig in bewegen
- Ruimte voor sport en bewegen

Vanuit Actief Hilvarenbeek worden concrete activiteiten opgezet, die bijdragen aan het bereiken van de ambities.

1a. We verbinden de combinatiefunctionarissen met het positief jeugd- en ouderenbeleid en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

Ook in 2024 blijven we de combinatiefunctionarissen inzetten. De inzet van de combinatiefunctionarissen sport en cultuur is onderdeel van het Sportakkoord en daarmee ook van het GALA. Sport en cultuur worden nauwer verbonden met thema's zoals preventie, zorg en participatie. De combinatiefunctionarissen proberen zoveel mogelijk inwoners te bereiken door de verbinding te leggen met de basisscholen, (sport)verenigingen, jongeren en ouderen. Met de voorjaarsnota(+) is de financiering van de combinatiefunctionarissen verlengt t/m 2026. Eerder was er nog financiering in onze begroting t/m 2025. Voor het jaar 2026 is er daarom € 52.000 extra beschikbaar gesteld.

1b. Inzetten sportcoach voor senioren

In 2024 evalueren we de inzet van de beweegcoach voor senioren en kijken we of en op welke manier we deze activiteiten vanaf 2025 kunnen voortzetten binnen het Sportakkoord en het GALA. Blijven bewegen is voor senioren van belang om fit te blijven en daarmee gezondheidsproblemen te voorkomen, zowel lichamelijk als fysiek. In het Collegeprogramma is voor de jaren 2023 en 2024 is jaarlijks € 30.000 beschikbaar gesteld voor de inzet van deze coach.

2. Opstellen accommodatie- en vastgoedbeleid

We zijn bezig met het opstellen van lokaal accommodatie- en vastgoedbeleid. De uitgangspunten en kaders worden eind 2023 opgesteld. In 2024 leggen we het beleid ter vaststelling aan uw raad voor. Vervolgens wordt het beleid vertaald naar de uitvoering (waarschijnlijk een accommodatieplan). Dan pas kunnen we ook de financiële consequenties in beeld brengen. Op dit moment is er geen budget beschikbaar om het accommodatieplan op te stellen. Het budget dat hiervoor nodig is, wordt middels het raadsvoorstel inzake de vaststelling van het accommodatie- en vastgoedbeleid aan uw raad voorgelegd.

Ambitie 2: Er is sprake van een adequate culturele infrastructuur die het onder meer mogelijk maakt dat iedereen die dat wil, kan meedoen aan cultuur.

3. Opstellen cultuurbeleid

We hebben in 2023 de huidige situatie ten aanzien van de culturele sector in beeld gebracht. Op basis van zowel deze inventarisatie als een intensief participatietraject definiëren we in 2024 wat we onder cultuur verstaan en wat de kaders zijn van het op te stellen cultuurbeleid. Deze input zetten we af tegen de door de raad gewenste situatie en we maken inzichtelijk welke (financiële) impact dit met zich meebrengt.

4. Waarborgen van een adequate culturele infrastructuur

Wij leveren daarnaast onverminderd een grote bijdrage aan de culturele basis. Dit doen we onder andere door het faciliteren van Cultureel Centrum Elckerlyc, te zorgen dat er een bibliotheek is waar mensen de kans krijgen hun talenten te ontplooien en optimaal deel te nemen aan onze samenleving, te zorgen dat muziekverenigingen, musea, en cultuurhistorische bezienswaardigheden blijven bestaan én het stimuleren van binnen- en buitenschools cultuuronderwijs.

5. Het uitvoering geven aan het erfgoedbeleid

Uw raad van Hilvarenbeek stelde op 11 november 2022 unaniem de erfgoedvisie vast. Onderdeel van deze visie is een uitvoeringsagenda in de vorm van een 'longlist'. Op basis van deze longlist en in samenspraak met de in Hilvarenbeek actieve erfgoedorganisaties is vervolgens een top 6 van prioriteiten geformuleerd. In 2024 en 2025 geven wij uitvoering aan deze top 6 erfgoedagendapunten. De gemeente krijgt één vast contactpersoon binnen de gemeente voor erfgoed en huurt daar waar nodig specialistische expertise in.

1. Het actualiseren van de waardenkaarten en van de gemeentelijke monumentenlijst.
2. Het inventariseren en beschermen van belangrijk erfgoed, niet zijnde gebouwen (bijv. op de begraafplaatsen).
3. Realiseren en in stand houden van een erfgoedcafé.
4. Het toegankelijk maken van erfgoed voor de jeugd van Hilvarenbeek. (Digitaal, theater, etc.)
5. Inventarisatie van beelden en kunstwerken met erfgoedwaarden in de openbare ruimte

Via een amendement bij de voorjaarsnota(+) 2023 is hiervoor jaarlijks € 40.000 beschikbaar gesteld voor 2023 en 2024.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze

begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Sport en Cultuur (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	2.815	542	-2.273	-2.262	-2.157	-2.186
Mutaties voorjaarsnota(+) 2023						
<u>Nieuwe ontwikkelingen</u>						
Herstel budget subsidie bibliotheek (knop 17)	30	0	-30	-30	-30	-30
Co-financiering gemeente in het kader van de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen (BRC) (knop 19)	0	0	0	0	-52	0
Subsidie Taalhuis Hilvarenbeek (knop 26)	24	0	-24	0	0	0
Watervelden hockeyclub (knop 28)	3	0	-3	-3	-3	-3
Hart voor Haghorst (knop 46.1)	-8	0	8	-8	-8	-87
Incidentele afwaardering (knop 46.2)	0	0	0	0	-926	0
Dekking uit algemene bedrijfsreserve (knop 46.3)	0	0	0	0	926	0
Mutaties begroting 2024						
Actualisatie gebouwenbeheer	22	0	-22	-34	-34	-34
Saldi begroting 2024-2027	2.886	542	-2.344	-2.337	-2.284	-2.340

Mutaties voorjaarsnota(+) 2023

Nieuwe ontwikkelingen

Herstel budget subsidie bibliotheek (knop 17)

De gemeente Hilvarenbeek heeft in 2021 het besluit genomen om de subsidie aan de bibliotheek niet meer te indexeren. In de begroting is dit verwerkt als een bezuiniging over de periode 2021-2024. Deze bezuiniging heeft echter niet plaatsgevonden. Daarom moet òf de subsidieafpraak met de bibliotheek worden bijgesteld òf er moet aanvullend budget vrijgemaakt worden in de begroting. Besloten is het budget bij te stellen en de huidige bijdrage 2023 te handhaven.

Co-financiering gemeente i.h.k.v. de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen (BRC) (knop 19)

Zie toelichting activiteit 1 van dit thema.

Subsidie Taalhuis Hilvarenbeek (knop 26)

Zie toelichting activiteit 1 van thema 1 in dit programma.

Watervelden hockeyclub (knop 28)

Op 10 maart 2022 besloot uw raad om €480.000 (circa 50% van de totale benodigde investering) beschikbaar te stellen voor de aanleg van twee hockeywatervelden door de Hockeyclub Hilvarenbeek. De benodigde gemeentelijke investering is tijdens de raadsbehandelingen door de Hockeyclub berekend en op verzoek van de Hockeyclub verlaagd. Met de Hockeyclub hebben wij schriftelijke afspraken gemaakt inzake de maximaal beschikbare investering, aanleg van de watervelden en bijbehorende verantwoordelijkheden, welke zijn vastgelegd in een financieringsovereenkomst. Tijdens de bouwwerkzaamheden kwam men erachter dat de bestaande drainage van het hockeyveld dat het laatste is aangelegd niet functioneerde. Na nader onderzoek bleek dat de drainage destijds ondeugdelijk is aangelegd. De vorige hockeyvelden zijn in opdracht van de gemeente aangelegd. Hierdoor

moest deze drainage opnieuw aangelegd worden. De Hockeyclub heeft geen rekening gehouden met dit gegeven bij de aanbesteding en in de opvraagde offertes.

Aangezien dit een verborgen gebrek betreft, de gemeente opdrachtgever en eigenaar is van de vorige en nieuwe hockeyvelden, is het redelijk dat de gemeente de extra kosten voor de drainage betaalt. Indien dit probleem niet was opgelost, is de kans aannemelijk dat over enkele jaren de drainage tot grote problemen en herstelkosten zou zorgen. Dit omdat voor het vervangen van de drainage de gehele veldconstructie (onderbouw, ET-layer en mat) verwijderd moesten worden.

Daarnaast heeft de Hockeyclub tijdens de bouwwerkzaamheden te maken gehad met o.a. prijsverhogingen vanwege de te lage waterstand en de oorlog in Oekraïne. Daarnaast zijn er door de Hockeyclub keuzes gemaakt voor extra investeringen/vernieuwingen. De totale overschrijding van het investeringsbudget bedraagt €114.000 (excl. de post Onvoorzien van €33.000). Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

1. Extra kosten voor drainage semi-waterveld, € 47.000 euro
2. Herinrichting entree, €36.000;
3. Overige uitgaven, prijsstijgingen, laagwatertoeslag, dug-outs, wijziging betonplaten, extra onderhoudspooten, zitelementen, goals, kantplanken miniveld en andere kleine aanpassingen €64.000.

Besloten is om alleen de kosten welke verband houden met de drainage te vergoeden. De andere kostenposten niet vanwege het feit dat de herinrichting entree een verantwoordelijkheid is van de Hockeyclub. Dit geldt ook voor de kostenposten onder punt 3. Wat betreft de prijsstijgingen en lage watertoeslag: hierover is de Hockeyclub in onderhandeling getreden met de aannemer. Echter blijft de overschrijding in stand. De Hockeyclub heeft op eigen verzoek de gemeentelijke investeringsbijdrage omlaag gebracht tijdens de tweede commissievergadering d.d. 17 februari 2022 en hiermee een risico genomen.

Hart voor Haghorst (knop 46)

De kosten zijn verdeeld over de thema's 1.1, 1.2 en 1.3. Voor een verdere toelichting van Hart voor Haghorst verwijzen we naar hoofdstuk Belevend, thema 1 en activiteit 5 'Hart voor Haghorst'.

Amendement A-02 Erfgoedbeleid

Zie toelichting activiteit 5 van dit thema.

Mutaties begroting 2024

Actualisatie gebouwenbeheer

Het huidige beheerplan gebouwen loopt over de periode 2020-2029. In de begroting 2023 kondigden we aan dit jaar het beheerplan te actualiseren. Ook de provincie heeft ons verzocht om het beheerplan te actualiseren en deze effecten in de begroting 2024 te vertalen. We hebben met de actualisatie ook duurzaamheidsmaatregelen meegenomen. De actualisatie van het beheerplan zorgt voor een nadelig effect in onze begroting. Het gaat om een nadeel van € 23.000 in 2024 oplopend tot een nadeel van € 65.000 vanaf 2027. Dit financieel effect landt op meerdere thema's.

Onze ambitie

'Kinderen ontwikkelen zich tot gelukkige inwoners die erbij horen en meedoen in de samenleving'.

De ambitie voor het thema onderwijs hebben we geconcretiseerd in de Lokaal Educatieve Agenda (LEA).

Binnen het onderwijs willen we bijdragen aan de optimale doorgaande ontwikkeling van alle Hilvarenbeekse leerlingen. Dat doen we door hen een goede start te bieden waarbij zij gelijke ontwikkelingskansen krijgen, en gestimuleerd worden hun talenten aan te spreken en zelfvertrouwen op te bouwen door middel van een kwalitatief sterk aanbod en goede begeleiding; in een veilige en vertrouwde omgeving, op een passende plek, zo thuisnabij mogelijk.

Activiteiten in 2024

U leest per ambitie de activiteiten die wij in 2024 uitvoeren. De Lokale Educatieve Agenda vormt de basis voor de activiteiten die wij in 2024 gaan uitvoeren.

Ambitie 1: Optimale onderwijszorgstructuur

1. *We hebben gezamenlijk een goede zorgstructuur ingeregeld, waarin vroeg gesignaleerd wordt en sprake is van goede samenwerking tussen onderwijs, opvang, jeugdhulp en leerplicht.*
Net als in 2023 organiseren we in 2024 een zorgcongres met onze partners binnen de zorgstructuur. Tijdens het congres bepalen we de nog bestaande knelpunten. Deze knelpunten gaan we in 2024 oplossen.

Ambitie 2: Vergroten van emotionele en sociale veerkracht

2. *We vergroten de emotionele/mentale veerkracht van kinderen en jongeren.*
In 2024 ondersteunen we een programma voor mentale weerbaarheid voor de kinderen in de midden- en bovenbouw van het basisonderwijs.

Ambitie 3: Onderwijs dat thuisnabij en passend is

3. *We bieden waar mogelijk thuisnabij, passende opvang en onderwijs.*
In 2024 ondersteunen we het onderwijs met het geven van een passend educatief aanbod voor nieuwkomers en kinderen met een hoogbegaafdheidsprofiel. Dit doen we thuisnabij. Zo bieden we nieuwkomers een goede start op een school in de buurt en krijgen kinderen met een hoogbegaafdheidsprofiel meer onderwijs op maat.

Ambitie 4: Goede start door voorschoolse educatie

4. *We leveren een kwalitatief sterk voorschools aanbod.*
We bieden alle kinderen van 2 tot 4 jaar een educatief aanbod op de peutergroepen. De kinderen met een potentiële onderwijsachterstand krijgen extra dagdelen. Daarmee hebben alle kinderen gelijke kansen om een goede start te maken.

Ambitie 5: Goede onderwijshuisvesting

5. *Vorbereiden nieuwbouw Samenwijscentrum St. Jozef in Haghorst*
De informatie over de nieuwbouw van Samenwijscentrum St. Jozef in Haghorst kunt u lezen in het hoofdstuk Belevend, thema 1 en activiteit 5 Hart voor Haghorst

6. Herontwikkelen Samenwijscentrum Doelakkers in Hilvarenbeek

Na vaststelling van het plan van aanpak in november 2023 gaan we in 2024 verder met de uitwerking en concretisering van het plan. We werken aan een programma van eisen waar bijvoorbeeld in komt te staan de positie van de school, de mogelijke tijdelijke huisvesting en concreter het aantal vierkante meters en of we kiezen voor BENG of ENG. Het programma van eisen is het beslisdocument om door te gaan met de ontwerpfase.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Onderwijs (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	1.970	731	-1.239	-1.245	-1.552	-1.644
Mutaties voorjaarsnota(+) 2023						
<u>Autonome ontwikkelingen</u>						
Huur klaslokalen SWC Starrebos (knop 2)	25	0	-25	-25	-25	-25
<u>Nieuwe ontwikkelingen</u>						
Hart voor Haghorst (knop 46.1)	0	0	0	-8	262	43
Incidentele afwaardering (knop 46.2)	0	0	0	0	-630	0
Dekking uit algemene bedrijfsreserve (knop 46.3)	0	0	0	0	630	0
Saldi begroting 2024-2027	1.995	731	-1.264	-1.278	-1.315	-1.626

Mutaties voorjaarsnota(+) 2023

Autonome ontwikkelingen

Huur klaslokalen SWC Starrebos (knop 2)

Bij vaststelling van de exploitatie van SWC Starrebos is er vanuit gegaan dat het leerlingenaantal terug zou lopen. We hebben er rekening mee gehouden dat we daarom vanaf 2023 minder lokalen zouden hoeven te huren wat een voordeel van € 50.000 op zou moeten leveren. In 2021 is al aangegeven dat naar verwachting het volledige voordeel van € 50.000 niet gerealiseerd kan worden. Destijds is al € 25.000 van dat bedrag afgeboekt. De huidige ontwikkelingen en de laatste leerlingenprognoses van december 2022 laten zien dat het huidig aantal klaslokalen gehandhaafd moet blijven. Daarom moet ook nu € 25.000 worden afgeboekt.

Nieuwe ontwikkelingen

Hart voor Haghorst (knop 46)

De kosten zijn verdeeld over de thema's 1.1, 1.2 en 1.3. Voor een verdere toelichting van Hart voor Haghorst verwijzen we naar hoofdstuk Belevend, thema 1 en activiteit 5 'Hart voor Haghorst'.

Onze ambities

Positieve gezondheid is een belangrijk uitgangspunt in ons beleid. Het accent ligt niet op ziekte. Maar op mensen zelf, op hun veerkracht en wat hun leven betekenisvol maakt. Positieve gezondheid is een bredere kijk op gezondheid. Met die bredere benadering dragen we bij aan het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan en om zo veel mogelijk eigen regie te voeren. Het sluit daarmee aan op de ambities van het koersdocument Sociaal Domein. Bij gezond leven hoort ook het bevorderen van een gezonde leefstijl, zoals genoeg bewegen en gezonde voeding en inwoners blijven wijzen op de nadelige gezondheidseffecten van roken, alcohol en drugs.

Activiteiten in 2024

U leest per ambitie de activiteiten die wij in 2024 uitvoeren.

Ambitie 1: Actief en preventief tegengaan van alcohol- en drugsgebruik

1. Middelenpreventie

In 2023 is gestart met een projectgroep middelenpreventie bestaande uit de betrokken ketenpartners. In overleg en samenhang is een uitvoeringsplan opgesteld en uitgevoerd. Diverse activiteiten waren gericht op het ondersteunen van ouders in hun pedagogische vaardigheden bij (beginnende) verslaving. Voor 2024 wordt de uitwerking van het uitvoeringsplan geëvalueerd en worden nieuwe doelen gesteld. Om tot nieuwe doelen te komen zal gebruikt worden gemaakt van een tool (pilot) vanuit het Trimbos. Doel van deze tool is om in middelenpreventiebeleid de verschillende kwetsbare groepen te prioriteren, passend beleid te ontwikkelen en afspraken te maken met stakeholders. We pakken dit op in samenhang met de diverse interventies binnen de SPUK/ GALA en Positief Jeugdbeleid.

Ambitie 2: Actief inzetten op een gezonde leefstijl

2. Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

De vraag naar zorg in Nederland groeit en zorgkosten stijgen. Voor de houdbaarheid en toegankelijkheid van zorg en ondersteuning, is een meer preventieve manier van denken en werken noodzakelijk. Het GALA is een landelijk akkoord waarin de rijksoverheid, gemeenten en zorgverzekeraars afspraken hebben gemaakt over hoe het preventief gezondheidsbeleid kan worden versterkt en duurzaam kan worden geborgd. In 2023 maken we een integraal plan van aanpak voor GALA 2024 – 2026, gericht op gezondheidsbevordering van inwoners binnen de gemeente. Zo ontstaat er een veel meer integraal preventief beleid in onze gemeente. Door op onderdelen waar dat meerwaarde heeft over gemeentelijke grenzen heen te werken, ontstaat ook regionaal een meer integrale preventieve aanpak. In 2024 zal ambtelijke capaciteit moeten worden ingepland om dit uit te voeren.

3. Integraal Zorgakkoord (IZA)

In de regio Midden-Brabant werken organisaties in het zorg-, welzijns- en sociaal domein, verzekeraars en patiëntenorganisaties samen in het kader van het IZA. Doel van het IZA is te komen tot toegankelijke, kwalitatief goede en betaalbare zorg in onze regio door de beweging van zorg naar preventie en gezondheid. Een transitie dus naar het voorliggend veld. Ook onze gemeente doet hieraan mee en is via de gemeente Tilburg vertegenwoordigd in deze samenwerking. Op basis van het Regiobeeld (eind juni 2023 opgeleverd) en Regioplan (uiterlijk 31 december 2023 gereed) werken organisaties aan bepaalde thema's, zoals kwetsbare ouderen, gezonde jongeren en mentale gezondheid. In het Regioplan staat welke onderwerpen worden opgepakt, wat de inzet en bijdrage van de betrokken organisaties (waaronder de gemeente) wordt voor de jaren 2024-2026 en hoe we de voortgang hierop monitoren. In 2024 moet ambtelijke capaciteit worden ingepland om de lokale vertaling van de regionale plannen uit te voeren.

Kosten

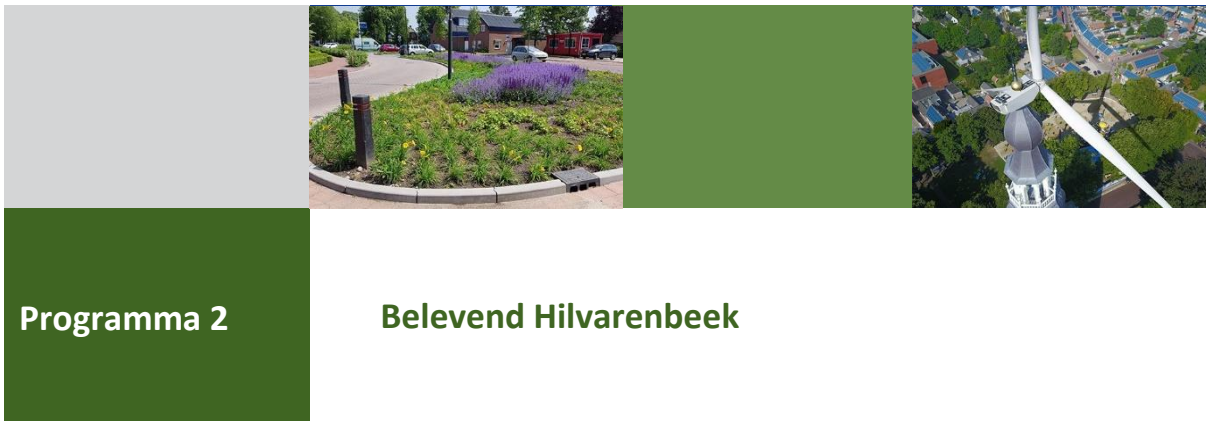
In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Volksgezondheid (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	824	149	-675	-661	-661	-661
Mutaties						
Geen mutaties	0	0	0	0	0	0
Saldi begroting 2024-2027	824	149	-675	-661	-661	-661

Mutaties

Binnen dit thema zijn er geen mutaties geweest.

Programma 2

Belevend Hilvarenbeek

Dit programma gaat over het onderhouden en versterken van de kwaliteit van onze fysieke leefomgeving. We maken daarvoor plannen, richten de openbare ruimte in en onderhouden deze. We stellen beleidsinstrumenten vast voor ruimtelijke ordening en volkshuisvesting en voeren het beleid uit door vergunningen te verlenen, faciliteiten te verstrekken en gebieden te (laten) ontwikkelen.

Dit programma bestaat uit de volgende thema's, die we in dit hoofdstuk verder toelichten:

1. Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting
2. Verkeer en Vervoer
3. Openbare ruimte
4. Milieu
5. Buitengebied
6. Openbare Orde en Veiligheid

Thema 1

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Onze ambities

De druk op de woningmarkt is hoog. Wij blijven ons, ook in Hart van Brabant en SRBT-verband (Stedelijke regio Breda-Tilburg), inzetten om zoveel als mogelijk aan de behoefte te kunnen blijven voldoen. Dit doen we door voortdurend aandacht te hebben voor de invulling van (mogelijke) in- en uitbreidingslocaties die kunnen (gaan) voldoen aan de woonbehoefte voor de diverse doelgroepen en met inachtneming van de financiële middelen, een zorgvuldig participatietraject en een balans tussen natuur en bebouwing. Hierbij blijven we ook in gesprek met initiatiefnemers om tot realisatie van plannen te komen. We kijken ook naar de behoefte aan andere woonvormen en andere oplossingen voor het woningtekort.

Activiteiten in 2024

U leest per ambitie de activiteiten die wij in 2024 uitvoeren

Ambitie 1: doelgroepgerichte betaalbare woningen bouwen in alle kernen

1. Opstellen woonzorgvisie en bijbehorend afwegingskader en uitvoeringsprogramma

In 2023 zijn we gestart met het opstellen van een woonzorgvisie voor onze gemeente. Onze planning tot vaststelling van de woonzorgvisie hebben we afgestemd op het proces in de regio, waar gewerkt wordt aan een regionale woonzorgvisie. We leggen de woonzorgvisie in het eerste kwartaal van 2024 aan u voor ter vaststelling. In de Voorjaarsnota+ van 2023 stelde u een aanvullend budget van € 15.000 beschikbaar in 2023 voor het opstellen van een afwegingskader en uitvoeringsprogramma. Ook deze documenten ronden we in het eerste kwartaal van 2024 af.

2. *Opstellen kaders woningbouw*

We willen kaders om te kunnen sturen op de programmering wonen, waaronder ook andere woonvormen (zoals Tiny Houses, seniorenwoningen of woningen voor alleenstaanden), zelfbewoning, transformatie en dorps bouwen. Daarom zullen we in 2023-2024 hier nader beleid op maken. De kosten zijn opgenomen in het Collegeprogramma en bedragen € 130.000, waarvan €50.000 beschikbaar gesteld in 2024. Het eerste kader waar aan gewerkt wordt is Dorps Bouwen.

Voor het project Flexwonen heeft uw raad € 200.000 in 2023 beschikbaar gesteld bij de voorjaarsnota 2023(+). Het project Flexwonen is een afzonderlijk proces. Het projectplan is vastgesteld.

3. *Intensiveren woningbouw*

Voor iedere dorpskern staan in 2024 één of meer woningbouwplannen op de planning. De in SRBT-verband afgesloten Woondeal en het lokale Addendum op de Woonvisie betekenen versnelling van onze woningbouwopgave ten behoeve van onze eigen inwoners en nieuwkomers. We hebben het (planologisch) mogelijk gemaakt - of werken daar nog aan - om te gaan bouwen in Gelderakkers 2, Beverakkers 5, De Welder 2, Hispohalterrein, Vroonacker 4, Hart van Haghorst, De Wingerd en Leeuwkerk 3 en 4 en Esbeek Zuid. Daarnaast spelen er vele grotere en kleinere (particuliere) initiatieven die een invulling kunnen geven aan de woonbehoefte. Bij eigen projecten en projecten van derden leggen we de programmering op van de geamendeerde woonvisie.

4. *Project verbeteren bouwproces en versterken slagkracht in dossier woningbouw*

Wij willen de regie op de woningbouw versterken. Dat begint met het inzicht krijgen in de lopende en toekomstige projecten. Wij hebben hiertoe een woningbouw monitor opgesteld en deze gepresenteerd aan de raad. Ook zijn we gestart met een programmatische aanpak waardoor we het coördinerend en regisserend vermogen over de verschillende individuele projecten vergroten. Op dit moment wordt een programmamanager wonen geworven. Voor project- en programmamanagement zijn met de voorjaarsnota ook extra middelen beschikbaar gesteld, zie toelichting onder de kosten van dit thema. Tevens lichten wij ons totale woningbouwproces door; van initiatief tot 'sleutel op de deur'. Hiervoor is het inhuren van externe specialisten noodzakelijk. Het resultaat 2024 dient te zijn, dat de werkprocessen lean gemaakt en eenduidig toegepast zullen worden. Tevens laten wij de formatie vast / inhuur doorrekenen, die benodigd is om het geplande woningbouwprogramma te realiseren. In de begroting 2023 heeft uw Raad, bij amendement A-06, in totaal € 400.000 opgenomen, waarvan € 225.000 in 2024.

Ambitie 2: behouden en versterken unieke karakter dorpskernen

5. *Hart voor Haghorst*

In 2023 is een besluit genomen over de planvariant. Er komt nieuwbouw van een multifunctionele accommodatie met school, kinderopvang, gymzaal en horeca in één compact gebouw en daarnaast 17 grondgebonden woningen. Eerst is grondverwerving daarvoor belangrijk. In 2024 loopt de planologische procedure, bestek gereed maken van de bouwplannen en start het aanbestedingstraject. We komen met een separaat voorstel om een krediet te autoriseren bij uw raad terug in 2024.

6. *Uitvoeren Centrumvisie*

In 2024 pakken we diverse onderwerpen uit het Uitvoeringsprogramma Centrumvisie verder op. U kunt daarbij denken aan onderwerpen zoals het continueren aanjaagteam, versterken van het merk 'Het is hier Echt', verfraaien van het centrum, een plan voor de toekomstige herinrichting van het centrum, het accentueren van een dwaalmilieu en het organiseren van een periodiek overleg met vastgoedeigenaren. Hiervoor is met de voorjaarsnota(+) 2023 € 10.000,- beschikbaar gesteld. Ook stelde u een budget van € 25.000 beschikbaar voor de analyse van het uitvoeringsprogramma van de Centrumvisie. In 2024 voeren we deze analyse uit, waarbij we het uitvoeringsprogramma actualiseren en een integrale aanpak opstellen voor de komende jaren. We voegen een financiële para-

graaf toe om vervolgens opnieuw prioriteiten te bepalen. Dit doen we in samenwerking met het aanjaagteam. Nadat de analyse is afgerond komen we bij u terug om financiële middelen vrij te maken voor de verdere uitvoering van de Centrumvisie.

Daarnaast gaan we in 2024 een plan maken voor de herinrichting van het gedeelte van de Gelderstraat tussen de kerk en de kruising met de Diessenseweg. Dit is de centrale verbindingssas tussen de Vrijthof en het winkelgebied. Hiervoor is met het Collegeprogramma € 50.000 beschikbaar gesteld.

7. *Gebiedsontwikkeling N269*

Op basis van de intentieovereenkomst, welke de provincie en gemeente hebben gesloten in 2019, zijn we in een gebiedsgerichte aanpak aan het verkennen en onderzoeken hoe we met de betonbaan en omgeving N269 om kunnen gaan. De ambitie is het integraal aanpakken van uiteenlopende ruimtelijke vraagstukken rondom de N269 (vanaf de turborotonde tot aan de kluifrotonde Mierbeek) ten behoeve van:

- een goede bereikbaarheid en verkeersveiligheid;
- doorstroming en beperken van overlast;
- natuur- en energieopgaven wat bijdraagt aan o.a. het landschap.

Voor het vervolg van deze verkenning is in totaal € 100.000 opgenomen in het Collegeprogramma voor de jaren 2024-2025 voor nadere onderzoeken. Hiervan is € 50.000 beschikbaar gesteld in 2024.

8. *Invoeren Adviescommissie ruimtelijke kwaliteit*

Op basis van de Omgevingswet (1 januari 2024) wordt de invoering van een Adviescommissie ruimtelijke kwaliteit voorbereid. Deze adviescommissie moet niet alleen verplicht adviseren voor Monumenten maar ook voor Cultuurhistorische objecten en structuren. Er wordt op dit moment in GHO verband onderzocht of hiervoor samenwerking kan worden gezocht met een wisselende deskundige plaatselijke aanvulling. Hierover wordt uw raad te zijner tijd nog een apart voorstel aangeboden.

Ambitie 3: Maken Omgevingsvisie

9. *Maken omgevingsvisie*

Eind 2022 hebben we een start gemaakt met de Omgevingsvisie. Intussen is de Foto van de Leefomgeving klaar en zijn we bezig met de kernvisie en ambities. In deze fase maken we samen gerichte keuzes om uiteindelijk te kunnen komen tot een richtinggevende omgevingsvisie. In Q1 2024 vragen we u de kernvisie en ambities vast te stellen zodat we daarna door kunnen gaan met de strategie en het uitvoeringsprogramma. We werken toe naar vaststelling van de Omgevingsvisie in Q4 2024. Gedurende het proces organiseren we werkateliers met de ketenpartners en betrekken we inwoners via bewonersavonden en/of digitale participatie.

Ambitie 4: Voldoen aan onze wettelijke taak van het huisvesten van statushouders

10. *Project structurele aanpak ontheemden*

De situatie in de wereld zorgt voor grote vluchtelingenstromen. Het aantal asielzoekers en vluchtelingen in Nederland stijgt de komende jaren sterk. Ook de hoeveelheid statushouders die in Hilvarenbeek bij wet gehuisvest moet worden blijft groeien. Momenteel zijn er te weinig opvangplekken en komen er te weinig woningen beschikbaar om deze mensen adequaat op te vangen. Er is sprake van een achterstand in het huisvesten van statushouders én er wordt een beroep op Hilvarenbeek gedaan om extra opvang te realiseren. Naast woonruimte is ook behoefte aan een goede integratie door begeleiding, dagbesteding etc. We willen komen tot een aanpak waarmee we als gemeente structureel kunnen voldoen aan al onze wettelijke taken voor ontheemden. Het streven is om eind 2023/begin 2024 een concept aanpak gereed te hebben en dit aan uw raad te presenteren

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+)

2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	7.742	6.404	-1.338	-1.136	-1.036	-1.025
Mutaties voorjaarsnota(+) 2023						
<u>Nieuwe ontwikkelingen</u>						
Welstand continueren (knop 45.1)	10	0	-10	-10	-10	-10
Dekking verhoging legestarieven ruimtelijk domein (knop 45.2)	0	10	10	10	10	10
Project- en programmamanagement ruimtelijk domein (knop 48)	300	0	-300	-300	-300	-300
-						
Mutaties begroting 2024						
Bijstelling kostendekkendheid leges 2024	0	30	30	30	30	30
Actualisatie gebouwenbeheer	11	0	-11	-11	-11	-11
Saldi begroting 2024-2027	8.063	6.444	-1.619	-1.417	-1.317	-1.306

Mutaties voorjaarsnota(+) 2023

Nieuwe ontwikkelingen

Welstand continueren (knop 45)

Een belangrijk sturingselement is kaders stellen die (ruimtelijke) kwaliteit bevorderen. Een ruimtelijk kader is welstandsbeleid.

In het traject voorjaarsnota+2022 is besloten om welstand af te schaffen per 1 januari 2023. Dit zou samenvallen met de invoering van de Omgevingswet. Dit staat haaks op de behoefte om te sturen op ruimtelijke kwaliteit. Het budget voor regulier advies welstand nemen we weer in onze begroting op. Zo kunnen we welstand verder voortzetten zoals voorheen. Deze uitgaven dekken we uit de legestarieven binnen het ruimtelijk domein.

Project- en programmamanagement ruimtelijk domein (knop 48)

Er zijn twee redenen voor structurele uitbreiding van 3 fte formatie voor het team Ruimte. De eerste is de groeiende complexiteit in het ruimtelijk domein. Ruimtelijke Ordening vraagt daarom om een integrale aanpak; een van de belangrijke pijlers onder de Omgevingswet. Door op drie thema's programmatisch te gaan werken, creëren we overzicht, verbinding binnen die thema's en verbeterde regie/sturing. De drie programma's zijn: duurzaamheid, wonen en ruimtelijke kwaliteit. De organisatorische kracht die daar voor nodig is, is het sterkst te regelen via structurele formatie t.b.v. programmatisch werken.

De tweede reden is gelegen in het achterstallige 'onderhoud' binnen het team Ruimte. Door te weinig structurele formatie worden projecten niet voldoende gestructureerd aangepakt. Gevolg hiervan is vertraging en procedurele risico's. Met als gevolg dat we de maatschappelijke opgaven waar we voor staan niet effectief invullen. Door eigen projectleiders aan te trekken zorgen we ook voor betere continuïteit en borging van gemaakte afspraken die intern en met derden worden gemaakt.

Mutaties begroting 2024

Bijstelling kostendekkendheid leges 2024

Jaarlijks stellen we onze legestarieven voor het volgend jaar bij en maken we daarbij een berekening voor de kostendekkendheid. De totale opbrengsten mogen namelijk niet meer zijn dan de totale kosten. Ook nu hebben we de legestarieven 2024 bijgesteld en in deze begroting financieel vertaald. De financiële effecten landen binnen meerdere thema's. U neemt met het raadsvoorstel belastingverordeningen 2024 het besluit over de legestarieven 2024.

Actualisatie gebouwenbeheer

Het huidige beheerplan gebouwen loopt over de periode 2020-2029. In de begroting 2023 kondigden we aan dit jaar het beheerplan te actualiseren. Ook de provincie heeft ons verzocht om het beheerplan te actualiseren en deze effecten in de begroting 2024 te vertalen. We hebben met de actualisatie ook duurzaamheidsmaatregelen meegenomen. De actualisatie van het beheerplan zorgt voor een nadelig effect in onze begroting. Het gaat om een nadeel van € 23.000 in 2024 oplopend tot een nadeel van € 65.000 vanaf 2027. Dit financieel effect landt op meerdere thema's.

Thema 2

Verkeer en vervoer

Onze ambities

Een toegankelijk en veilig openbaar gebied voor alle inwoners. Maatregelen voor het vergroten van de verkeersveiligheid zijn onder andere opgenomen in het Gemeentelijk Verkeersplan (GVP) en in het Parkeerbeleidsplan. Ook in de centrumvisie zijn verkeersveiligheid en toegankelijkheid belangrijke onderwerpen. Het uitgangspunt is een weginrichting die de verkeersveiligheid verhoogt. Bijzonder aandachtspunt is de toegankelijkheid van voetpaden en fietspaden. We voeren de verkeerstechische werkzaamheden hoofdzakelijk uit door deze met andere werken te combineren, zoals reconstructies van wegen en/of onderhoud aan wegen en/of riolering.

Activiteiten in 2024

U leest per ambitie de activiteiten die wij in 2024 uitvoeren.

Ambitie 1: zorgen voor een toegankelijk en veilig openbaar gebied

1. Uitwerken alternatieve routes landbouwverkeer

De afgelopen jaren heeft het Team Landbouwverkeer gewerkt aan de eerste stappen op weg naar een sluitend netwerk van alternatieve routes om de dorpskern heen. Dat netwerk omvat vier kwadranten. In 2023 heeft het college de vergunningsaanvragen voor de aanleg van de routes in het noordwestelijk en zuidwestelijk kwadrant ingetrokken op advies van de bezwarencommissie. In 2023 en 2024 bereiden we nieuwe, uitgebreidere vergunningsaanvragen voor en brengen die in procedure. Daarna weten we of we kunnen starten met de aanleg van de alternatieve routes in het noordwestelijk en zuidwestelijk kwadrant. In 2021 stelde uw raad het tracé voor beide westelijke kwadranten vast.

Voor de zuidoostelijke kwadrant (op de provinciale weg N269 van kluifrotonde Diessenseweg in Hilvarenbeek tot rotonde bij De Mierbeek in Esbeek) is in 2022 een verkeersonderzoek uitgevoerd. Dit verkeersonderzoek onderzocht de mogelijkheid om landbouwvoertuigen toe te staan op de provinciale weg N269. De resultaten uit dit verkeersonderzoek leidden tot een vervolgende, risico-gestuurde analyse. De resultaten uit beide studies worden in het derde kwartaal van 2023 opgeleverd. Op basis van de uitkomsten uit deze studies, moet de provincie besluiten om wel/niet landbouwverkeer toe te staan op de N269.

In 2024 vervolgen we het onderzoek naar de mogelijkheden voor het noordoostelijk kwadrant. In 2023 zijn de resultaten van de verkenning aan de commissie Ruimte gepresenteerd. Hierin zijn gebruik van de betonbaan door landbouwverkeer en het gebruik van de Lange Dijk door landbouwverkeer als de twee varianten gepresenteerd. Deze twee varianten gaan we verder onderzoeken.

2. *Autoluw of autovrij maken Hoge Zij*

In het derde kwartaal van 2023 is de Hoge Zij autovrij gemaakt. Deze maatregel maakt onderdeel uit van onder andere de Centrumvisie en het Samenlevingsakkoord. De kosten voor het autovrij maken zijn geraamd op €50.000,-, waarvoor budget beschikbaar is in 2023 vanuit het Collegeprogramma. Voor de herinrichting van de Hoge Zij is €200.000 beschikbaar gesteld met de Voorjaarsnota(+) 2023.

Ambitie 2: het ontwikkelen van een programma mobiliteit

3. *Actualiseren programma mobiliteit*

In 2024 gaan we verder met het actualiseren van het gemeentelijke mobiliteitsbeleid. We kiezen hierbij voor de benaming "Programma Mobiliteit". Dit is in lijn met de omgevingsvisie die momenteel in ontwikkeling is. Met het Programma Mobiliteit komt het huidige Gemeentelijk Verkeersplan (GVP) te vervallen. In 2023 zijn we gestart met de voorbereidingen. In 2024 starten we met de uitvoering. Verduurzaming krijgt hierin ook een rol. Bij de ontwikkeling van het nieuwe beleid betrekken we inwoners, ondernemers, gemeenteraad en andere belangrijke stakeholders. Aan het nieuwe beleid koppelen we een uitvoeringsprogramma en een overzicht van de benodigde middelen voor de uitvoering. Het actualiseren van het mobiliteitsbeleid betalen we uit bestaande financiële middelen.

4. *Risicoanalyse verkeersveiligheid*

In samenwerking met de regio Hart van Brabant stellen we in 2024 voor iedere gemeente een *risicoanalyse verkeersveiligheid* op. Een risicoanalyse brengt de belangrijkste risico's in het verkeerssysteem in beeld, zoals wegkenmerken, situaties of gedragingen van verkeersdeelnemers of potentiële gevaren voor de verkeersveiligheid. Een risicoanalyse is een proactief instrument om risico's te meten en ongevallen te voorkómen door die risico's aan te pakken. De risicoanalyse implementeren we in het te Programma mobiliteit. De risicoanalyse wordt gefinancierd vanuit regio Hart van Brabant.

5. *Ontwikkelen nieuw Laadpalenbeleid elektrische voertuigen*

Het huidige oplaadpuntenbeleid dateert uit 2014 en is destijds opgesteld in samenwerking met regio Hart van Brabant. In 2023 startten we met het actualiseren van het oplaadpuntenbeleid. Wederom is dit een samenwerking met de regio Hart van Brabant. Dit heeft samenhang met het thema Duurzame Mobiliteit. Het nieuwe oplaadpuntenbeleid wordt gefinancierd vanuit Regio Hart van Brabant.

6. *Mostaert*

Via de voorjaarsnota 2023 is € 10.000 per jaar voor de jaren 2023 en 2024 beschikbaar gesteld om de coöperatie Esbeek te ondersteunen bij het project. Dit naar aanleiding van het collegeprogramma 2023-2026, waarin staat opgenomen dat we het project van de Mostaert faciliterend ondersteunen. Concrete werkafspraken maken we daarom met de coöperatie Esbeek en Tussenheid Hilvarenbeek.

Ambitie 3: Mensgerichte verkeerseducatie

7. *Uitbreiding verkeerseducatie*

In 2024 gaan we verder met het aanbieden en uitbreiden van verschillende lespakketten voor diverse doelgroepen binnen onze gemeente. Hieronder vallen de lesprogramma's voor het Brabants Veiligheidslabel, de verkeerseducatie rondom landbouwverkeer, opfriscursus voor senioren, de scootmobielcursus, fietsworkshops en fietsverlichtingsacties. Het aanbieden en uitbreiden van de verkeerseducatieprojecten betalen we uit bestaande financiële middelen.

8. Verkeersdata

Het verzamelen van verkeersdata is een belangrijk instrument. Momenteel gebruiken we o.a. ongevallendata voor verkeersveiligheidsanalyses. Uitbreiding van de verkeersdata is mogelijk met een pakket dat inzicht geeft in gereden snelheden binnen onze gemeente. Deze gegevens worden via floating car data verzameld en vanuit meetgegevens van de politie. Deze extra licentie kost €2.200 per jaar en dekken we binnen de bestaande middelen.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Verkeer en vervoer (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	1.757	38	-1.719	-1.714	-1.701	-1.798
Mutaties voorjaarsnota(+) 2023						
<u>Nieuwe ontwikkelingen</u>						
Herinrichting Hoge Zij (knop 33)	0	0	0	-4	-4	-4
Nieuwe ontsluiting parkeerterrein Ypelaerstraat (knop 34)	8	0	-8	-8	-8	-8
Centrumvisie Hilvarenbeek (knop 40)	35	0	-35	0	0	0
Mostaert Esbeek (knop 54)	10	0	-10	0	0	0
Saldi begroting 2024-2027	1.810	38	-1.772	-1.726	-1.713	-1.810

Mutaties voorjaarsnota(+) 2023

Nieuwe ontwikkelingen

Herinrichting Hoge Zij (knop 33)

Zie activiteit 2 van dit thema.

Nieuwe ontsluiting parkeerterrein Ypelaerstraat (knop 34)

'De particuliere woning Ypelaerstraat 1 is aangekocht door de gemeente om een nieuwe ontsluiting van het huidige parkeerterrein aan de Koestraat te kunnen maken aan de Ypelaerstraat. De woning exclusief de benodigde grond voor de ontsluiting is inmiddels verkocht en in eigendom geleverd. De gemeente moet nu het bestemmingsplan wijzigen, zodat daarna gestart kan worden met de aanleg van de ontsluiting. Dit vraagt om een investeringskrediet van € 216.000 in 2023. De jaarlijkse kapitaallasten van € 8.000 drukken vanaf 2024 op onze begroting.

Centrumvisie Hilvarenbeek (knop 40)

Zie activiteit 6 van thema 1 binnen dit programma.

Mostaert Esbeek (knop 54)

Zie activiteit 6 van dit thema.

Onze ambities

Behouden en versterken van het groene karakter. Het is één van de ambities uit de toekomstagenda HLVRNBK2030 en het Samenlevingsakkoord 2022-2026. Het belangrijk om biodiversiteit te verbeteren en versterken in de openbare ruimte. Op diverse manieren wordt aan het verbeteren gewerkt. Zoals bijv. het later maaien van berm en sloten: ‘Maai mei niet’ en worden inwoners gestimuleerd om hun kennis en kunde in te zetten om de leefbaarheid te behouden en te bevorderen.

We moeten zuinig zijn op onze zandpaden en berm. Ze bieden leefruimte aan vogels, kleine zoogdieren, insecten, bloemen en planten. We beschermen cultuurhistorisch waardevolle zandpaden en zetten ons in voor een verantwoord en gifvrij bermbeheer langs de paden.

Meer over onderhoud van openbaar groen, openbare verlichting of speeltoestellen in de openbare ruimte leest u in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.

Activiteiten in 2024

U leest per ambitie de activiteiten die wij in 2024 uitvoeren.

Ambitie 1: Behouden en versterken groene karakter van onze gemeente

1. Versterken dorpshart van elke kern

Bij reguliere onderhoudswerkzaamheden houden we rekening met de individuele karakters van de dorpskernen. Uitgangspunt is om zoveel mogelijk werk te combineren om de centra mooier en veiliger maken. In 2024 wordt een start gemaakt met de uitvoering.

2. Verbinden kernen met wandelpaden

We houden de open groene ruimtes rondom onze kernen in stand. In 2024 gaan we verder met het verbinden van de kernen met wandelpaden zodat inwoners en toeristen kunnen genieten van de natuur in het buitengebied. Naast natuurbeleving draagt dit ook bij aan de gezondheid van onze inwoners.

3. Uitvoeren beleidskader bomen

Het uitgangspunt voor gezonde en groene leefomgeving in gemeente Hilvarenbeek is de aanwezigheid van bomen. Met de bestaande bomen gaan we zorgvuldig om. De bestaande bomen zorgen voor de groene structuur in de gemeente. Bij de aanplant van nieuwe bomen is belangrijk dat iedere boom op een veilige manier zijn soorteigen grootte moet kunnen bereiken. De juiste boom op de juiste plek. Op deze manier voeren we een duurzaam en realistisch boombeheer en voorkomen we onveilige situaties, frustraties en extra onderhoudskosten in de toekomst. Budget hiervoor is opgenomen in de begroting. Er is vanaf 2023 budget beschikbaar gesteld om één procent van het bomenbestand te vervangen. De meest urgente - onveilige - gevallen komen hierbij als eerste aan bod. Elke gekapte boom vervangen we vervolgens door minimaal één andere boom. Naast het vervangen van bomen planten we ook nieuwe bomen voor het vergroenen van onze leefomgeving en het verhogen van de biodiversiteit. In 2024 wordt het groenbeleidsplan en bomenbeleidsplan herzien.

4. Beleidskader berm en zandpadenplan

In 2024 wordt het beleidsplan ontwikkeld. Berm, sloten en zandpaden hebben een directe link met elkaar, ze bieden een leefruimte aan flora en fauna. De cultuurhistorische zandpaden beschermen we en dragen zorg voor een natuurlijke berm. Op het gebied van onderhoud worden de innovaties op maai-beheer gevolgd. Het tijdstip van maaien, het afvoeren van het maaisel en de maai-frequenties worden opgenomen in het werkproces. Deze werkmethodes zijn een winst voor de biodiversiteit. We zijn deelnemer in het project “kleine kringloop”. Hierbij wordt het slootmaaisel en het bermgras aangewend voor verbetering van landbouwgronden. Naast de landbouwgronden wordt uitgezocht of

dit voor meer locaties geschikt is ter verbetering van de bodem. Een gezonde bodem met een bodemleven wat in balans is zorgt voor een bovengrondse verbetering.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Openbare ruimte (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	1.823	52	-1.771	-1.753	-1.758	-1.791
Mutaties begroting 2024						
Bijstelling kostendekkendheid leges 2024	0	10	10	10	10	10
Saldi begroting 2024-2027	1.823	62	-1.761	-1.743	-1.748	-1.781

Mutaties begroting 2024

Bijstelling kostendekkendheid leges 2024

Jaarlijks stellen we onze legestarieven voor het volgend jaar bij en maken we daarbij een berekening voor de kostendekkendheid. De totale opbrengsten mogen namelijk niet meer zijn dan de totale kosten. Ook nu hebben we de legestarieven 2024 bijgesteld en in deze begroting financieel vertaald. De financiële effecten landen binnen meerdere thema's. U neemt met het raadsvoorstel belastingverordeningen 2024 het besluit over de legestarieven 2024.

Onze ambities

Binnen dit thema staat duurzaamheid centraal. We zien duurzaamheid als rode draad door allerlei ontwikkelingen en activiteiten heen. We formuleren eerst een integraal beeld op de stand van zaken, vervolgens een ambitie en dan een concreet uitvoeringsplan. We kijken integraal naar het onderwerp duurzaamheid, want er is samenhang met de Regionale Energie- en Klimaatstrategie (REKS), Global Goals, brede welvaart en het sociaal domein. Het beslaat de transitie op diverse disciplines, als energie, warmte, grondstoffen, klimaat, water en mobiliteit en het buitengebied. We moeten rekening houden met beleid van bovenaf en externe factoren, maar gaan lokaal realistisch aan de slag met mogelijkheden die er zijn.

Activiteiten in 2024

U leest per ambitie de activiteiten die wij in 2024 uitvoeren.

Ambitie 1: Vergroten klimaatbestendigheid Hilvarenbeek

1. Actualiseren Paraplunota Duurzaamheid Hilvarenbeek 2019-2022

In 2024 actualiseren we de Paraplunota Duurzaam Hilvarenbeek 2019-2022. Hierin beschrijven we de manier waarop we werken aan een duurzame gemeente, met aandacht voor de kwaliteiten van onze zes kernen, ons landschap, de economie en de samenleving. We evalueren waar we nu staan op het gebied van duurzaamheid, bepalen onze ambitie en maken een concreet uitvoeringsplan.

2. Opzetten Programma Duurzaamheid

In de Paraplunota Duurzaamheid hebben we voorheen beschreven WAT we willen bereiken en WAAROM op het gebied van duurzaamheid, maar het HOE van de te bereiken doelen staat niet beschreven. Het op te zetten Programma Duurzaamheid heeft tot doel om het waarom, wat en hoe te actualiseren en met elkaar te verbinden. De hoofdlijnen voor deze vier uitdagingen (energietransitie, natuur en klimaat, circulaire economie en duurzame mobiliteit) worden in het Programma Duurzaamheid uitgewerkt.

3. Uitvoeren Klimaatakkoord

Het Rijk en decentrale overheden spraken af zich op tijd aan te passen aan de (versnelde) klimaatverandering om schade te beperken en kansen te pakken. In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is de ambitie opgenomen dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht en dat alle sectoren vanaf 2020 klimaatbestendig handelen.

De uitvoering van het Klimaatakkoord is een complexe en grote opgave. Voor de uitvoering krijgen ook de decentrale overheden veel verantwoordelijkheid. Concreet zorgt de uitvoering van het Klimaatakkoord in onze gemeente nu al voor meer werk dan past binnen de beschikbare uren van het team. De aanpak om de gebouwde omgeving te verduurzamen (ook eigen vastgoed), communicatie en de ontwikkeling van energiehub (centra voor duurzame opwek) vragen veel inzet. Bij dat alles is energiearmoede een thema dat nu direct veel aandacht en inzet vraagt. Het Rijk stelt met de regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE) jaarlijks zo'n € 330.000 beschikbaar in de jaren 2023, 2024 en 2025. De kosten voor uitvoeren van het Klimaatakkoord zoals opgenomen in het Collegeprogramma van in totaal € 220.000 over de jaren 2023-2025 worden uit deze Rijksinkomsten gedekt. De regeling van het Rijk loopt tot 31 december 2025. Er wordt nog gewerkt aan een regeling voor na 2025. Hier zijn al middelen voor gereserveerd door het Rijk.

4. Uitvoeren klimaatprojecten vanuit de REKS

De komende jaren gaan we in regionaal verband aan de slag met kansrijke projecten die de negatieve gevolgen van de klimaatontwikkeling afzwakken. Voor gemeente Hilvarenbeek zijn dit de projecten

die inzetten op het verduurzamen van bedrijventerreinen, lokaal afgestemd watermanagement, de bodem weerbaarder maken en bodemleven stimuleren. Daarnaast wordt een regionale klimaatscoretool opgesteld, waarmee de urgentie naar handelen kan worden bepaald. Verschillende belanghebbenden kunnen de projecten opstarten of aan deelnemen. Als gemeente hebben we de ene keer een actieve rol en de andere keer een passievere rol, afhankelijk van het project.

In februari 2022 is het Riool- en Waterprogramma voor de periode 2022-2026 vastgesteld en projecten (deels) worden gefinancierd uit de rioolheffing. Er is bij de budgetreservering uitgegaan van een cofinanciering van 50% aan de hand van provinciale en regionale subsidies. Deze gelden zijn voor bovenstaande projecten zeker gesteld.

Na de inventarisatie naar benodigde maatregelen wordt vanaf 2024 budget aangevraagd voor de uitvoering ervan.

5. *Publiek Ontwikkelbedrijf vanuit de REKS*

Acht gemeenten in de Regio Hart van Brabant hebben gezamenlijk een Publiek Ontwikkelbedrijf (POB) opgezet. Ook het Energiefonds Brabant (EFB) – verbonden aan de provincie Noord-Brabant – is aandeelhouder. Het bedrijf geeft uitvoering aan de energie- en klimaatopgaven uit de REKS. In de raads cyclus van juni/juli 2023 heeft u een raadsbesluit genomen over het voorgenomen besluit van het college om deel te nemen aan het POB. Daarnaast heeft u een besluit genomen over het beschikbaar stellen van een krediet ter grootte van € 430.000,- ten behoeve van de aankoop van aandelen in de BV.

6. *Uitvoeren programma Klimaatmakers Hilvarenbeek 2022-2026*

In 2024 gaan we verder met kleine maatregelen (zoals stoeptegels eruit en plantje erin, de Tuin Klimaat Coach en vergroenen van daken en schoolpleinen) in het kader van het programma Klimaatmakers Hilvarenbeek.

Dit programma is in 2018 opgestart om onze inwoners bewust te maken van de effecten van extreme weersomstandigheden. Om samen met inwoners onze gemeente klimaatbestendiger én dus duurzamer te maken, zijn niet altijd grote, dure maatregelen nodig. Kleine aanpassingen kunnen al een groot verschil maken. Dat is het idee achter Klimaatmakers.

7. *Uitvoeren Transitievisie Warmte*

De Transitievisie Warmte (TVW) die in februari 2022 is vastgesteld, beschrijft de eerste stappen naar een aardgasvrije gemeente. De komende jaren stimuleren en ondersteunen we inwoners om energie te besparen en hun huizen te verduurzamen. Dat doen we via communicatie en geven van informatie, door gesprekken te voeren in de buurt over collectieve maatregelen en door het voorkomen van energiearmoede. De aanpak vraagt om een zorgvuldig proces en extra capaciteit. Daarom huren we (per 1-9-2023) een projectleider in voor o.a. het vertalen van de Transitievisie Warmte naar Wijkuitvoeringsprogramma's. De kosten voor uitvoeren van de Transitievisie Warmte zoals opgenomen in het Collegeprogramma van in totaal € 200.000 over de jaren 2023-2025 worden uit de regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat-en energiebeleid (CDOKE) van het Rijk gedekt.

8. *Gebiedsvisie De Baars*

Rondom gebied de Baars wordt gewerkt aan een integrale gebiedsvisie. Dit doen we samen met omliggende gemeenten Tilburg, Oisterwijk en Goirle en met het Waterschap en de Provincie. Na oprichting van het Publiek Ontwikkelbedrijf (POB), zal vanuit het POB een projectleider worden aangesteld die – in samenwerking met de inliggende gemeenten, het Waterschap en de Provincie – zorgt dat er een integrale gebiedsvisie wordt opgesteld, gebaseerd op het in 2023 vastgestelde kader van randvoorwaarden. We verwachten dat de gebiedsvisie in 2024 aan u wordt voorgelegd ter vaststelling.

9. *Gebiedsontwikkeling Energiehub Kattenberg*

In maart 2022 zijn we samen met gemeente Oisterwijk gestart met de verkenning naar de mogelijkheden van een gebiedsontwikkeling in Energiehub Kattenberg. We ronden tweede helft 2023 de verkenning af met een Plan van Aanpak (PvA), welke we ter besluitvorming aan de colleges van B en W voorleggen. Dit PvA wordt vervolgens ter informatie aan u voorgelegd. In 2024 maken we een start met fase 1: kennisgeving participatie/NRD.

Ambitie 2: Van afval naar grondstof

10. *Vaststellen nieuw grondstoffenbeleid*

In 2024 vervolgen we de implementatie van het grondstoffenbeleid. In het eerste kwartaal van 2024 liggen de accenten op het uitzetten van de nieuwe containers. Hierover gaan we actief communiceren met onze inwoners. De investering van de containers van € 230.000 stelde u met de Voorjaarsnota(+) 2023 in 2023 beschikbaar. De kapitaallasten van € 26.000 drukken vanaf 2024 op onze begroting. Vanwege de aanschaf van de nieuwe containers is het ook noodzakelijk om een nieuw CMS aan te schaffen. Hierbij zijn we ook jaarlijks kosten verschuldigd voor de licentie en het beheer van het systeem. Ten opzichte van het huidige CMS leidt dit tot jaarlijks € 20.000 aan meerkosten die met de Voorjaarsnota(+) 2023 zijn verwerkt in onze begroting.

2024 beschouwen we als een overgangsjaar om beter te monitoren wat de effecten zijn van het nieuwe beleid. Deze uitkomsten betrekken we bij de verdere uitwerking van het grondstoffenbeleid en tariefstelling voor 2025 en verder.

In 2024 voeren we ook een aanbestedingsprocedure uit voor de exploitatie van de milieustraat, omdat het huidige contract afloopt per einde 2024. De kosten hiervoor ramen we op € 25.000 en brengen we ten laste van de egalisatievoorziening.

De effecten voor de tarieven door het nieuwe grondstoffenbeleid vindt u terug in de paragraaf 'Lokale Heffingen'.

Ambitie 3: Transitie milieu naar de Omgevingswet

11. *Gevolgen Omgevingswet voor bodem (sanerings)taken*

Met inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024 verschuift de bevoegdheid voor de bodem (sanerings)taken van de provincie naar gemeenten. Daarnaast komen er nieuwe bodemtaken bij zoals meldingen voor graafwerkzaamheden. Hier is in eerdere P&C documenten reeds aandacht aan besteedt, echter gaat dit in 2024 daadwerkelijk uitgevoerd worden.

12. *Monitoring van de Basisgeluidsemissie (BGE)*

De Omgevingswet heeft op uiteenlopende wijzen consequenties voor monitoring, evaluatie en gegevensverzameling. In het bijzonder dient hierbij vanuit het aanvullingsspoor geluid aandacht te zijn voor gegevensverzameling van geluid. Er komen daarnaast nieuwe normen en meetwaarden (dit betekent anders meten). Gemeenten moeten een 'basisgeluidsemissie' (BGE) vaststellen voor wegen met een verkeersintensiteit vanaf 1.000 motorvoertuigen per etmaal. Rond wegen ontstaan dan geluidsaandachtsgebieden, die een indicatie zijn van geluidsbelasting op gebouwen. Gemeenten zijn vervolgens verplicht om de BGE te monitoren.

De startdatum voor de BGE is bepaald op 1 januari 2026; dan is zij verplicht. De voorbereiding daarvan zal praktisch gezien in 2024 moeten worden opgepakt. De gemeente dient uiterlijk op 1 juli 2028 verslag te doen van de resultaten van de monitoring aan de gemeenteraad. En vervolgens dient dit elke 5 jaar gemonitord te worden. De uitvoering hiervan en de kosten worden momenteel onderzocht en wanneer hier meer duidelijkheid over is verwerken we dit in het eerstvolgende P&C-document.

13. *Afwijken op standaardwaarden geur*

Op 7 juli 2023 heeft het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat een brief gestuurd aan de Tweede Kamer over een aanpassing van de geurregelgeving.

Hierin worden volgende uitgangspunten worden gehanteerd:

1. De normen worden aangescherpt, daarbij worden de standaardwaarden herzien;
2. Voor alle bedrijven, ook bestaande situaties, gaan geurnormen gelden;
3. De mogelijkheden worden verkend om, vooruitlopend op de wijziging van de regelgeving, de geurbelasting bij bestaande situaties eerder onder tenminste de hoogste grenswaarde te brengen.

Het is waarschijnlijk dat we als agrarische gemeente gemotiveerd van deze (strengere) standaardwaarden af willen wijken in 2024. Dit mag zolang de bovengrens van de vastgestelde grenswaarden niet overschreden worden. Mogelijk dient er onderzoek plaats te vinden en dient er beleid opgesteld te worden met betrekking tot geur in 2024. Ook is het een optie om dit beleid te laten landen in het omgevingsplan. Wanneer hier meer duidelijkheid over is verwerken we dit in het eerstvolgende P&C-document.

14. *Milieu in het omgevingsplan*

Wanneer de Omgevingswet in werking treedt op 01-01-2024 verandert er veel op het gebied van milieu. Op het gebied van bodem, trillingen, externe veiligheid, geluid, geur en luchtkwaliteit zijn er aspecten die de komende jaren moeten landen in het omgevingsplan. In het vierde kwartaal van 2023 vindt er een inventarisatie plaats van de onderdelen die op korte en lange termijn een plek moeten krijgen in het omgevingsplan. Wanneer hier meer duidelijkheid over is verwerken we dit in het eerstvolgende P&C-document.

15. *Milieu beleid en regelgeving vanuit provincie, het Rijk en de Europese Unie*

Het komende jaar wordt er naar verwachting meer richting gegeven aan eerder aangekondigd beleid vanuit provincie en het rijk. Denk hierbij aan het concretiseren van water en bodem sturend, de Europese bodemgezondheidswet, een beleidskader voor endotoxines (ziekteverwekkers) in agrarisch gebied en strengere regelgeving met betrekking tot stikstof. Doordat het nu nog niet voldoende concreet is gemaakt, is het zeer lastig om een inschatting te maken van wat dit gaat betekenen voor de begroting van 2024. Wanneer hier meer duidelijkheid over is verwerken we dit in het eerstvolgende P&C-document.

Ambitie 4: Werken aan een gezonde, loodvrije openbare ruimte

16. *Opstellen beleid voor risicolocaties bodemverontreinigingen met lood*

We nemen deel aan het project diffuus bodemlood van de provincie Noord-Brabant in 2023. Diffuus bodemlood is de term voor bodemverontreinigingen met lood die geen duidelijke kern of begrenzing hebben. Het project heeft als doel om te bepalen of en waar openbare (speel)locaties zijn met gezondheidsrisico's door blootstelling aan lood. Deelname biedt de mogelijkheid van bodemonderzoek en het treffen van maatregelen door de provincie. Waarschijnlijk landen de resultaten van het onderzoek in 2023 in beleid voor deze locaties in 2024.

Ambitie 5: Duurzaam ondernemen

17. *Verkennen mogelijkheden verduurzamen bedrijventerreinen*

In 2024 verkennen we de mogelijkheden voor het verduurzamen van bestaande bedrijventerreinen. Deze verkenning omvat het ophalen van de behoefte vanuit het bedrijfsleven, de mogelijkheden die er liggen in de openbare ruimte en het stellen van kaders over wat we wel en niet willen doen. Dit doen we in nauwe samenwerking met de aanwezige kennis uit het bedrijfsleven, bij Ondernemend Hilvarenbeek en in de regio. Nadat we de verkenning hebben afgerond bepalen we een aanpak voor het vervolg om uiteindelijk te komen tot een zogenoemde Green Deal.

Voor onze nieuwe uitbreidingslocaties stellen we een toewijzingsbeleid op. Met dit beleid willen we een impuls op duurzaamheid meegeven.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Milieu (x € 1.000)	Las- ten	Ba- ten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	4.288	3.907	-381	-381	-221	-228
Mutaties voorjaarsnota(+) 2023						
<u>Nieuwe ontwikkelingen</u>						
Nieuw afvalbeleid (knop 29.1)	46	0	-46	-46	-46	-46
Dekking afvalstoffenheffing (knop 29.2)	0	46	46	46	46	46
Stikstof – meer beoordelingen OMWB (knop 30)	25	0	-25	0	0	0
Continuering bijdragen aan Energiehuis (knop 39.1)	15	0	-15	-15	-15	-15
Dekking reserve Duurzaamheid (39.2)	0	15	15	15	15	15
Uitbreiding Duurzaamheidsleningen (knop 49)	5	0	-5	-5	-5	-5
Inkomsten uit SPUK Capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (SPUK CDOKE) (knop 50.1)	0	332	332	335	0	0
Besteding middelen SPUK (knop 50.2)	332	0	-332	-335	0	0
Vrijval eerder gereserveerde middelen (knop 50.3)	-160	0	160	160	0	0
Mutaties begroting 2024						
Bijstelling kostendekkendheid leges 2024	0	41	41	41	41	41
Saldi begroting 2024-2027	4.551	4.341	-210	-185	-185	-192

Mutaties voorjaarsnota(+) 2023

Nieuwe ontwikkelingen

Nieuw afvalbeleid (knop 29)

Zie activiteit 10 van dit thema.

Stikstof – meer beoordelingen OMWB (knop 30)

De RvS heeft in november 2022 een uitspraak gedaan over het Porthos-project waarbij besloten is dat de bouw niet meer mag worden vrijgesteld van de stikstofregels. In maart 2023 heeft de provincie Noord-Brabant daarnaast aanvragen voor vergunningverlening met stikstofeffecten op N2000-gebieden tijdelijk stilgelegd. Het gevolg van deze ontwikkelingen is dat er meer stikstofberekeningen worden uitgevoerd, de stikstofberekeningen complexer zijn en dat er bij ruimtelijke ontwikkelingen vaker vragen gesteld worden aan experts op het gebied van stikstof. Hierdoor wordt er meer advies m.b.t. stikstof gevraagd aan de OMWB dan voorzien. Dit is vermoedelijk een tijdelijke tegenvaller tot de provincie Noord-Brabant beter in kaart heeft wat de gevolgen van de stikstofeffecten op de N2000-gebieden zijn. De inschatting is dat het twee jaar duurt voor de provincie extern salderen weer toestaat, vandaar dat er extra budget beschikbaar is voor de jaren 2023 en 2024.

Continuering bijdragen aan Energiehuis (knop 39)

Eind 2023 komt er een einde aan de driejarige samenwerkingsovereenkomst met het Energiehuis. De kosten die hiervoor jaarlijks mee gemoeid zijn, worden gedekt door de Reserve Duurzaamheid. In juli 2023 staat een vervolggесprek gepland met het Energiehuis over eventuele continuatie van de samenwerking. Voorstel is om opnieuw een driejarige samenwerking aan te gaan. Vanwege externe financiering zijn de kosten vanaf 2024 € 15.000 per jaar. Deze dekken we uit de reserve Duurzaamheid.

Uitbreiding Duurzaamheidsleningen (knop 49)

Bij invoering van de duurzaamheidslening werd in de begroting financiële ruimte gecreëerd om 1 miljoen euro in te zetten voor uitgifte van duurzaamheidsleningen. Die beschikbare ruimte is inmiddels volledig benut waardoor op dit moment geen nieuwe duurzaamheidsleningen worden verstrekt. Vanwege de vraag en de doelstelling die er mee gediend is creëren we aanvullende ruimte zodat nogmaals € 500.000 beschikbaar komt in de duurzaamheidslening. Daarmee kunnen uitgaande van de maximale lening van € 25.000 dan minimaal 20 aanvragen toegekend worden, maar naar verwachting zal dat iets ruimer uitpakken. O.b.v. de beheerlasten (t.b.v. externe uitvoeringsorganisatie SVn) die daarmee gemoeid zijn zal dit leiden tot een benodigd extra budget van € 5.000 per jaar. Daarbij gaan we er van uit dat de rentekosten worden gedekt door de renteopbrengsten.

SPUK Capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (SPUK CDOKE) (knop 50)

Uit de SPUK dekken we onder andere de Kosten Transitievisie Warmte die we eerder ten laste brachten van de algemene middelen in de begroting 2023, zie activiteit 7 van dit thema. Uit de SPUK dekken we ook de Kosten Uitvoeringskosten klimaatakkoord die we eerder ten laste brachten van de algemene middelen in de begroting 2023, zie activiteit 3 van dit thema. De restant van de SPUK reserveren we voor overige uitgaven gerelateerd aan het doel van de SPUK

Mutaties begroting 2024

Bijstelling kostendekkendheid leges 2024

Jaarlijks stellen we onze legestarieven voor het volgend jaar bij en maken we daarbij een berekening voor de kostendekkendheid. De totale opbrengsten mogen namelijk niet meer zijn dan de totale kosten. Ook nu hebben we de legestarieven 2024 bijgesteld en in deze begroting financieel vertaald. De financiële effecten landen binnen meerdere thema's. U neemt met het raadsvoorstel belastingverordeningen 2024 het besluit over de legestarieven 2024.

Thema 5

Buitengebied

Onze ambities

We staan in ons buitengebied voor lokale veranderopgaven en opgaven voortkomend uit landelijk beleid. Regelgeving over stikstof en (Europese) normen en opgaven voor waterkwaliteit, bodem, klimaat en biodiversiteit spelen een belangrijke rol. We kiezen voor duurzame en gezonde landbouw. We willen perspectief bieden aan economische activiteiten die duurzaam toekomstgericht zijn en in balans met de omgeving.

Activiteiten in 2024

U leest per ambitie de activiteiten die wij in 2024 uitvoeren.

Ambitie 1: balans buitengebied

1. Het opstellen van beleid voor het buitengebied.

Naar aanleiding van de ontwikkelingen die we volgen m.b.t. Groenblauwe Gebiedsgerichte aanpak (GGA), Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG), Water en bodem sturend (WBS), de SRBT Dorpenstrategie en de transitie naar duurzame landbouw gaan wij programmatisch kijken naar de volgende kansen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit:

- Wat is de (globale) visie vanuit Hilvarenbeek?
- Hoe organiseren we ontwikkelingen intern?
- Hoe werken we samen met en in de regio?
- Hoe loopt de financiering, zowel intern als de extern?

Zo kunnen we (in de toekomst) beter anticiperen op mogelijke kansen.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Buitengebied (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	173	57	-116	-86	-86	-86
Mutaties						
Geen mutaties	0	0	0	0	0	0
Saldi begroting 2024-2027	173	57	-116	-86	-86	-86

Mutaties

Binnen dit thema zijn er geen mutaties geweest.

Thema 6

Openbare orde en veiligheid

Onze ambities

Inwoners van Hilvarenbeek zijn en voelen zich, in het algemeen gesproken, veilig. Waar nodig treden wij handhavend op om negatieve ontwikkelingen aan te pakken; dat is waar we ons op richten binnen het thema Veiligheid en Handhaving. We leggen het accent op een veilige fysieke en digitale omgeving voor onze inwoners. Een andere ambitie binnen dit programma betreft het vergroten van onze weerbaarheid tegen georganiseerde criminaliteit. Hiervoor trekken wij samen op met andere partijen zoals brandweer, politie, geneeskundige hulpdiensten, woonstichting Leystromen en belangenorganisaties.

De gemeente zorgt voor de aansturing van en samenwerking met inwoners en organisaties om Hilvarenbeek veilig te krijgen en te houden. Op basis van gedegen analyses, signalen vanuit inwoners en partners in de veiligheidsketen en effectieve monitoring, pakken wij onveiligheid aan. Dat doen we primair lokaal. Waar dat nodig en logisch is, zoeken we regionale samenwerking op.

In 2024 gaan wij aan de slag op basis van ons Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 dat in samenwerking met de GHO-gemeenten tot stand is gekomen.

We richten ons in 2024 op de volgende ambities:

1. Voortzetten van de revitaliseringsaanpak van recreatieparken
2. Versterken van de evenementenaanpak
3. Doorontwikkeling gemeentelijk crisisbeheersing
4. Een (fysiek) veilige leefomgeving: natuurbranden, cybercrime/ digitale veiligheid en bluswatervoorzieningen
5. Continuëren van de aanpak van ondermijnende criminaliteit
6. Het uitrollen van de Wet Goed Verhuurderschap
7. Het versterken van de handhaving op vraagstukken rond arbeidsmigranten
8. Implementeren van de Wet Kwaliteitsborging (WKB)
9. Voorbereiden op de effecten van de omgevingswet voor VTH

Activiteiten in 2024

U leest per ambitie de activiteiten die wij in 2024 uitvoeren.

Ambitie 1: Voortzetten van de revitaliseringsaanpak van recreatieparken

1. Voorzetten toezicht en handhaving recreatiewoningen

Doormiddel van de inzet van toezicht en handhaving houden wij onze parken vitaal. Een aantal jaren geleden is gestart met het revitaliseren van recreatieparken. Deze aanpak is succesvol gebleken. Toch blijkt onder andere uit diverse inschrijvingen in de Basis Registratie Personen en reeds uitgevoerde controles, dat er nog steeds sprake is van permanente bewoning van recreatiewoningen. Deze vormen van illegale bewoning dienen zoveel mogelijk ongedaan gemaakt te worden en te blijven. Dit blijven wij in 2024 doen door het voortzetten van toezicht en handhaving van recreatiewoningen.

Ambitie 2: Versterken van de evenementenaanpak

2. Verdere verdieping huidige werkwijze en uitgangspunten evenementen

In 2024 gaan wij de uitkomsten van de evaluatie van het evenementenjaar 2023 verwerken. De focus zal daarbij met name komen te liggen op de grote meerdaagse muziekfestivals op de Beekse Bergen (locatieprofiel festivals Beekse Bergen) mede omdat deze momenteel onder een vergrootglas liggen. Vanwege de toegenomen druk als het gaat om evenementen is met de Voorjaarsnota(+ 2023 besloten het team VTH structureel uit te breiden met 0,6 fte. Dit kost € 45.000 per jaar. Deze uitbreiding moet tevens zorgen voor een verdere verdieping van de huidige werkwijze en uitgangspunten van het evenementenproces.

Ambitie 3: Doorontwikkeling gemeentelijk crisisbeheersing

3. Efficiëntere crisisorganisatie

In 2023 is een adviseur crisisbeheersing tijdelijk in dienst genomen bij de gemeente. Deze adviseur zal tot 1 januari 2024 de doorontwikkeling uitrollen in de organisatie. In 2024 moet de hele nieuwe organisatiestructuur opgezet zijn. Vervolgens wordt in 2024 een oefening gedraaid binnen de nieuwe structuur. Dit kan waarschijnlijk binnen het budget worden uitgevoerd.

Ambitie 4: Wij zorgen voor een (fysiek) veilige leefomgeving

4. Natuurbranden beheersbaarder maken

Binnen de gebiedscommissie Kempische Landgoederen is het doel om natuurbranden beheersbaar te maken. In 2023 zijn er gesprekken geweest met de Belgische collega's. In 2024 moet de RIN voor beide landen beschikbaar zijn. Tevens wordt er internationaal een oefening gedraaid aan de grens. Verder moet er gewerkt worden aan een concept communicatieplan. Voor het uitvoeren van maatregelen is tot en met 2025 € 3.000 per jaar beschikbaar gesteld vanuit het Collegeprogramma.

5. *Maatregelen cybercrime en digitale veiligheid*

Als gemeente hebben wij een belangrijke rol om de lokale weerbaarheid van de burgers te versterken. Dit doen wij door onze inwoners en ondernemers bewust te maken van de digitale gevaren. Hierover organiseren wij voorlichtingsbijeenkomsten en worden er campagnes gehouden in de lokale media. In 2024 gaat de nieuwe medewerker aan de slag met het beschikbare budget voor digitale veiligheid. De medewerker neemt deel aan een districtelijke projectgroep en voert de acties uit die daar uit voort komen. Vanuit het Collegeprogramma is tot en met 2024 € 5.000 per jaar en in 2025 nog € 3.000 beschikbaar gesteld om inwoners bewust te maken van de gevolgen van cybercrime.

6. *Bluswatervoorziening verbeteren*

In de Voorjaarsnota 2022 is extra budget beschikbaar gesteld om het bluswatervoorzieningsniveau te verbeteren. Het inkooptraject wordt in het najaar van 2022 opgestart. Het aanleggen van de putten zal in 2024 plaatsvinden met een mogelijke uitloop naar 2025.

Ambitie 5: Doorzetten van de aanpak van ondermijnende criminaliteit

7. *Bewuste en weerbare samenleving te creëren*

Het doel is om een bewuste en weerbare samenleving te creëren. Dat betekent dat de burger de gemeente of politie weet te vinden bij signalen van potentieel ondermijnende activiteiten of gedrag. Hiervoor moet de burger bewust zijn van wat ondermijning is en weten wat zij daar zelf preventief in kunnen doen.

In 2023 zijn er diverse voorlichtingen geweest om medewerkers van de gemeente weerbaarder te maken tegen criminele inmenging. In 2024 zullen nog enkele van deze sessies georganiseerd worden maar het jaar zal weer meer (meer) in het teken komen van de burgers. We gaan door met het inzetten op het verhogen van de meldingsbereidheid en bewustwording in de samenleving. Hiervoor is geen extra geld nodig. Om aan deze aanpak uitvoering te kunnen geven is tot en met 2025 jaarlijks € 3.000 beschikbaar gesteld vanuit het Collegeprogramma.

Ambitie 6: Het uitrollen van de Wet Goed Verhuurderschap

8. *Implementeren Wet Goed Verhuurderschap*

Per 1 juli gaat de wet Goed Verhuurderschap van kracht. Deze wet normeert het gedrag van verhuurders en biedt gemeenten de mogelijkheid om slecht verhuurgedrag aan te pakken. Hiermee kan malafide verhuurderschap en discriminatie op de woningmarkt worden aangepakt. Daarnaast moet iedere gemeente een meldpunt inrichten voor klachten over ongewenst gedrag van verhuurders en moeten gemeenten de wet gaan handhaven. In 2023 en 2024 staat het uitrollen van de processen, het meldpunt en het aannemen van een toezichthouder voor deze wet centraal.

Ambitie 7: Het versterken van de handhaving op vraagstukken rond arbeidsmigranten

9. *In kaart brengen mogelijke locaties arbeidsmigranten en handhaving*

Eind 2023 wordt het voorgestelde parapluplan arbeidsmigranten voorgelegd aan de raad. Als de raad dit vaststelt heeft dit tot gevolg dat het team VTH kunnen en ook moeten gaan handhaven op strijdige situaties door bewoning van arbeidsmigranten. Het gaat niet alleen om de handhaving van arbeidsmigranten in de dorpskernen. Tevens over situaties waar het vestigen van arbeidsmigranten nog niet is toegestaan, vanwege het ontbreken van een omgevingsvergunning in combinatie met een SNF-keurmerk die nodig is volgens het parapluplan. In 2023 en 2024 zal in kaart worden gebracht wat mogelijke locaties zijn waar arbeidsmigranten zich vestigen. Vervolgens zal daarop gehandhaafd gaan worden. Er wordt rekening mee gehouden dat er een grote stroom aan handhavingsverzoeken gaan komen. Er zal tijdelijk extra capaciteit voor worden geworven. Hiervoor is € 30.000 per jaar beschikbaar gesteld met de Voorjaarsnota(+) 2023 voor de jaren 2024 en 2025

Ambitie 8: Wet Kwaliteitsborging (WKB)

10. Opstellen beleid en herziening processen voor de Wet Kwaliteitsborging

Bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet moeten de toezichts- en handavingsprocessen bij bouwactiviteiten worden aangepast aan de Wet kwaliteitsborging. Het gaat dan om de inrichting van processen, de informatievoorziening, de afspraken met uitvoeringsdiensten, private partijen en de juridische en inhoudelijke aspecten met betrekking tot bouwprocessen. In 2024 volgt na invoering van de Wet Kwaliteitsborging een evaluatie om kosten en baten in beeld te brengen en processen aan te scherpen. Deze verbeterpunten worden in 2025 doorgevoerd..

Bij de inwerkingtreding van de Wet kwaliteitsborging dient beleid met betrekking tot de toezichts- en handavingsprioriteiten voor de bouwactiviteiten te worden opgesteld.

Ambitie 9: Omgevingswet

11. Aanpassen APV (Algemene Plaatselijk Verordening)

Naar verwachting treedt de Omgevingswet op 1 januari 2024 in werking. De Omgevingswet heeft gevolgen voor de Algemene plaatselijke verordening van de gemeente Hilvarenbeek en andere verordeningen, omdat die ook regels bevat over de fysieke leefomgeving. De APV moet gesplitst worden. De regels uit de APV, die gaan over de fysieke leefomgeving, worden overgebracht naar het omgevings-plan. De regels over de openbare orde blijven behouden in de vernieuwde APV.

12. Beleid VTH inpassen in Omgevingswet

Naar verwachting treedt de Omgevingswet op 1 januari 2024 in werking. Het huidige vergunningen, toezicht en handavingsbeleid is gescheiden. Team vergunningen en team handhaving stelt periodiek hun beleid op. Onder de omgevingswet dient het beleidsstuk VTH als een integraal stuk te worden opgesteld die voldoet aan de normen van de Omgevingswet. Verder worden andere beleidsstukken, processen en regels binnen VTH, zoals evenementen, bekeken hoe deze ingepast gaan worden onder de Omgevingswet.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Openbare orde en veiligheid (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	1.737	97	-1.640	-1.619	-1.610	-1.610
Mutaties voorjaarsnota(+) 2023						
<u>Nieuwe ontwikkelingen</u>						
Evenementencoördinator (knop 42)	0	0	0	-45	-45	-45
Handhaven arbeidsmigranten n.a.v. vaststellen parapluplan arbeidsmigranten (knop 43)	30	0	-30	-30	0	0
Uitbreiden personele capaciteit Veiligheid/toezicht (knop 44)	67	0	-67	-67	-67	-67
Mutaties begroting 2024						
Bijstelling kostendekkendheid leges 2024	-4	-15	-11	11	11	11
Saldi begroting 2024-2027	1.830	82	-1.748	-1.750	-1.711	-1.711

Mutaties voorjaarsnota(+) 2023

Nieuwe ontwikkelingen

Evenementencoördinator (knop 42)

Zie activiteit 2 van dit thema.

Handhaven arbeidsmigranten n.a.v. vaststellen parapluplan arbeidsmigranten (knop 43)

Zie activiteit 9 van dit thema.

Uitbreiden personele capaciteit Veiligheid en toezicht (knop 44)

Regionaal en districtelijk worden steeds meer veiligheidsthema's oppakt én afgesproken dat alle gemeenten capaciteit moeten leveren. Dit kunnen wij op dit moment niet doen. Onlangs zijn op de thema's mensenhandel (ondermijning) en digitale veiligheid regionale plannen vastgesteld in het DDO en Veiligheidscollege waar wij ook mee aan de slag moeten. Daarnaast is het Bestuurlijk Interventieteam (BIT Hart van Brabant) opgericht waar iedere gemeente capaciteit aan moet leveren zowel aan de beleidskant als aan de toezicht kant. Met de capaciteit die op dit moment beschikbaar is kunnen wij dit niet leveren.

Per 1 juli gaat ook de wet Goed Verhuurderschap van kracht, zie activiteit 8 van dit thema. Deze wet normeert het gedrag van verhuurders en biedt gemeenten de mogelijkheid om slecht verhuurgedrag aan te pakken. Hiermee kan malafide verhuurderschap en discriminatie op de woningmarkt worden aangepakt. VTH moet de toezicht/handhaving van de wet gaan uitvoeren en heeft hiervoor geen capaciteit beschikbaar.

Om regionaal en landelijk aan te kunnen sluiten én deze thema's serieus te kunnen oppakken is structurele uitbreiding van de capaciteit op veiligheid nodig. Op dit moment hebben wij slecht 1 full-time medewerker veiligheid (schaal 9) beschikbaar voor alle veiligheidsthema's in onze gemeente.

Alleen het strategische adviseren van de burgemeester is belegd bij de teamleider VTH.

Op dit moment werken beide medewerkers structureel over om zo veel mogelijk veiligheidszaken/thema's te kunnen oppakken.

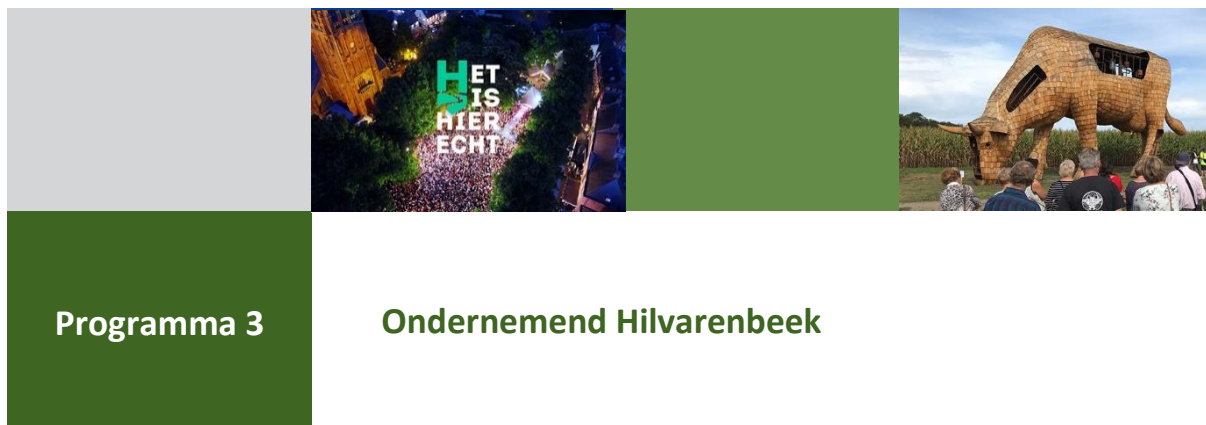
Het gaat om structurele uitbreiding van de veiligheids capaciteit met een medewerker veiligheid/toezicht voor 36 uur per week in schaal 9.

De kosten hiervan bedragen € 85.000. Hiervan dekken we € 18.000 door budget wat in de december-circulaire is aangekondigd. Dit betekent dat er € 67.000 extra in deze begroting is opgenomen om deze functie in te vullen.

Mutaties begroting 2024

Bijstelling kostendekkendheid leges 2024

Jaarlijks stellen we onze legestarieven voor het volgend jaar bij en maken we daarbij een berekening voor de kostendekkendheid. De totale opbrengsten mogen namelijk niet meer zijn dan de totale kosten. Ook nu hebben we de legestarieven 2024 bijgesteld en in deze begroting financieel vertaald. De financiële effecten landen binnen meerdere thema's. U neemt met het raadsvoorstel belastingverordeningen 2024 het besluit over de legestarieven 2024.

Programma 3

Ondernemend Hilvarenbeek

Dit programma gaat over onze lokale economie. We bieden ruimte voor ondernemerschap en stimuleren en ondersteunen nieuwe initiatieven die passen bij de grootte van onze gemeente. We profileren ons als toeristisch-recreatieve gemeente met als kernwaarden natuur, groene ruimten, cultuur en erfgoed. Dit doen we samen met lokale en regionale partners.

Dit programma bestaat uit één thema, dat we in dit hoofdstuk verder toelichten:

1. Lokale economie

Onze ambities

Binnen dit thema staat het versterken van de lokale economie centraal. Het Economisch Actieplan biedt houvast om – samen met het bedrijfsleven en belangenorganisaties – te werken aan onze ambities en doelstellingen. Het ondersteunen van het MKB en de maakindustrie in onze gemeente, o.a. via voldoende ontwikkelruimte, past in deze ambitie. Toerisme en recreatie zijn belangrijke dragers van onze lokale economie. We blijven daarom inzetten op het versterken van het toeristisch-recreatieve profiel van onze gemeente. We bieden ruimte voor ondernemerschap en ondersteunen en stimuleren nieuwe toeristisch-recreatieve initiatieven die passen bij het karakter en de grootte van onze gemeente. Wij zien bijvoorbeeld vaak agrarische bedrijven die willen omschakelen naar een toeristisch recreatieve onderneming.

Activiteiten in 2024

U leest per ambitie de activiteiten die wij in 2024 uitvoeren

Ambitie 1: we versterken de lokale economie

1. *Uitwerken nieuw Economisch Actieplan*

In 2023 starten we met het uitwerken van een nieuw Economisch Actieplan (EAP), omdat het huidige EAP in 2023 afloopt. Hiervoor is € 15.000 in het Collegeprogramma opgenomen. Het nieuwe EAP bestaat uit een Economische Visie en een Uitvoeringsprogramma. Bij het opstellen van het nieuwe EAP hebben we vertraging opgelopen. We gebruiken de tweede helft van 2023 en de eerste helft van 2024 om het plan vorm te geven. In het nieuwe EAP maken we een koppeling met bestaande visies en beleid. Denk bijvoorbeeld aan de Centrumvisie, de Omgevingsvisie en de toeristische beleidslijn. Zo voorkomen we dat we dingen dubbel doen. Andere onderwerpen die we meenemen in het nieuwe EAP zijn o.a. mogelijkheden voor optimalisatie van ruimtegebruik op bedrijventerreinen en het benutten van de mogelijkheden van plattelandsondernemingen. Het EAP biedt houvast om te werken aan onze ambities en doelstellingen, met als doel de lokale economie te versterken.

Ambitie 2: verder versterken toeristisch-recreatief profiel

2. We werken aan de uitvoering van de marketingstrategie 2030

In 2023 hebben we een marketingstrategie opgesteld. In 2024 gaan we aan de slag met de uitvoering hiervan. Dit doen we in samenwerking met ondernemers in de vrijetijdssector en Hilvarenbeek Infopunt (als onderdeel van Ondernemend Hilvarenbeek). Met de marketingstrategie 2030 hebben we als doel om Hilvarenbeek nog beter op de kaart te zetten als toeristisch-recreatieve gemeente. We blijven daarbij het merk 'Het is hier Echt' hanteren.

3. We ronden de toeristische beleidslijn af

In 2022 begonnen we met het opstellen van een toeristische beleidslijn met als doel te duiden wat voor toeristisch-recreatieve initiatieven op welke plek wenselijk en kansrijk zijn en om initiatieven beter te kunnen beoordelen.

In het samenlevingsakkoord is gevraagd om meer inzicht te krijgen in de gewenste aantallen en maximale omvang van toeristische initiatieven. Om hier invulling aan te geven voeren we in 2023 een druk- en draagkrachtaanalyse uit. De resultaten van deze analyse voegen we – als verdieping – toe aan de toeristische beleidslijn. De toeristische beleidslijn – inclusief verdiepingsslag – leggen we in het eerste kwartaal van 2024 ter vaststelling aan u voor. Vervolgens gaan we aan de slag met de aanbevelingen en sturingsinstrumenten om beter en eenvoudiger op het beleid te kunnen sturen. Afhankelijk van de gekozen sturingsinstrumenten hebben we in de toekomst mogelijk extra budget nodig voor de uitvoering hiervan.

4. We werken aan een plan van aanpak voor een mountainbikeroute

Bij de behandeling van de Voorjaarsnota+ 2023 heeft u een motie ingediend. In [deze motie](#) draagt u het college op om – voor de begroting 2024 – samen met verenigingen en terrein eigenaren met een plan van aanpak te komen voor een mountainbikeroute en de kosten hiervoor in beeld te brengen. Het is niet mogelijk om vóór de begroting van 2024 met een plan van aanpak te komen. Dit is een uitgebreid traject waar bovendien expertise voor nodig is. Uit bestaande middelen van Team Economische Zaken, Recreatie en Toerisme starten we in Q4 2023 een traject waarin we met verenigingen en terreineigenaren haalbaarheid bepalen en met een plan van aanpak komen voor een mountainbikeroute. Afhankelijk van de resultaten hiervan hebben we in de toekomst waarschijnlijk extra budget nodig voor de aanleg van de route.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Lokale economie (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	402	134	-268	-268	-268	-270
Mutaties						
Geen mutaties	0	0	0	0	0	0
Saldi begroting 2024-2027	402	134	-268	-268	-268	-270

Mutaties

Binnen dit thema zijn er geen mutaties geweest.

Programma 4

Dienstverlenend Hilvarenbeek

Dit programma gaat over onze dienstverlening, over ons bestuur en over - bestuurlijke - samenwerking. We werken voortdurend aan het verbeteren van onze dienstverlening, waarbij wensen en behoeften van onze inwoners, ondernemers en instellingen leidend zijn. Om onze maatschappelijke opgaven als zelfstandige gemeente te realiseren, is samenwerking, met Goirle en Oisterwijk en binnen de Hart van Brabant regio noodzakelijk en wenselijk.

Dit programma bestaat uit de volgende twee thema's:

1. Dienstverlening
2. Bestuur en bestuurlijke samenwerking

Thema 1

Dienstverlening

Onze ambities

Als kleine gemeente staan we dicht bij onze inwoner. Dit vinden we belangrijk; persoonlijke dienstverlening die betrouwbaar en beschikbaar is. Duidelijkheid, vindbaarheid en oprechte aandacht voor de inwoner is waar we voor staan.

De wereld om ons heen verandert in een hoog tempo. Er zijn veel technologische veranderingen, wetgeving verandert, en inwoners hebben steeds hogere verwachtingen van ons als gemeente. Het is zaak hier als organisatie goed op voor te bereiden en te blijven ontwikkelen.

We willen blijven ontwikkelen en verbeteren met als doel een uitstekende dienstverlener te zijn.

Ook uw raad wil investeren in het verbeteren van de dienstverlening en heeft daarom het amendement *Samenlevingsakkoord Verbeteren gemeentelijke dienstverlening* aangenomen.

Hiervoor ontwikkelen we ons als organisatie. Dit doen we onder andere door een herijking van ons programma organisatieontwikkeling: Samen Krachtig Vooruit. We hebben aandacht voor onze medewerker als mens en focussen op ontwikkelen van de organisatie. Dit alles met als doel een uitstekend dienstverlener te zijn voor onze inwoner. Duidelijkheid, samenwerking en aandacht voor de mens staat hierin voorop.

Activiteiten in 2024

Komend jaar richten we ons binnen dit thema op de onderstaande activiteiten.

Ambitie 1: De dienstverlening aan onze inwoners is betrouwbaar, persoonlijk en altijd beschikbaar

1. Ontwikkelen n.a.v. nulmeting dienstverlening aan inwoners en ondernemers

We starten in Q3 2023 met een nulmeting naar het huidige niveau van dienstverlening. Dit doen we met focus op onze kanalen (website, social media, telefoon, balie, receptie, mail, whats app en post) en bedrijfsprocessen. Eind 2023 wordt de nulmeting opgeleverd. Het verbeterplan wordt in Q1 2024

ontwikkeld. Voor het uitvoeren van de nulmeting is € 50.000 in 2023 opgenomen in het Collegeprogramma. Het verbeterplan zal in 2024 worden opgesteld. We benutten hiervoor het in 2023 begrote budget.

2. *Toename aanvragen reisdocumenten,*

Vanaf 2024 zal het aantal aanvragen voor een nieuw reisdocument flink toenemen. Bijna tien jaargeleden werd de geldigheidsduur voor paspoorten en identiteitskaarten voor volwassenen verlengd van vijf naar tien jaar. Vanaf 2024 zal daardoor het aantal aanvragen voor een nieuw reisdocument flink toenemen. We verwachten in 2024, tot en met 2028, tot 3.000 aanvragen per jaar. Eerdere jaren ging het nog om zo'n 600 aanvragen per jaar. Om hier uitvoering aan te kunnen geven is met de voorjaarsnota(+) 2023 € 48.000 per jaar extra formatie beschikbaar gesteld tot en met 2028. Deze kosten dekken we binnen de inkomsten uit leges.

Ambitie 2: Onze digitale communicatie uitingen zijn voor iedereen helder, duidelijk en begrijpbaar

3. *Gebruik digitale kanalen, sociale media en digitale toegankelijkheid*

Medio 2024 treedt de WMEBV (wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer) in werking. Deze wet biedt inwoners de mogelijkheid om via digitale kanalen zaken met ons te doen, kanaalkeuze daarbij is aan de inwoner. Als gemeente moeten we de kanalen, in onderlinge samenhang, verder ontwikkelen zodat het voor de inwoner niet uitmaakt via welk kanaal een product of dienst wordt afgenomen. Tegelijkertijd moeten we hulp aan inwoners bieden die dit zelf niet kunnen.

Communicatie via sociale media is, ook bij gemeenten, niet meer weg te denken. Daarbij is er steeds meer aandacht voor de veiligheid en risico's verbonden aan dit gebruik. In 2023 is daarom het gebruik van TikTok op gemeentelijke devices door onze gemeenten verboden. Maar ook andere kanalen zijn niet onomstreden. Daarop ontwikkelen we beleid, waarbij we ook rekening houden met de communicatie naar en met onze inwoners.

We richten onze digitale middelen zo in dat iedereen er gebruik van kan maken. De communicatie is helder en inclusief, iedereen kan meedoen, we passen onze documenten en formulieren aan zodat deze voor iedereen digitaal toegankelijk en helder zijn. We verbeteren continu onze digitale dienstverlening.

Ambitie 3: Verkiezingen op een toegankelijke manier organiseren

4. *Faciliteren van Europese Parlement verkiezingen*

Op donderdag 6 juni 2024 vinden de Europese Parlement verkiezingen plaats. Ook deze verkiezing is belangrijk voor onze democratie, de voorbereidingen daarvoor zijn al gestart. We organiseren de verkiezingen om zoveel mogelijk inwoners in de gelegenheid te stellen om op een makkelijke en toegankelijke manier hun stem uit te brengen.

Ambitie 4: Dienstverlening en digitaliseringsopgaven door nieuwe wetgeving

5. *Implementatie nieuwe wetten m.b.t. digitalisering*

Door de Europese Commissie zijn 13 wetten vastgesteld die in 2026 geïmplementeerd moeten zijn. Deze wetten hebben een rechtstreeks gevolg op de digitaliseringsopgaven van gemeenten. Het gaat om digitale identiteiten, data-(platformen), artificiële intelligentie (AI), cybersecurity en nieuwe technische infrastructuren. Sommige wetten (zoals de AVG) zijn al in werking getreden, anderen moeten nog geïmplementeerd worden. Het aantal nieuwe wetten is dusdanig veel dat er een strategie nodig is. De VNG neemt hierin een regierol, heeft een impactanalyse gemaakt en maakt een inschatting voor de investeringen op lokaal niveau. Daarbij wordt aangesloten op waarden gedreven ambities, nl. 1) iedereen kan meedoen in het digitale tijdperk; 2) iedereen kan de digitale wereld vertrouwen; 3) iedereen heeft regie op het digitale leven; 4) een digitale overheid die waarden gedreven en open/transparant werkt voor iedereen. Deze waarden gelden ook voor onze gemeente en ons beleid

(i-Visie). De i-visie van de GHO-gemeenten en de Equalit-samenwerking is in 2023 herijkt en vertaald in GHO-beleid voor de komende jaren.

Deze wetten leggen druk op onze gemeentelijke middelen, die moeten beschikbaar worden gesteld/zijn: deels door het Rijk, en deels door de gemeente zelf. Daarvoor wordt druk op het Rijk uitgeoefend. Op dit moment implementeren we o.a. de Wet Open Overheid (WOO), Wet Elektronische Publicatie (WEP), Singel Digital Gateway (SDG) en de Omgevingswet. De Wet Modernisering Elektrisch Bestuurlijk Verkeer (WMEBV), de nieuwe Archiefwet en Wet Aanpak Meervoudige Problematiek Sociaal Domein (WAMS) volgen in 2024. Waar mogelijk pakken we de implementatie in GHO- en Equalit verband op.

Ambitie 5: Inwoners laten participeren

6. Democratische vernieuwing

We werken aan democratische vernieuwing. We stimuleren initiatieven vanuit de samenleving en actieve betrokkenheid van inwoners.

In 2023 vindt een analyse plaats waarbij de kracht en bijzonderheid van initiatieven in Hilvarenbeek onderzocht en in beeld worden gebracht. Als vervolg daarop staat 2024 vooral in het teken om een handelingsrepertoire voor het gemeentebestuur, de ambtelijke organisatie en direct betrokkenen bij initiatieven te kunnen duiden.

We stellen een democratiseringsagenda op waarin we aangeven welke instrumenten we gaan inzetten om de democratische vernieuwing vorm te geven en met een aantal gaan we al experimenteren in 2024. Voor democratische vernieuwing is € 130.000 beschikbaar gesteld vanuit het Collegeprogramma voor de jaren 2023-204, waarvan € 65.000 in 2024.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Dienstverlening (x € 1.000)	Las- ten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	556	265	-291	-291	-291	-290
Mutaties voorjaarsnota(+) 2023						
<u>Autonome ontwikkelingen</u>						
Daling inkomsten uit leges huwelijken (knop 8)	0	-15	-15	-15	-15	-15
<u>Nieuwe ontwikkelingen</u>						
Inzet van extra capaciteit door een toename van aanvragen reisdocumenten in de jaren 2024-2028 (knop 60)	48	0	-48	-48	-48	-48
Dekking kostendekkendheid leges (knop 60)	0	48	48	48	48	48
Mutaties begroting 2024						
Bijstelling kostendekkendheid leges 2024	60	13	-47	-47	-47	-47
Saldi begroting 2024-2027	664	311	-353	-353	-353	-352

Mutaties voorjaarsnota(+) 2023

Autonome ontwikkelingen

Daling inkomsten uit leges huwelijken (knop 8)

Inwoners die een huwelijk of partnerschap sluiten kunnen bij onze gemeente kiezen uit 3 vormen:

- een volledige ceremonie op gemeentehuis of externe locatie
- een verkorte ceremonie van max 15 minuten op het gemeentehuis
- het gratis sluiten van het huwelijk of partnerschap op het gemeentehuis. Dit is mogelijk op 2 tijdstippen per week op maandag om 9 uur en 9.30 uur.

Sinds 2022 neemt het aantal volledige en verkorte huwelijken/partnerschappen af en zien we een toename van het aantal gratis huwelijken/partnerschappen.

We verwachten dat deze trend doorzet, waardoor we structureel minder inkomsten aan leges genereren de komende jaren.

Nieuwe ontwikkelingen

Inzet van extra capaciteit door een toename van aanvragen reisdocumenten in de jaren 2024-2028 (knop 60)

Zie activiteit 2 van dit thema.

Mutaties begroting 2024

Bijstelling kostendekkendheid leges 2024

Jaarlijks stellen we onze legestarieven voor het volgend jaar bij en maken we daarbij een berekening voor de kostendekkendheid. De totale opbrengsten mogen namelijk niet meer zijn dan de totale kosten. Ook nu hebben we de legestarieven 2024 bijgesteld en in deze begroting financieel vertaald. De financiële effecten landen binnen meerdere thema's. U neemt met het raadsvoorstel belastingverordeningen 2024 het besluit over de legestarieven 2024.

Thema 2

Bestuur en bestuurlijke samenwerking

Onze ambities

We zijn een zelfbewuste en betrouwbare samenwerkingspartner die meedenkt en meedoet. We werken op verschillende niveaus samen met diverse lokale en regionale partners. Op strategisch niveau werken we **samen in de regio 'Hart van Brabant'**. Op tactisch en operationeel niveau werken we **samen met Goirle en Oisterwijk** (GHO samenwerking). Een andere samenwerkingsvorm is de SRBT (Stedelijke regio Breda-Tilburg). We stellen ons hierin open en ondernemend op en werken in bestaande en nieuwe netwerken. Dit doen we vanuit een bestuurlijk gedragen visie, voor zowel GHO als regio Hart van Brabant die vertaald is naar een - strategische - uitvoeringsagenda voor duurzame samenwerking. We bouwen deze samenwerking verder uit. Uitgangspunten daarbij zijn: kleinschalig, overzichtelijk en efficiënt. Ander belangrijk uitgangspunt is dat we als gemeente zelfstandig blijven.

Activiteiten in 2024

U leest per ambitie de activiteiten die wij in 2024 uitvoeren.

Ambitie 1: versnellen, verbreden en verdiepen samenwerking met Goirle en Oisterwijk

1. Versterken van onze visie op de GHO samenwerking

De samenwerking tussen de gemeenten Goirle, Hilvarenbeek en Oisterwijk (GHO) startte in 2015 met als uitgangspunt: slim samenwerken om zelfstandig te blijven. Op dit moment bereiken we de grenzen van de vrijblijvendheid. We zoeken de juiste vorm om verder te gaan, kwaliteit te boeken, kosten te besparen, onze kwetsbaarheid te verminderen en kansen voor medewerkers te creëren. In 2023

starten we met oriënteren en versterken we onze visie om vanaf 2024 te intensiveren op uitvoering. In het Collegeprogramma is hier € 25.000 per jaar voor de jaren 2023 en 2024 voor opgenomen.

Ambitie 2: Uitbreiden en verdiepen samenwerkingsverbanden

2. *We hebben grip op uitvoering geven aan de regionale kernagenda.*

2024 wordt het tweede jaar dat we werken met de kernagenda. Belangrijk voor 2024 is monitoring hierop om inzichtelijk te maken wat de status is van de met elkaar besproken ambities. Daarnaast is het van belang kritisch te zijn op uitvoering van de zienswijze die we regio Hart van Brabant hebben meegegeven m.b.t. de begroting 2024. Namelijk: we vragen buiten de begroting om geen financiële middelen t.b.v. uitvoering kernagenda.

3. *Verkenning uitbreiden samenwerking naar omliggende regio's*

De afgelopen jaren richtten we ons vooral op samenwerking met onze verbonden partijen en GH0. De komende jaren verbeteren we de banden met de omliggende regio's als de Belgische Kempen, Nederlandse Kempen, Eindhoven en omgeving. In 2024 bepalen we uitgangspunten voor samenwerking voor een door Hilvarenbeek. Hierop volgend verkennen we de mogelijkheid tot verdieping/versnelling van de huidige samenwerkingsverbanden of uitbreiding van de samenwerking met andere partners.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Bestuur en bestuurlijke samenwerking (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	1.557	30	-1.527	-1.412	-1.352	-1.352
Mutaties voorjaarsnota(+) 2023						
<u>Taakstellingen</u>						
Bijdrage verbonden partijen (knop 85)	10	0	-10	-10	-10	-10
-						
Saldi begroting 2024-2027	1.567	30	-1.537	-1.422	-1.362	-1.362

Mutaties voorjaarsnota(+) 2023

Taakstellingen

Bijdrage verbonden partijen (knop 85)

We zien dat de bijdragen aan verbonden partijen steeds verder stijgen. We zien ook geen mogelijkheden om op korte termijn te besparen op onze verbonden partijen waardoor we deze taakstelling in kunnen vullen.

Hoofdstuk 5

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

In dit hoofdstuk gaan we in op de algemene dekkingsmiddelen en de post onvoorzien. Dit betreft met name onze vrij besteedbare baten, zoals lokale heffingen en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Overhead en vennootschapsbelasting behandelen we in het volgende hoofdstuk.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Lokale heffingen

De volgende lokale belastingen zijn vrij besteedbaar en zijn daarom onderdeel van dit hoofdstuk:

- onroerendezaakbelastingen
- forensenbelasting
- toeristenbelasting
- precariobelasting (voor gebruik van gemeentelijke gronden of de ruimte erboven)
- vermakelijkhedenretributie

Meer over de lokale heffingen in 2023 leest u in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

Meicirculaire 2023

In de begroting 2024 hebben we de uitkomsten van de meicirculaire 2023 verwerkt. We begroten in 2024 ruim € 27,0 miljoen aan inkomsten uit het gemeentefonds.

Begrotingsrichtlijn provincies voor de jeugdzorg

Met [RIB 2023-63](#) informeerden wij u over de uitkomsten van de meicirculaire met daarin ook de stand van zaken met betrekking tot de stelpost jeugdzorg. Inmiddels hebben de provincies een richtlijn bepaald over het omgaan hiermee. In de meerjarenbegroting 2024 – 2027 mogen de gemeenten ervan uitgaan dat ze de middelen van de hervormingsagenda jeugd volledig krijgen en dat de besparingen van de rijksmaatregelen volledig worden gehaald.

Wat betreft de middelen van de hervormingsagenda voor de jaren 2024 en 2025 heeft het rijk die toegekend via de reguliere algemene uitkering en hebben we die ook als zodanig met de uitkomsten van de meicirculaire verwerkt. Voor de jaren daarna hebben we een stelpost opgenomen conform de richtlijn van de provincie. In 2026 een bedrag van € 212.000 en 2027 een bedrag van € 130.000.

Wat betreft de besparingen door rijksmaatregelen – die tot uitgavenbesparingen moeten leiden bij de gemeenten- hebben we een besparingsstelpost opgenomen van € 200.000 vanaf 2025. In beginsel past het Rijk bij mochten gemeenten tekortkomen. Toch vormt het een klein risico, omdat het Rijk niet bijpast als gemeenten zich bijvoorbeeld onvoldoende inzetten om besparingen te realiseren.

Stelpost afrekening BTW-compensatiefonds

Met [RIB 2023-63](#) informeerden wij u over de uitkomsten van de meicirculaire met daarin ook de introductie van een stelpost afrekening BTW-compensatiefonds. Deze komt voor uit het volgende. Jaarlijks vindt vooraf een inhouding plaats op het gemeentefonds gelijk aan het bedrag wat naar verwachting door de gemeenten gedeclareerd wordt via het BTW-compensatiefonds. Bij de september-circulaire van enig jaar wordt de verwachting door het rijk bijgesteld.

De provincie als toezichthouder staat het toe een stelpost op te nemen in de begroting in relatie tot de jaarlijkse uitname. Deze mag maximaal gelijk zijn aan het bedrag wat het rijk bij nacalculatie terugstort in het gemeentefonds van het lopende jaar. De terugstorting is gelijk aan het verschil tussen de oorspronkelijke uitname en de daadwerkelijk benodigde uitname van enig jaar voor de compensatie van BTW. De provincie dringt er wel op aan voorzichtigheid in acht te nemen bij het ramen van de ruimte onder het BCF-plafond gezien de fluctuaties van jaar tot jaar. De afgelopen 5 jaren is telkens een bedrag in het gemeentefonds teruggestort. We nemen nu een stelpost op aan inkomsten die ongeveer 50% van de teruggave over 2022 bedraagt. Dit komt neer op een stelpost van € 100.000 die we aan extra algemene uitkering ramen vanaf 2024.

Septembercirculaire 2023

Volgens onze gedragslijn verwerken we de meicirculaire in de begroting. Over de effecten van de septembercirculaire informeren we u met een RIB. De effecten verwerken we met de najaarsnota in onze begroting.

Treasury (financiering en beleggingen)

Financiering

Het renteresultaat bestaat uit het verschil tussen de daadwerkelijk te betalen en te ontvangen rente en de aan de exploitatie toegerekende rente. In paragraaf 4 van deze begroting gaan we verder in op onze financiering.

Aandelen (dividend)

We hebben aandelen 'NV Bank voor Nederlands Gemeenten (BNG)' waar we jaarlijks dividend over ontvangen. Voor het dividend 2023, uitgekeerd in 2024, houden we rekening met € 40.000. We hebben ook nog aandelen van Brabant Water NV. Over deze aandelen ontvangen gemeenten geen dividend.

	aantal aandelen	waarde*)
NV Bank voor Nederlandse Gemeenten (dividend 2020)	23.510	€ 58.775
Brabant Water NV	13.166	€ 1.316

*) deelnemingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of duurzaam lagere waarde.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten binnen dit hoofdstuk bestaan uit een stelpost voor prijs- en salariscompensaties. We lichten deze onderdelen hieronder nader toe.

Prijs-, volume- en looncompensatie

De meerjarenramingen in de begroting stellen we in beginsel op basis van constante prijzen en lonen op. Wel houden we rekening met cumulatieve prijs-, volume- en looncompensaties. Hiervoor nemen we een stelpost op in onze begroting en meerjarenraming. Als we - via de Algemene uitkering - meer of minder inkomsten krijgen van het Rijk voor prijs- en looncompensaties dan passen we deze stelpost in onze begroting hierop aan. Prijs- en looncompensaties die we doorvoeren in onze begroting dekken we uit deze stelpost.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	129	33.754	33.625	33.951	31.947	31.582
Mutaties voorjaarsnota(+) 2023						
<u>Autonome ontwikkelingen</u>						
Voorlopige prognose meicirculaire en indexaties (knop 1)	0	-292	-292	-213	-149	-194
Aantal bezwaren WOZ (knop 9)	10	0	-10	-10	-10	-10
Onderhoudsronde functieboek (knop 10)	75	0	-75	-75	-75	-75
-						
<u>Dekkingsmaatregelen</u>						
Verhoging plafond gemakkelijkhedenretributie (knop 80)	0	60	60	60	60	60
Extra indexering OZB (knop 81)	0	395	395	395	395	395
Terugdraaien 'Voorlopige dekking 'ravijnjaar 2026' met overschotten voorgaande jaren (knop 82)	0	0	0	150	-150	-150
Bevriezing tarieven toeristen- en forensenbelasting jaar 2023 (knop 83)	0	0	0	0	0	0
Mutaties begroting 2024						
Krediet Doelakkers aansluiten op krediet passend bij scenario 2	0	0	0	0	0	48
Saldi begroting 2024-2027	214	33.917	33.703	34.258	32.018	31.656

Mutaties voorjaarsnota(+) 2023

Autonome ontwikkelingen

Voorlopige prognose meicirculaire en indexaties (knop 1)

We hebben met de voorjaarsnota(+) een eerste prognose gemaakt van de effecten van de meicirculaire en de loon- en prijsindexeringen. Dit hebben we gedaan omdat de meicirculaire niet meer meegenomen kon worden in het proces van de voorjaarsnota(+). De effecten van de definitieve meicirculaire hebben we uiteindelijk wel in deze begroting verwerkt.

Aantal bezwaren WOZ (knop 9)

Het aantal Woz bezwaren via commerciële bureaus is toegenomen. Vorig jaar lag het aantal bezwaren nog onder de 300. In 2023 zijn er al meer dan 600 bezwaren ingediend. Niet alleen stijgen hierdoor de bezwaar- en beroepskosten. Ook zijn we hier intern meer capaciteit aan kwijt voor de afhandeling. We hebben hiervoor € 10.000 begroot, maar verwachten dat de kosten uitkomen op € 20.000.

Onderhoudsronde functieboek (knop 10)

In 2022 is een onderhoudsronde van het functieboek opgestart. Periodiek wordt middels een onderhoudsronde bekeken of functiebeschrijvingen nog juist zijn en de huidige inpassingen in de generieke functies nog correct zijn en passen bij eventuele inhoudelijke veranderingen binnen een functie.

Daarnaast is het belangrijk dat functiebeschrijvingen op orde zijn, om de technische omzetting naar HR21 juist en soepel te laten verlopen.

Resultaat van de laatste onderhoudsronde en omzetting naar HR21 is dat voor verschillende functies een hogere inpassing wordt voorgesteld. Daarmee leiden deze inpassingsadviezen tot een hoger salaris van bepaalde medewerkers. De besluitvorming ten aanzien van deze inpassingsadviezen is nog niet definitief. Vooruitlopend op definitieve besluitvorming is de inschatting dat dit de volgende kosten met zich meebrengt welke niet zijn gedekt:

- Jaarlijkse kosten van als gevolg van extra loonkosten door de hogere salarisinpassingen.
- Een aantal medewerkers heeft hierdoor met terugwerkende kracht recht op een hoger salaris en zij ontvangen hiervoor een nabetaling.

Dekkingsmaatregelen

Verhoging plafond gemakkelikhedenretributie (knop 80)

Met de Beekse Bergen zijn afspraken gemaakt dat het plafond op de gemakkelikhedenretributie verhoogd wordt, onder voorwaarden, met € 60.000. Op deze wijze ontvangen we ook gemakkelikhedenretributie van de bezoekers van de grote evenementen op het terrein van de Beekse Bergen.

Extra indexering OZB (knop 81)

Jaarlijks indexeren we het OZB-tarief. Voor het OZB-tarief corrigeren we stijgingen of dalingen van de WOZ-waarde waarover we het OZB-tarief berekenen. De netto indexatie van de OZB bedraagt jaarlijks 2,25%. We zien dat de afgelopen 2 jaar de inflatie veel hoger is dan de indexatie waar we jaarlijks mee rekenden. In april 2022 was de inflatie 9,6% t.o.v. een jaar eerder. In april 2023 was dat 5,2% volgens de voorlopige cijfers CBS. Daarmee komt de inflatie over deze 2 jaren 10% hoger uit dan onze standaard indexatie.

We zien dat onze gestandaardiseerde OZB-tarieven volgens Coelo vooral voor [niet-woningen](#) in vergelijking met omliggende gemeenten lager liggen. Dit voor is [woningen](#) in mindere mate. We stellen daarom voor de OZB-tarieven eenmalig in 2024 voor niet-woningen te verhogen met 26,5% en voor woningen met 1,5% bovenop de reguliere indexatie van 2,25%. Dit levert een structureel voordeel op van zo'n € 390.000, waarvan € 353.000 van niet-woningen en € 42.000 van woningen.

Ons financieel kader vanaf 2026 start met een structureel financieel nadeel. Het Rijk compenseert ons onvoldoende. Ambities waarvoor structureel extra middelen benodigd zijn moeten we dus zelf bekostigen. Om structureel te kunnen investeren in onze samenleving zien we een OZB-verhoging als noodzakelijk dekkingsmaatregel in plaats van nu te bezuinigen of te herprioriteren. Dit is nodig om voorzieningen overeind te houden, de kwaliteit van onze dienstverlening verder te versterken en in contact te staan met onze samenleving. Het college ziet de noodzaak om met de raad een traject uit te stippelen om na de begroting 2024 verder af te spreken hoe we omgaan met onze financiën op de lange termijn.

Terugdraaien 'Voorlopige dekking 'ravijnjaar 2026' met overschotten voorgaande jaren (knop 82)

In de begroting 2023 hebben we jaar 2026 met incidentele middelen gedekt. We hebben dat gedaan door een positief saldo van € 150.000 te verschuiven van jaar 2025 naar jaar 2026. Deze incidentele dekking past niet meer binnen de financiële uitgangspunten van deze voorjaarsnota. Daarom kiezen we er voor dit terug te draaien.

Begrotingsjaar 2027 is met deze voorjaarsnota voor het eerst zichtbaar. Het is een kopie van begrotingsjaar 2027. Daarom moeten we dit begrotingstechnisch ook in 2027 corrigeren.

Bevriezing tarieven toeristen- en forensenbelasting jaar 2023 (knop 83)

Vorig jaar hebben wij een brede evaluatie over toeristen- en forensenbelasting uitgevoerd. Hiermee wilden we inzicht krijgen in hoe het bestaande systeem van toeristen- en forensenbelasting uitpakt.

Om een beeld te krijgen over wat goed gaat en wat we kunnen verbeteren aan het bestaande systeem, hielden we in het voorjaar van 2022 een enquête onder alle toeristisch recreatieve ondernemers in onze gemeente. Over de resultaten van deze enquête voerden we in september 2022 een gesprek met diverse belanghebbenden. De uitkomsten van de brede evaluatie hebben wij verwerkt in een rapportage met daarin een aantal aanbevelingen. Deze rapportage vindt u [hier](#) en hebben wij als onderdeel van de belastingverordeningen in december 2022 gedeeld met uw raad. Tijdens de behandeling van de belastingverordeningen heeft het college van B&W toegezegd om de aanbevelingen uit de rapportage op te pakken en hier met de voorjaarsnota op terug te komen. Het gaat om vier categorieën aanbevelingen:

1. Hoogte van tarieven en timing
2. Vrijstelling kinderen
3. Communicatie en transparantie over bestedingen van de inkomsten toeristenbelasting
4. Alternatieve financieringsvormen om de bestedingen van te betalen

Over deze aanbevelingen zijn wij op 17 april opnieuw met de belanghebbenden in gesprek gegaan.

1. Tarieven en timing

Algemene deler bij de eerste categorie was dat de tarieven toeristenbelasting op dit moment te hoog zijn. Een passender tarief is het gemiddelde regionale tarief. In een vergelijking met de regio zoals in onderstaande tabel te zien constateren we dat we als gemeente boven het regionale gemiddelde zitten. In onze begroting is tot en met 2025 nog een verhoging van 17% opgenomen. We constateren ook dat het aantal overnachtingen zijn toegenomen. Daardoor is de verhoging voor de jaren 2024 en 2025 niet nodig om dezelfde opbrengsten binnen te halen. We stellen daarom voor de tarieven te bevriezen tot en met 2026. Op deze manier groeien we de komende jaren naar het regionale gemiddelde tarief toe. Dit heeft geen effect voor onze begroting. Door langdurige afspraken te maken hebben de ondernemers ook duidelijkheid voor de komende jaren.

Regionale vergelijking 2023	Hotel	Mobiel onderkomen camping	Mobiel onderkomen mini-camping
Gemeente Hilvarenbeek	€ 2,65	€ 2,15	€ 1,90
Gemiddelde excl. gemeenten met % methode:	€ 2,30	€ 1,71	€ 1,65
Gemiddelde excl. grote steden en % methode:	€ 1,96	€ 1,70	€ 1,62

2. Vrijstelling kinderen

Zowel uit eerder onderzoek als ook de bijeenkomst van 17 april concluderen we dat een vrijstelling voor kinderen geen prioriteit heeft. Ondernemers achten het van belang dat er een duidelijk toeristisch recreatief profiel wordt opgesteld. Daaruit kan dan geconcludeerd worden of hier een vrijstelling voor kinderen wel of niet bij aansluit.

3. Transparantie over bestedingen en;
4. Alternatieve financieringsvormen

Eind dit jaar leggen we een nieuwe marketingstrategie aan u voor. Hierin nemen we de aanbevelingen m.b.t. transparantie over bestedingen en alternatieve financieringsvormen mee.

Mutaties begroting 2024

Krediet Doelakkers aansluiten op krediet passend bij scenario 2

Eerder zijn in [RIB 2021-93](#) drie scenario's geschetst. Het College heeft scenario 1 voorgesteld. De raad heeft uiteindelijk met een [amendement](#) scenario 2 gekozen. De genoemde last van € 168.000 die past bij scenario 2 is ook in de begroting verwerkt. Het kredietbedrag uit het amendement correspondeert alleen niet met het kredietbedrag dat aansluit bij scenario 2. In het amendement wordt namelijk het kredietbedrag genoemd dat bij scenario 1 hoort. Het kredietbedrag van € 7,5 miljoen hebben we in onze begroting verwerkt omdat het amendement daar op toe ziet. Op een later moment is

het kredietbedrag geïndexeerd met € 900.000, waardoor nu een investeringskrediet in de begroting staat van € 8,4 miljoen.

Door het kredietbedrag aan te laten sluiten op scenario 2, dus € 5,9 miljoen inclusief de indexering van € 900.000, komen we uit op een investeringskrediet van €6,8 miljoen. In onze begroting kunnen we dan rekening houden met € 1,6 miljoen minder investeringskosten waarover we rente moeten bereken. Dit levert een structureel voordeel op van € 48.000 vanaf 2027.

Eerder is ook in de auditcommissie bij het project toegelicht dat het vastgestelde bedrag van € 8,4 miljoen gebaseerd is op verkeerde uitgangspunten. Ook is toen toegelicht dat in het investeringskrediet nog geen rekening is gehouden met o.a.:

- De inrichting openbare ruimte
- Een nieuwe gymzaal
- Kosten voor tijdelijke huisvesting
- Eventuele extra indexaties

Het College komt nog met een raadsvoorstel voor de autorisatie van een definitief investeringskrediet.

Hoofdstuk 6

Overhead en VPB

Dit hoofdstuk gaat over de overhead van de gemeente Ook gaat het over de vennootschapsbelasting die we betalen over winstgevende ondernemingsactiviteiten.

Overhead en VPB

Overhead

De baten en lasten van onze overhead worden, zoals verplicht door het BBV, centraal geraamd onder een afzonderlijk hoofdstuk. Deze eenduidige systematiek maakt een betere vergelijking met andere gemeenten mogelijk. Om te voorkomen dat er verschillen ontstaan in de systematiek wordt een algemene definitie van overhead voorgeschreven.

Overhead:

alle kosten die samenhangen met sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces.

In de beleidsprogramma's vinden de primaire processen plaats. Dit zijn de activiteiten die onze externe klanten direct dienen. Uitgangspunt is dat kosten zoveel mogelijk worden toegerekend aan de activiteiten uit de beleidsprogramma's. De salarislasten van onze medewerkers - die direct bijdragen aan een primair proces - verantwoorden we bijvoorbeeld in de beleidsprogramma's. Uiteraard behoren ook de kosten van onder andere onderhoud van de openbare ruimte, zorg en het subsidiebeleid tot de primaire processen, en dus tot de beleidsprogramma's. Overhead zijn de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces. Daarbij kunt u denken aan kosten voor leidinggevenden, personeel van stafafdelingen en algemene personeelskosten zoals het opleidingsbudget. Maar overhead omvat niet alleen personeel. Naast loonkosten bevat de overhead bijvoorbeeld ook de huisvesting van het gemeentehuis met kosten voor schoonmaak, verzekeringen en energie. Ook ICT, het archief en kosten voor organisatieontwikkeling zijn ondersteunend aan de primaire processen. Meer over de algemene bedrijfsvoering leest u ook terug in de paragraaf bedrijfsvoering van deze begroting.

Vennootschapsbelastingplicht

Sinds de invoering van de wet 'modernisering Vennootschapsbelastingplicht (Vpb) in 2016 voor overheidsondernemingen' geldt voor ons een VPB-plicht voor het cluster Grondexploitatie én het cluster Afval opbrengst recycleerbare reststromen. Op basis van een beoordeling van de gegevens inzake opbrengsten en toerekenbare kosten van de zonnepanelen blijkt dat deze activiteit structureel verlieslatend is.

Kosten

In de volgende tabel vindt u een overzicht van de begrote kosten en opbrengsten voor uitvoering van dit thema. In het overzicht geven wij expliciet inzicht in welke ontwikkelingen uit de voorjaarsnota(+) 2023 in dit thema financieel landen. Als de ontwikkeling ook al als activiteit is omschreven in deze begroting dan maken we hier een verwijzing naar. Ook de nieuwe ontwikkelingen met financiële effecten die we in deze begroting hebben doorgevoerd en in dit thema landen maken we hier inzichtelijk.

Overhead (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo 2024	2025	2026	2027
Saldi uitvoering bestaand beleid	6.859	161	-6.699	-6.691	-6.585	-6.568
Mutaties voorjaarsnota(+) 2023						
<u>Autonome ontwikkelingen</u>						
Verzekeringsmakelaar (knop 11)	15	0	-15	0	0	0
Budget voor inhuur bij ziekte en vervanging medewerkers (knop 13)	100	0	-100	-100	-100	-100
-						
<u>Nieuwe ontwikkelingen</u>						
Goed en aantrekkelijk werkgeverschap (knop 59)	71	0	-71	-69	-60	-53
Software ontwikkelingen (knop 64)	20	0	-20	-20	-20	-20
Wet Elektronische publicatie (WEP) en Archiefwet (knop 65.1)	19	0	-19	-19	-19	-19
Dekking rijksinkomsten (knop 65.2)	0	19	19	19	19	19
Capaciteit informatieadvies om opgaven te vertalen in visie en uitvoering (knop 67)	75	0	-75	-75	0	0
Inrichting en functioneel beheer zaaksysteem (knop 70)	0	0	0	-43	-43	-43
Rechtmatigheidsverantwoording (knop 71)	15	0	-15	-15	0	0
Uitvoering financieel beheer K80 (knop 72.1)	10	0	-10	-10	-10	-10
Dekking bijdrage K80 (knop 72.2)	0	10	10	10	10	10
Versterken inkoopadvies (knop 73)	29	0	-29	-29	-29	-29
Advisering Communicatie (knop 74)	90	0	-90	-90	-90	-90
Financiële advisering en ondersteuning (knop 75)	70	0	-70	-70	-70	-70
<u>Taakstellingen</u>						
Verzekeringen (knop 84)	20	0	-20	-20	-20	-20
Processen efficiënter inrichten (knop 86)	63	0	-63	-63	-63	-63
Mutaties begroting 2024						
Bijdrage Equalit: extra investeringen beveiliging ICT-systemen en -hardware.	85	0	-85	-85	-85	-85
Doorschuiven investeringen vervoersmiddelen van 2026 naar 2027	0	0	0	0	0	56
Actualisatie gebouwenbeheer	-9	0	9	-10	-14	-20
Saldi begroting 2024-2027	7.532	190	-7.343	-7.380	-7.179	-7.105

Mutaties voorjaarsnota(+) 2023

Autonome ontwikkelingen

Verzekeringsmakelaar (knop 11)

Verzekeringspremies zijn de afgelopen jaren sterk gestegen. Momenteel is een verzekeringsmakelaar voor al onze verzekeringen aan het onderzoeken hoe we de kosten toch kunnen indammen. Deze verzekeringsmakelaar kost € 15.000 per jaar voor 2023 en 2024. We verwachten niet dat de verzekeringmakelaar op korte termijn kan zorgen voor een verlaging van de lasten waaruit deze kosten gedekt kunnen worden. Wel verwachten we dat de verzekeringmakelaar met zijn expertise hogere kosten kan voorkomen.

Budget voor inhuur bij ziekte en vervanging medewerkers (knop 13)

Gedurende het jaar komen er situaties voor waarbij medewerkers in dienst, moeten worden vervangen door middel van het inhuren van tijdelijke medewerkers als gevolg van uitval door ziekte of zwangerschap. In onze begroting is daarvoor een budget opgenomen van € 50.000. De werkelijke kosten liggen hoger. De afgelopen drie jaar was er gemiddeld € 200.000 aan kosten voor vervanging bij ziekte/zwangerschapsverlof (bovenop de inkomsten hiervoor van het UWV).

Ook bij het inhuren vanwege een vacature die niet meteen ingevuld kan worden, is het budget binnen de begrote loonkosten vaak ontoereikend doordat inhuurtarieven hoger zijn, ook al beperken we het aantal uur van de inhuur zoveel mogelijk en huren we zelden iemand in ter vervanging van het volledig aantal weggevallen uren. Omdat we pas bij het vaststellen van de jaarlijkse voorjaarsnota over het extra benodigde budget kunnen beschikken, is het moeilijk te voldoen aan de rechtmatigheidseis dat budget al toegekend en beschikbaar moet zijn in de begroting. We stellen daarom voor om een werkbudget voor de extra kosten van de inhuur zoals hier beschreven, structureel in de begroting op te nemen. De afgelopen jaren was het tekort dat we melden in de voorjaarsnota gemiddeld € 180.000. We nemen daarom een extra inhuurbudget op in onze begroting om hierop te anticiperen. Kanttekening hierbij is dat dit jaar het tekort door ziekte en vervanging medewerkers groter is dan het gemiddelde de afgelopen jaren.

Nieuwe ontwikkelingen

Goed en aantrekkelijk werkgeverschap (knop 59)

Goed en aantrekkelijk werkgeverschap is belangrijk, helemaal in deze krappe arbeidsmarkt. Dit is belangrijk voor het aantrekken van nieuw personeel, maar zeker ook voor het behoud van onze huidige medewerkers. We investeren daarom in hybride werken, de bedrijfsgezondheidszorg, vitaliteit en werving bij openstaande vacatures.

Software ontwikkelingen (knop 64)

Jaarlijks updaten leveranciers hun software op kleine onderdelen aan of stellen een module beschikbaar die onze bedrijfsvoering of dienstverlening verbeteren (bv. zoekmachine op interne kennisbank of smoelenboek raad). Hierin is in de begroting onvoldoende voorzien. We nemen daarom jaarlijks € 20.000 extra op in onze begroting.

Daarnaast worden we waarschijnlijk de komende jaren geconfronteerd met een flinke kostenstijging op onze software. Dit kan oplopen tot jaarlijks €60.000 aan extra kosten. De ICT-wereld is in een rap tempo aan het verSAASen. Dit is een ontwikkeling waarbij leveranciers software alleen nog maar aanbieden welke via internet gebruik kan worden. De software as a service (Saas) staat in de cloud. Dit biedt voordelen (uitgebreide kennis van de applicatie) maar zeker ook nadelen zoals een verhoging van leveranciers-afhankelijkheid en extra hostingkosten. We ervaren de laatste maanden al dat zowel de incidentele kosten (omzetten naar SAAS) als structurele kosten voor software sterk stijgen. Vaak gaat het om een opslag van 20% en soms tot 40% ten opzichte van de huidige onderhouds- en gebruikskosten. Hierin hebben de gemeentelijke afnemers niet voorzien, terwijl het een niet te stoppen ontwikkeling is. Door middel van convergentie, harmonisatie en samenwerking in GH0- en Equ-

lit-verband zoeken we naar een financieel voordelige invulling is onvermijdelijk. Wat de exacte omvang daarvan zal zijn is nog niet bekend. We stellen hiervoor samen met de Equalit-gemeenten een plan op.

Wet Elektronische publicatie (WEP) en Archiefwet (knop 65)

Vanaf 1 juli 2023 zijn wij verplicht om documenten zoals bekendmakingen, vergunningen, beschikkingen, kennisgevingen ook digitaal (naast fysiek) en anoniem (vanwege privacy) ter inzage te leggen/te publiceren. Om dit zo efficiënt mogelijk te doen richten we dit proces geautomatiseerd in om de juiste publicaties informatie uit te wisselen. We dekken de kosten uit hiervoor beschikbaar gestelde rijksmiddelen.

Capaciteit informatieadvies om opgaven te vertalen in visie en uitvoering (knop 67)

Op het gebied van informatiemanagement komt veel op ons af. Denkt u aan nieuwe wet- en regelgeving, informatiebeveiliging, digitale volwassenheid, datagedreven werken, outsourcing en hybride werken. Europa heeft 13 digitale wetten vastgesteld die rechtstreeks impact hebben op de digitaliseringsopgave van gemeenten. De huidige capaciteit voor informatieadvies op deze transformatie is onvoldoende. Een informatieadviseur is in staat om de vertaling van de transformatie naar onze processen, dienstverlening en bedrijfsvoering te maken. We hebben in ieder geval tijdelijk extra capaciteit nodig. Dit kost jaarlijks € 75.000. Wat dit structureel voor ons gaat betekenen is nog niet duidelijk, maar om de ontwikkelingen o.a. naar een visie, beheerplan en uitvoering 'te vertalen' hebben we capaciteit nodig. Medio 2024/2025 wordt duidelijk of structurele inzet nodig is.

Inrichting en functioneel beheer zaakstelsel (knop 70)

- Doorontwikkelen inrichting van zaakstelsel

Voor de doorontwikkeling van ons nieuwe zaakstelsel (Onegov) hebben we ondersteuning nodig. De 1e fase van de implementatie van Onegov is in het afrondende stadium. We gaan dit jaar ook over naar fase 2 waarbij de nadruk ligt op digitaal samenwerken. Daarvoor zijn we een ontwikkeltraject met andere Equalit-gemeenten aangegaan. Alle wensen/verbeteringen van onze gebruikers zijn in kaart gebracht en geprioriteerd voor 2023. Om dit uit te voeren blijkt dat extra ondersteuning nodig is; dit pakken we daarom samen met de leverancier op. Om te zorgen dat we de ontwikkelingen door kunnen voeren worden hier middelen voor aangevraagd, dit was niet opgenomen in het implementatietraject.

- Functioneel beheer zaakstelsel

Voor een goed werkend beheersysteem is structureel functioneel beheer op de applicatie nodig. De beheerder zorgt dat het zaakstelsel goed functioneert, mede op basis van de organisatie- en gebruikersbehoefte. Tot nu toe nam Equalit dat, vooral technisch, voor haar rekening. Maar functioneel ondersteunen bleef ruim achter, mede door de grotere afstand tot de gebruikers (-organisatie) en onvoldoende kennis van de gemeentelijke diensten. Dit kwam de kwaliteit en dienstverlening niet ten goede. Vanuit onze GHO-visie hebben we bepaald dat we, voor een goed rendement, deze taken in nabijheid van de medewerkers en organisatie moeten voeren. Voor Onegov doen we dit door samenwerking in GHO-verband op. Voor 2023 en 2024 hebben we incidentele middelen beschikbaar om in 0,5 fte te voorzien, vanaf 2025 is deze formatie structureel nodig.

Rechtmatigheidsverantwoording (knop 71)

Vanaf 2023 is het college verantwoordelijk voor de rechtmatigheidsverantwoording. Nu verstrekken externe accountants een controleverklaring met een oordeel inzake getrouwheid en rechtmatigheid bij de jaarrekeningen van gemeenten. Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording wijzigt dit. Het college geeft dan een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Daarmee valt de rechtmatigheidsverantwoording onder het getrouwheidsoordeel van de accountant. De accountant kijkt dus nog wel of de rechtmatigheidsverantwoording 'juist' is. De organisatie is niet voldoende

uitgerust om de werkzaamheden die nodig zijn voor de rechtmatigheidsverantwoording adequaat uit te voeren. Het gaat met name om de vereiste kennis en het ervaringsniveau om risicoanalyse te maken en daar een intern controleplan op in te richten. We nemen hiervoor € 15.000 extra op in onze begroting voor de jaren 2024 en 2025 om daar invulling aan te kunnen geven met externe expertise. Mogelijk dat vanaf 2026 dit door de interne organisatie opgepakt kan worden. We gaan ervan uit dat voor het uitvoeren van de controles nu nog wel voldoende kennis en capaciteit aanwezig is. Dit kan veranderen door verdergaande verantwoordingsvereisten.

Uitvoering financieel beheer K80 (knop 72)

Wij zijn vanaf 2023 verantwoordelijk voor de financiële portefeuille van de K80. Enerzijds betekent dit dat we aan zet zijn om de informatiedeling binnen en belangenvertegenwoordiging vanuit de K80 te organiseren op het financieel vakgebied. Anderzijds gaan we het financieel beheer van de K80 voeren. Dit betekent dat we de financiële administratie gaan voeren en de begroting, jaarstukken en financiële tussentijdse rapportages opstellen. Voor het financieel beheer is extra capaciteit benodigd. We gaan uit van een kostenpost van € 10.000. De kosten die hiermee gemoeid zijn worden gedekt uit een jaarlijkse bijdrage vanuit de K80.

Versterken inkoopadvies (knop 73)

Voor het begeleiden van onze inkooptrajecten willen we in GH0-verband het inkoopbureau meer inzetten. Tot nu toe hebben we 1,65 fte voor inkoopadvies in GH0-verband. Dit kwam voor ons neer op € 41.000. In de nieuwe situatie gaan we in GH0-verband uit van zo'n 1 fte aangevuld met 8 dagdelen inzet van het inkoopbureau per week en externe juridisch adviseur. De kosten worden door het inwoneraantal gedeeld. In de nieuwe situatie zijn voor ons de kosten € 70.000. Dit is een verhoging van € 29.000.

Advisering Communicatie (knop 74)

Kijkend naar de reguliere werkzaamheden van het team communicatie resteert voor communicatieadvies bij projecten ca. 800 uur op jaarbasis. Dit blijkt jaarlijks fors onvoldoende. Daarbij wordt steeds meer een beroep gedaan op het team communicatie als het gaat om het adviseren en faciliteren bij participatietrajecten. Uiteraard haakt dit aan communicatie maar vereist het aanvullende deskundigheid en competenties. Met het meer en beter implementeren van het Beeks model is niet de verwachting dat deze vraag daalt, maar eerder stijgt. Daarnaast vragen complexe casussen in toenemende mate om strategische communicatie. Ook verwachten we dat met democratische vernieuwing de vraag om communicatie- en participatieadvies verder stijgt. Om deze reden stellen we voor om de formatie uit te breiden. Kosten hiervoor zijn € 90.000.

Financiële advisering en ondersteuning (knop 75)

De inzet van financiële advisering en ondersteuning binnen de eigen organisatie is de afgelopen jaren toegenomen waardoor de kwaliteit van dienstverlening onder druk is komen te staan. Er wordt meer gevraagd zowel binnen de eigen organisatie als vanuit externe partijen. We nemen daarom jaarlijks € 70.000 op in onze begroting voor een personele uitbreiding voor zo'n 0,67 FTE.

U kunt bijvoorbeeld denken aan de financiële advisering vanuit het K80-netwerk, de verdere professionalisering van de auditcommissie, de toename van controles en complexere financieringssystematieken. Zo stelt de accountant in haar accountantsverslag 'wij zien een landelijke trend dat Ministeries steeds vaker een Specifieke regeling kiezen voor het verstrekken van subsidies aan decentrale overheden in plaats van een algemene uitkering. Naar verwachting zal deze stijging zich voortzetten. Dit gaat gepaard met aanvullende administratieve vereisten en geeft een hoge druk op de organisatie. Wij adviseren de gemeente de administratie aan te sluiten op de vereisten ten aanzien van SiSa en gedurende het jaar de benutting van deze Rijksmiddelen te monitoren'. Tevens zal de vraag naar financieel advies en ondersteuning verder toenemen door de personele investeringen van beleid- en projectmedewerkers opgenomen in deze begroting.

Taakstellingen

Verzekeringen (knop 84)

Verzekeringspremies zijn de afgelopen jaren sterk gestegen. In 2022 heeft het tot een tekort op het totaal van verzekeringen geleid. De taakstelling die nog op de verzekering rust van € 20.000 zal daarvoor ook onhaalbaar zijn. Momenteel is een verzekeringsmakelaar aan het onderzoeken hoe we de kosten toch kunnen indammen. Zie onderdeel autonome ontwikkelingen.

Processen efficiënter inrichten (knop 86)

Het verbeteren en efficiënter maken van processen is een continue proces. We zien de werkdruk steeds meer toenemen en zien dat we juist meer moeten investeren in onze bedrijfsvoering dan bezuinigen. We stellen voor deze taakstelling te laten vervallen.

Mutaties begroting 2024

Bijdrage Equalit: extra investeringen beveiliging ICT-systemen en -hardware.

Informatie en de beveiliging daarvan is van cruciaal belang voor de dienstverlening van iedere (gemeentelijke) organisatie. De rijksoverheid gaat de kaders daarvoor omzetten in wetgeving (BIO en NIS2) Dit zal eind 2024 een feit zijn. Om aan deze wetgeving te gaan voldoen, gaat Equalit maatregelen treffen waarmee extra structurele investeringen gemoeid zijn. Dit heeft tot gevolg dat het aandeel van de deelnemers binnen toeneemt en leidt tot een kostenverhoging. Het zijn structurele lasten welke doorbelast worden op basis van het eerder vastgestelde kostenverdeelmodel (KVM). Hierin worden het aantal inwoners, applicaties en accounts als verdeelsleutel gehanteerd. Voor Hilvarenbeek komt dit voor 2024 uit op een bedrag van € 85.000.

Als gemeente willen we graag dat Equalit deze maatregelen treft. Niet alleen omdat we dat straks wettelijk verplicht zijn, maar vooral omdat deze maatregelen bijdragen aan de veiligheid van de gegevens van onze inwoners. Een majeure cyberincident zoals een hack met ransomware kan een enorme impact hebben op de dienstverlening met grote financiële risico's, hetgeen voorbeelden als Hof van Twente, VDL-groep, Stad Antwerpen, gemeente Buren laten zien. In het geval van Hof van Twente heeft de rechter een uitspraak gedaan dat de gemeente zelf verzuimd heeft om de juiste maatregelen te nemen en middelen beschikbaar te stellen. Daarmee is de ICT-partner gevrijwaard van de geleden schade. Naast de directe (imago)schade is er ook sprake van grote vervolgschade om alles te herstellen. Dit willen wij zeker voorkomen.

Doorschuiven investeringen vervoersmiddelen van 2026 naar 2027

Om ons begrotingstekort het laatste begrotingsjaar niet te ver op te laten lopen hebben we gekeken naar maatregelen die minder pijn doen. We hebben daarom onze investeringslijst doorgenomen en bepaald waar herprioritering mogelijk is. We hebben daarom enkele vervangingsinvesteringen voor vervoersmiddelen van de buitendienst doorgeschoven van 2026 naar 2027. Deze maatregel levert structureel € 56.000 op in 2027. Als we met de voorjaarsnota(+) volgend jaar gaan starten dan wordt begrotingsjaar 2028 zichtbaar. De kapitaallasten van de uitgestelde investeringen worden dan ook zichtbaar. Omdat de investeringen met een jaar worden uitgesteld bestaat het risico dat de onderhoudslasten in het jaar 2026 mogelijk toenemen.

Actualisatie gebouwenbeheer

Het huidige beheerplan gebouwen loopt over de periode 2020-2029. In de begroting 2023 kondigden we aan dit jaar het beheerplan te actualiseren. Ook de provincie heeft ons verzocht om het beheerplan te actualiseren en deze effecten in de begroting 2024 te vertalen. We hebben met de actualisatie ook duurzaamheidsmaatregelen meegenomen. De actualisatie van het beheerplan zorgt voor een nadelig effect in onze begroting. Het gaat om een nadeel van € 23.000 in 2024 oplopend tot een nadeel van € 65.000 vanaf 2027. Dit financieel effect landt op meerdere thema's.

Overige verplichte hoofdstukonderdelen per programma

Het BBV verplicht ons de beleidsdoelstelling van een verbonden partij op te nemen in de programma indeling van het begrotingsboekwerk. Ook is het verplicht om enkele voorgeschreven beleidsindicatoren in de programma indeling van het begrotingsboekwerk op te nemen. Wij kiezen er voor deze informatie niet per programma maar centraal weer te geven. Wij verwijzen u hiervoor dan ook respectievelijk naar de paragraaf 'verbonden partijen' en de bijlage 'beleidsindicatoren'.

Beleidsbegroting

2. Paragrafen

We gaan in deze paragraaf in op de ontwikkeling van de lokale algemene belastingen en de gevolgen voor de lokale belastingdruk. We sluiten de paragraaf af met het kwijtscheldingsbeleid. Maar eerst gaan we in op het verschil tussen algemene belastingen, bestemmingsbelastingen en retributies.

Algemene belastingen

De opbrengsten van de algemene belastingen gaan naar de algemene middelen van de gemeente. Algemene belastingen zijn onroerende-zaakbelastingen (OZB), forensenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting.

Bestemmingsbelastingen

Onze bestemmingsbelastingen bestaan uit rioolheffing en afvalstoffenheffing. Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. Een gemeente mag op basis van de Gemeentewet artikel 229b niet meer heffen dan de begrote kosten die gedekt worden met de specifieke belasting. De mate waarin we de kosten betalen met de opbrengsten wordt kostendekkendheid genoemd. De kostendekkendheid is opgenomen in bijlage 'onderbouwing kostendekkendheid heffingen'.

Retributies

Retributies worden geheven aan personen aan wie de gemeente een specifieke dienst verleent. De belangrijkste retributies zijn leges. Voor een bij de gemeente aangevraagde dienst zijn leges verschuldigd. Denk hierbij aan het aanvragen van een omgevingsvergunning of een paspoort. Net als bij bestemmingsbelastingen mogen de retributies niet meer dan kostendekkend zijn.

Lokale heffingen

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

De OZB heffen we over onroerende zaken in de gemeente. Het gaat om twee belastingen; een eigenarenbelasting en een gebruikersbelasting. Het gebruikersdeel van de OZB geldt alleen voor niet-woningen. Huurders van een woning betalen dus geen OZB.

Jaarlijks vastgestelde indexatie

We indexeren onze opbrengst - conform bestaand beleid - jaarlijks met 2,25%.

Extra indexatie op basis van besluitvorming voorjaarsnota 2023

Met de vaststelling van de voorjaarsnota 2023 (knop 81) is besloten tot een extra indexatie van 1,5% OZB-woningen en 26,5% OZB-niet woningen.

Waardeontwikkelingen

Jaarlijks worden - op grond van de Wet waardering onroerende zaken - alle onroerende zaken ge-waardeerd. De waardeontwikkeling verdisconteren we in het tarief.

Bij een waardestijging verlagen we het tarief OZB om niet meer dan de gewenste geïndexeerde to-taalopbrengst (exclusief areaal) te genereren. Dit uitgangspunt werkt uiteraard ook andersom. Wan-neer de WOZ-waarde daalt, moeten we met een hoger tarief de begrote totaalopbrengst behalen.

Nacalculatie waardeontwikkeling naar peildatum 1 januari 2022

Bij de bepaling van de tarieven 2023 hielden we voor de woningen rekening met een stijging van 13,5 % en voor niet-woningen een stijging van 1,0 %.

Naar nu blijkt steeg de gemiddelde waarde van de woningen met 13,0 % en daalde de waarde van niet woningen met gemiddeld 8,0 %.

We verrekenen de lagere stijging van de waarde woningen en de daling van de waarden niet-wonin-gen door een verhoging van de tarieven 2024. Doen we dit niet, dan daalt de OZB in absolute zin met meer dan de afgesproken indexering.

Verwachte waardeontwikkeling naar peildatum 1 januari 2023

We rekenen met een waardeontwikkeling naar peildatum 1 januari 2023. De ontwikkeling voor onze gemeente is nog niet bekend. Vandaar dat we vooralsnog rekenen met de landelijke inschatting bij de meicirculaire 2023 van de waardeontwikkeling. Dit leidt tot een waardestijging van 3,0 % voor de woningen en voor niet-woningen van 2,0 %. We maken dit onderscheid omdat de waardeontwikke-ling van beide categorieën van elkaar verschilt.

Tarieven 2024

Rekening houdend met het vorenstaande komen de tarieven 2024 uit op:

Categorie	Tarief 2024
Woningen Eigenaren	0,0898 %
Niet-woningen Eigenaren	0,2476 %
Niet-woningen Gebruikers	0,2069 %

Tabel - Tarievenoverzicht OZB

De berekening leidt tot een geraamde totaalopbrengst OZB 2024 van afgerond € 4.652.000.

Toeristenbelasting

Bij de voorjaarsnota 2020 heeft u gekozen om de toeristenbelasting stapsgewijs te verhogen met 17% per jaar tot en met 2025. We constateren dat we als gemeente boven het regionale gemiddelde tarief zitten. Tevens constateren we dat het aantal overnachtingen zijn toegenomen. Daardoor is de verhoging voor 2024 niet nodig om dezelfde opbrengst te realiseren.

De tarieven bedragen:

- € 1,90 per overnachting voor groepsaccommodatie;
- € 1,90 per overnachting voor mobiel kampeeronderkomen en/of op vaste standplaatsen op een mini-camping;
- € 2,15 per overnachting voor mobiel kampeeronderkomen en/of op vaste standplaatsen niet zijnde een mini-camping;
- € 2,65 per overnachting voor overige accommodaties;
- € 382,40 jaartarief mobiel kampeeronderkomen of stacaravan op vaste standplaats

Forensenbelasting

We heffen forensenbelasting van natuurlijke personen die geen hoofdverblijf in de gemeente hebben maar gedurende meer dan 90 dagen van het belastingjaar een gemeubileerde woning beschikbaar houden voor zichzelf of voor hun gezin. In de regel gaat het om eigenaren en gebruikers van recrea-tieverblijven, zoals vakantiewoningen of stacaravans.

De forensenbelasting kent een laag en een hoog tarief. Welk tarief van toepassing is, dat hangt af van de WOZ-waarde van het object. In de voorgaande belastingjaren gold voor objecten tot € 65.000 het lage tarief en voor objecten vanaf € 65.000 het hoge tarief. Voor 2024 handhaven we beide categorieën. In lijn met de toeristenbelasting verhogen we de tarieven voor 2024 niet.

	2024	2023	2022	2021
Laag tarief	€ 382,40	€ 382,40	€ 356,20	€ 331,80
Hoog tarief	€ 792,40	€ 792,40	€ 738,20	€ 687,45

Tabel - Tarievenoverzicht forensenbelasting ten opzichte van vorige jaren

Vermakelijkhedenretributie

De maatstaf voor de heffing is het aantal bezoekers van een vermakelijkheid dat de 20.000 bezoekers overstijgt. We verhogen het tarief met de standaard indexatie van 2,25 % en ronden het tarief naar boven af. We verhogen het tarief van € 0,17 naar € 0,18.

Precariobelasting gebruik openbare ruimte

Gemeenten kunnen precariobelasting heffen voor het gebruik van de openbare ruimte door particulieren en bedrijven. Denk bijvoorbeeld aan gebruik voor terrassen en reclameborden.

Wij heffen vanaf 2015 precariobelasting voor terrassen op gemeentegrond. We verhogen het tarief met de standaard indexatie van 2,25%. Het tarief voor 2024 bedraagt daarmee € 22,30 per m2 per seizoen voor voorwerpen (stoelen, tafels, banken en andere voorwerpen) onder, op of boven een terras. Het maximumaantal m2 is 50.

Marktgelden

We verhogen het tarief met de standaard indexatie van 2,25% van € 67,70 naar € 69,20 per kwartaal per standplaats van vier strekkende meter.

Rioolheffing

We belasten niet alleen de gebruikers van het rioolstelsel maar ook degenen die profiteren van onze hemelwaterafvoer en van de maatregelen die we nemen voor onze grondwaterstand. Dus ook eigenaren van panden, die geen gebruikers zijn. De rioolheffing kent voor agrarische percelen een speciale regeling. Al het water dat zij naar hun perceel toevoeren, lozen zij namelijk niet volledig via de gemeentelijke riolering. De gevolgen van de veranderde heffingssystematiek van de rioolheffing voor de agrariërs minimaliseren we door een speciale regeling voor agrarische percelen te handhaven. We bepalen de rioolheffing op basis van het gebruik, maar de agrarische percelen plaatsen we standaard in de derde staffel van de rioolheffing. Deze staffelcode is van toepassing bij een waterverbruik tussen 251 m3 en 500 m3 per jaar. De tariefstijging is beperkt tot een trendmatige correctie van 2,25%. Dit is in overeenstemming met het in februari 2022 door de gemeenteraad vastgestelde nieuwe riool- en waterplan.

	Tarief 2024	Tarief 2023
Eigenaren woningen	113,67	111,17
Eigenaren niet-woningen	194,32	190,05
Eigenaren garageboxen	57,15	55,90
Gebruikers afgevoerd water tot en met 130 m3	32,88	32,16
Gebruikers afgevoerd water van 131 tot en met 250 m3	137,16	134,16
Gebruikers afgevoerd water van 251 tot en met 500 m3	308,76	301,92
Gebruikers afgevoerd water van 501 tot en met 1.500 m3	708,60	693,00
Gebruikers afgevoerd water van 1.501 tot en met 5.000 m3	1.417,20	1.386,00
Gebruikers afgevoerd water van 5.001 m3 en meer	2.834,64	2.772,24

Tabel – Ontwikkeling Tarieven Rioolheffing

Afvalstoffenheffing

Met de opbrengsten van de afvalstoffenheffing betalen we voor 100% de kosten die we kwijt zijn aan inzamelen en verwerken van huishoudelijk restafval. Het huishoudelijk restafval en GFT-afval zamenen we in via afzonderlijke minicontainers. Een aantal (appartementen)complexen heeft een eigen inzamelsysteem met ondergrondse containers.

Er vindt een grote wijziging plaats met betrekking tot restafval. Zo wordt de frequentie van ophalen verlaagd van eens in de drie weken naar eens in de vier weken. Daarnaast worden de huidige minicontainers met een inhoud van 270 liter, vervangen door minicontainers met een inhoud van 120 liter. De minicontainers voor restafval worden eind maart 2024 uitgezet.

Voor het GFT afval geldt dat de frequenties van ophalen van eens in de drie weken verhoogd wordt naar eens per twee weken. De minicontainers van 180 liter blijven gehandhaafd, waarbij huishoudens in het buitengebied ook de mogelijkheid krijgen een 180 liter minicontainer af te nemen en aan te bieden.

In de huidige systematiek geldt dat ongeveer de helft van de opbrengst gehaald wordt via vast recht en het overige deel via variabel recht op basis van het aantal ledigingen en tarieven bij de milieustraat. Bij het variabel deel komt het overgrote deel binnen via de ledigingen restafvalcontainers. Dit terwijl de kosten van het product afval voor zo'n 80% 'vast' zijn. De vaste kosten voor het ophalen van rest, gft- en pmd-afval gaan omhoog van jaarlijks € 170.000 naar € 340.000 met ingang van 2024. Door het tarief van 'vast recht' substantieel te verhogen, kan het tariefbedrag per lediging gematigd worden. Het extra verhogen van het 'vast recht' is ook te rechtvaardigen door het aandeel van de vaste kosten binnen het product afval.

We gaan ervan uit dat het aantal ledigingen van de restafval minicontainer aanzienlijk terugloopt.

Omdat 2024 een overgangsjaar is hanteren we dezelfde tarieven voor het ledigen van een restafval minicontainer van 270 liter (tot en met maart 2024) en het ledigen van een restafval minicontainer van 120 liter (met ingang van april 2024).

We verhogen het vast recht tarief en we verlagen het variabel tarief voor de ledigingen van restafval minicontainers. We verhogen het tarief GFT afval en de tarieven van de milieustraat met de reguliere index van 2,25%.

	Tarief 2024	Tarief 2023
Vast tarief per maand	12,50	7,87
Variabel tarief per lediging Restafvalcontainer 270 liter	10,95	12,85
Variabel tarief per lediging Restafvalcontainer 120 liter	10,95	nvt
Gemiddeld aantal ledigingen Restafval per object per jaar	4,60	6,65
Variabel tarief per lediging GFT-afval	2,44	2,39
Gemiddeld aantal ledigingen GFT-afval per object per jaar	5,09	3,13
Tarief per inworp 60lt zak in ondergrondse container	5,47	1,90
Gemiddeld aantal inworpen 60lt zak in ondergrondse container per jaar	9,2	30

Tabel - Tarievenoverzicht afvalstoffenheffing

Leges

De legesverordening omvat de belastingtarieven voor onder andere burgerzaken, de APV en de omgevingsvergunningen. Voor de legesverordening en de daarbij behorende tarieventabel is het van be-

lang om de tarieven niet zodanig vast te stellen dat de geraamde baten uitkomen boven de geraamde lasten. We spreken ook wel over de opbrengstenlimiet ofwel de kostendekkendheid. Dit is expliciet bepaald in artikel 229b lid 1 Gemeentewet. De totale kostendekkendheid zoals opgenomen in het raadsvoorstel belastingverordeningen voor de leges komt neer op 71%. Een overzicht van deze kostendekkendheid vindt u ook in de bijlage van deze begroting. Per Titel van de legesverordening doen zich op hoofdlijnen de volgende wijzigingen voor vanaf jaar 2024:

Hoofdstuk 1: De meeste tarieven zijn geïndexeerd. Bij reisdocumenten, Nederlandse identiteitskaart en rijbewijzen gelden wettelijke maximumtarieven. Er is gerekend met de voorlopige wettelijke tarieven per belastingjaar 2023 omdat de nieuwe wettelijke tarieven nog niet bekend zijn.

Hoofdstuk 2: Voor de intaketafel waarbij de wenselijkheid van het initiatief centraal wordt getoetst is gekozen om dit overleg gratis te maken. We willen graag stimuleren dat aanvragers in de voorfase in overleg met ons treden. Onder de Omgevingswet zijn twee afzonderlijke vergunningen nodig bij een bouwproject als het gaat om een Gevolgklasse 2 of 3 bouwwerk: één voor de bouwtechnische activiteit (bouwtechnische omgevingsvergunning) en één voor de omgevingsplanactiviteit (ruimtelijke omgevingsvergunning). Voor gevolgklasse 1 is alleen de ruimtelijke omgevingsvergunning nodig. De leges tarieven hebben nog steeds een degressieve tariefstructuur waarbij de hoogte van de bouwkosten als grondslag dienen. Onder de Omgevingswet is het weer mogelijk om leges te heffen voor milieuvergunningen. Het gaat hierbij om een vergunning per Milieubelastende Activiteit (MBA). De werkzaamheden voor de vergunning wordt uitgevoerd door de OMWB. Voor belastbare feiten die vergelijkbaar zijn onder het huidige regime is qua tarief een indexatie doorgevoerd.

Hoofdstuk 3: De tarieven zijn geïndexeerd.

Ontwikkeling totale belastingdruk

In deze paragraaf vergelijken we de totale gemeentelijke lasten 2024 voor een gemiddeld gezin ten opzichte van 2023. Dit doen we voor zowel een eigenaar als voor een huurder van een woning.

Bedragen x € 1 Afgerond op hele euro's	2024	2023	Mutatie 2024 tov 2023
Afvalstoffenheffing	213	187	13,90 % stijging
Rioolheffing	251	245	2,25 % stijging
OZB – eigenaar	393	379	3.75 % stijging
Totaal	857	811	5,67 % stijging

Tabel – Ontwikkeling Belastingdruk eigenaar woning

Bedragen x € 1 Afgerond op hele euro's	2024	2023	Mutatie 2024 tov 2023
Afvalstoffenheffing	213	187	13,90 % stijging
Rioolheffing	137	134	2,24 % stijging
OZB – eigenaar	Nvt	nvt	
Totaal	350	321	9,03 % stijging

Tabel – Ontwikkeling Belastingdruk huurder woning

Volgens de Atlas Lokale Lasten van Coelo bedragen de gemiddelde lokale lasten in 2023 voor:

- een meerpersoonshuishouden met een eigen woning € 944
- meerpersoonshuishoudens met een huurwoning € 436.

Uitgangspunten

Bij de bepaling van de belastingdruk zijn we uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing	Tarief 2024	Tarief 2023	Aantal ledigingen 2024	Aantal ledigingen 2023	Totaal 2024	Totaal 2023
Vast tarief per maand	12,50	7,87	12 maanden	12 maanden	150,00	94,44
Variabel tarief per lediging restafval	10,95	12,85	4,60	6,65	50,37	85,45
Variabel tarief per lediging GFT-afval	2,44	2,39	5,09	3,13	12,42	7,48
Totalen afgerond					213	187

Tabel - Afvalstoffenheffing

Rioolheffing

We hanteren de staffel van 131 m³ tot en met 250 m³ waterverbruik als grondslag voor de berekening van de rioolheffing en gaan uit van een twee ouderhuishouden met één kind.

OZB – eigenaar

Voor de OZB-vergelijking rekenen we met de volgende uitgangspunten:

- € 379 ozb zoals verwerkt in vergelijking bij begroting 2023
- € 379 + 3,75% indexering naar begroting 2024

Gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid

We voeren een actief kwijtscheldingsbeleid voor afvalstoffenheffing en rioolheffing. De begrote kosten voor 2022 en volgende jaren bedragen € 22.000 voor het kwijtscheldingsbeleid voor afvalstoffenheffing en rioolheffing (exclusief uitvoeringskosten).

Paragraaf 2

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze paragraaf leest u meer over ons risicoprofiel en hoe we dit opvangen met onze weerstandscapaciteit. Deze weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen om substantiële onverwachte kosten af te dekken zonder dat dit ten koste gaat van het bestaand beleid. Het weerstandsvermogen is de mate waarin we de risico's op kunnen vangen met onze weerstandscapaciteit. In de nota 'risicomanagement & weerstandsvermogen' beschrijven we hoe we risicomanagement toepassen als vast proces in onze bedrijfsvoering. In deze paragraaf beoordelen we ook onze financiële positie aan de hand van vijf kengetallen.

Beoordelen risico's

Om te bepalen welke risico's de meeste aandacht verdienen, kwantificeren we ze. Per risico, schatten we in - eventueel op basis van ervaringen - hoe waarschijnlijk het is dat het zich voordoet en hoe groot de financiële gevolgen zijn. Ontwikkelingen waarvan de kans 90% of meer is dat deze zich voordoen, nemen we niet mee omdat we dit niet als risico's zien. We gebruiken de volgende scoringstabellen.

Kans	Score
Gering (minder dan 1 x per 4 jaar)	1
Gemiddeld (ongeveer 1 x per 4 jaar)	3
Hoog (minimaal 1 x per jaar)	5

Financieel gevolg (bij omzetverwachting van € 45.000.000)	Score
Gering (< 0,1% omzet = < € 45.000)	1
Beperkt (> 0,1% omzet < 0,5 % omzet = tussen € 45.000 - € 225.000)	2
Groot (> 0,5 % omzet = > € 225.000)	3

Omdat risico's zich niet allemaal tegelijkertijd voordoen, nemen we alle risico's niet voor de volledige omvang mee. Aan de hand van de kans vermenigvuldigt met het gevolg van het risico berekenen we een score. Aan de hand van deze score voorzien we het risico van een ranking met impactcategorie. Afhankelijk van de impactcategorie nemen we een risico volledig, voor een deel of niet mee in de berekening van ons benodigd weerstandscapaciteit.

Ranking	Impactcategorie
Scores 10 en hoger	Hoog risico Voor het risico dient 100% weerstandscapaciteit aanwezig te zijn.
Scores hoger dan 5, maar lager dan 10	Beperkt risico Voor een structureel risico dient 25% weerstandscapaciteit aanwezig te zijn. Voor een incidenteel risico dient 50% weerstandscapaciteit aanwezig te zijn.
Scores van 5 en lager	Gering risico We achten het risico te dragen binnen de reguliere bedrijfsvoering

Opstellen risicoprofiel

Het risicoprofiel bevat alle risico's die we hebben geïnventariseerd in onze organisatie. We maken een onderscheid tussen de risico's voor de 'algemene dienst' en risico's voor de grondexploitatie. In deze paragraaf volstaan we met een samenvatting van de belangrijkste risico's zoals bekend op 6 september 2023. Het gedetailleerd risicoprofiel vindt u in bijlage van deze begroting onder de 'risicokaart'.

Nr.	Onderwerp	Risico
	Structurele risico's algemene dienst	
1.	BUIG-middelen ontoereikend	€ 33.000
2.	Algemene uitkering	€ 68.000
3.	Jeugdhulpverlening (specialistische zorg)	€ 65.000
4.	Toerekening uren aan investeringen en grondexploitatie	€ 95.000
5.	Rentewijzigingen	€ 150.000
6.	WMO middelen ontoereikend	€ 44.000
7.	Capaciteitstekort binnen de gemeentelijke organisatie	€ 52.000
8.	Structurele gevolgen omgevingswet	€ 81.000
9.	Niet behalen taakstellingen	€ 0
10.	Oplopende prijzen	€ 100.000
11.	Informatiemanagement projecten	€ 0
12.	Project Hart van Haghorst	€ 50.000
13.	Huisvesting statushouders	€ 50.000
14.	Kostprijsonderzoek Oekraïners	PM
15.	Maaien bermen	€ 100.000
	Totaal structurele risico's algemene dienst	€ 888.000
	Incidentele risico's algemene dienst	
1.	Onvoorzien uit reguliere bedrijfsvoering / Algemeen bedrijfsrisico	€ 450.000
2.	Kabels en leidingen	
3.	Wachtgeldregeling wethouders	€ 30.000
4.	Huur Nieuwe Erf	€ 202.000
5.	Gerechtelijke procedures en aansprakelijkheidsstellingen	€ 0
6.	Deelname Regionaal Publiek Ontwikkelbedrijf	€ 0
	Totaal incidentele risico's algemene dienst	€ 682.000

Nr.	Onderwerp	Risico
	Risico's grondbedrijf	
1.	Afzet gronden	€ 235.000
2.	Prijrisico/inflatie	€ 100.000
3.	Geurcontour de Leeuwerik 3	€ 83.000
4.	Gelderakkers 2	€ 1.960.000
5.	De Welder	€ 0
	Totaal risico's grondbedrijf	€ 2.378.000

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen waarmee de gemeente in staat is om substantiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit betekent dat we het beleid moeten wijzigen. We onderscheiden een structurele en een incidentele weerstandscapaciteit. We gaan hier nu verder op in.

Structurele capaciteit

Onze structurele weerstandscapaciteit bepalen we op basis van de onbenutte belastingcapaciteit voor de onroerende zaakbelastingen. We berekenen de onbenutte belastingcapaciteit op twee wijzen. Enerzijds houden we rekening met de meest recente OZB-tarieven van het gemiddeld niveau in Nederland. We hanteren deze onbenutte belastingcapaciteit voor onze weerstandscapaciteit. Anderzijds laten we ook de OZB-opbrengst zien als we het OZB-tarief hanteren dat opgelegd wordt indien een gemeente een artikel 12 status aanvraagt. Het rijk stelt zo'n gemeente dan onder financiële curatele.

Bedragen x € 1.000	Ruimte ten opzichte van	
	landelijk	artikel 12
OZB opbrengst Hilvarenbeek 2024	4.672	
OZB opbrengst landelijk gemiddeld ¹	5.013	341
OZB artikel 12 ²	6.399	1.727

Onze beschikbare capaciteit - de ruimte die beschikbaar is wanneer we het gemiddeld landelijk tarief hanteren - bedraagt € 341.000. De onbenutte belastingcapaciteit, wanneer de tarieven gelijk zouden zijn aan de artikel 12 norm, bedraagt € 1.727.000.

We tellen bij de beschikbare structurele capaciteit nog de structurele ruimte op die nu in onze begroting 2024 zit. Deze bedraagt voor 2024 € 1.010.000 (2025: € 1.961.000, 2026: € 396.000, 2027: -/- € 343.000)

Incidentele capaciteit

Voor de incidentele capaciteit weerstandscapaciteit nemen wij bij de omvang van onze algemene reserve en de reserve grondexploitatie-risico's - voor resultaatbestemming - mee.

Incidentele weerstandscapaciteit (x € 1.000)	
Algemene bedrijfsreserve	3.063
Algemene reserve grondexploitatie	2.379

Tabel - Stand van 31-12-2023

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om substantiële tegenvallers op te vangen zonder dat het beleid veranderd moet worden. Om het structurele weerstandsvermogen te bepalen, confronteren we de structurele risico's met de structurele weerstandscapaciteit. Het incidentele weerstandsvermogen bepalen we door alle incidentele risico's af te zetten tegen de algemene bedrijfsreserve. De confrontatie van het risicoprofiel en weerstandscapaciteit is hieronder weergegeven.

¹ Bron: Coelo.nl, tarievenoverzicht 2023

² Bron: meicirculaire 2023, tarieven 2024

Weerstandsvermogen (x € 1.000)	Beschikbaar		Benodigd	
Structureel Algemene Dienst	A	1.351	B	888
Algemene bedrijfsreserve	C	3.063	D	682
Algemene reserve grondexploitatie	E	2.379	F	2.378

Ratio's	JR2021	JR2022	B2023	B2024
Structureel Algemene Dienst (A / B)	0,99	0,75	2,02	1,52
Algemene bedrijfsreserve (C / D)	0,76	10,20	11,70	4,49
Algemene reserve grondexploitatie (E / F)	1,95	1,23	1,00	1,00

Conclusie: waardering en normen voor het weerstandsvermogen

We waarderen het weerstandsvermogen zoals opgenomen in onderstaande tabel.

Ratio	Waardering
> 2	uitstekend
1,5 – 2	ruim voldoende
1,0 - 1,5	voldoende
0,8 - 1,0	matig
0,6 - 0,8	onvoldoende
< 0,6	ruim onvoldoende

De provincie adviseert ons om een norm vast te stellen voor het noodzakelijke weerstandsvermogen. Wij hebben dit advies ter harte genomen. Wij hanteren een norm van minimaal 0,8 voor zowel het structurele als het incidentele weerstandsvermogen. Tussen de 1 en de 0,8 is extra voorzichtigheid geboden. Een score onder de 0,8 betekent dat we een onvoldoende scoren.

Structureel

Voor het structurele weerstandsvermogen voldoen wij ruim aan deze norm. In de berekening is rekening gehouden met de structurele ruimte die nu in onze begroting 2024 zit. In de berekening is alleen gekeken naar het verschil in OZB ten opzichte van het gemiddelde in Nederland en niet naar de uitbreidingsmogelijkheden in vergelijking met een artikel 12 status. Wanneer we deze werkwijze hanteren stijgt de ratio nog van 1,52 naar 3,06. In dat geval is de waardering uitstekend.

Incidenteel

Het incidentele weerstandsvermogen van de algemene dienst scoort uitstekend. Het incidentele weerstandsvermogen voor de grondexploitatie is voldoende. Wanneer we naar het totaal van de incidentele risico's kijken en dit afzetten tegen de totale beschikbare incidentele weerstandscapaciteit is de ratio 1,78. Dit wordt gewaardeerd als ruim voldoende.

Financiële kengetallen

In deze paragraaf geven wij u een overzicht van enkele financiële kengetallen met als doel u op een eenvoudige manier inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente. Deze financiële kengetallen zijn verplicht op basis van artikel 11 BBV. Naast een structureel sluitende reële begroting is het voor een gezonde financiële positie ook van belang dat de schulden niet te hoog oplopen, de risico's binnen de grondexploitatie op te vangen zijn en er nog voldoende financiële ruimte is binnen de exploitatie of om belastingen te verhogen. We gaan eerst in op de normering en daarna volgen de financiële kengetallen.

Normering

Om meer inzicht te krijgen in de kengetallen kiezen we ervoor om aan te sluiten bij de ‘signaleringswaarden’ die diverse gemeenten gebruiken zoals in onderstaande tabel weergegeven. De signaleringswaarden zijn oorspronkelijk afkomstig uit de houdbaarheidstest voor gemeenten van de VNG. De signaleringswaarden zijn geen normeringsinstrument in het kader van het financieel toezicht door de provincie. Het is primair bedoeld als instrument voor de raad. Per kengetal zijn signaleringswaarden ingedeeld in drie categorieën. Categorie A is het minst risicovol, categorie B is een risicoprofiel waarbij voorzichtigheid is geboden, categorie C is een risicovol profiel.

Kengetallen	Cat. A	Cat. B	Cat. C
Netto schuldquote	<0,9	0,9 - 1,3	>1,3
Netto schuldquote - correctie verstrekte leningen	<0,9	0,9 - 1,3	>1,3
Solvabiliteitsratio	>0,5	0,2 - 0,5	<0,2
Structurele exploitatieruimte	>0	0	<0
Grondexploitatie	<0,2	0,2 - 0,35	>0,35
Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpers. huishouden	<0,95	0,95 - 1,05	>1,05

Financiële kengetallen

We hebben de financiële kengetallen berekend voor onze gemeente. U ziet ze in onderstaand overzicht. De kengetallen van 2019 – 2022 komen uit de jaarrekeningen. De kengetallen van 2023 uit de begroting 2023 en van 2024 en verder zijn berekend op basis van de cijfers uit dit begrotingsboekwerk. Per kengetal hebben we met kleur weergegeven in welk risicoprofiel het kengetal valt.

Kengetallen (31 december)	JR19	JR20	JR21	JR22	B23	B24	B25	B26	B27
Netto schuldquote	0,55	0,55	0,51	0,61	0,76	0,54	0,61	0,96	0,94
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	0,48	0,49	0,46	0,55	0,73	0,48	0,56	0,90	0,89
Solvabiliteitsratio	0,28	0,26	0,27	0,23	0,17	0,24	0,25	0,18	0,20
Structurele exploitatieruimte	-0,01	-0,02	0,03	0,07	0,00	0,02	0,04	0,01	-0,01
Grondexploitatie	0,08	0,10	0,10	0,16	0,09	0,01	0,03	0,03	0,03
Belastingcapaciteit: Woonlasten Meerpersoonshuishouden	0,85	1,00	0,97	1,02	0,90	0,91	0,91	0,91	0,91

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een laag percentage is gunstig. Omdat bij verstrekte leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald bepalen we de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief verstrekte leningen. De VNG adviseert om 1,3 als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen. Als algemene norm geven we de onderstaande richtgetallen. De netto schuldquote gaat vanaf 2026 naar een niveau waarbij voorzichtigheid is geboden. Dit heeft te maken met de externe financiering die nodig is voor investeringen zoals Doelkokers en Haghorst.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin het bezit van de gemeente is afbetaald en de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het betreft het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. De schuldratio is de tegenhanger hiervan. De toename of afname van de schulden in een jaar is het financieringsresultaat van de gemeente. Het wordt ook wel schuldevolutie genoemd. De schuld mag niet zover oplopen dat de financiële positie in de waagschaal wordt gelegd. De gemeentefinanciën horen - ook bij economisch slecht weer - zonder hulp van buitenaf beheersbaar te blijven. Normaal ligt de waarde voor de solvabiliteitsratio tussen de 0,5. Voorzichtigheid is geboden bij een ratio tussen de 0,2 en 0,5. We zien dat de waarde

de komende jaren op een niveau ligt waarbij voorzichtigheid is geboden. In 2026 duikt de waarde even naar een risicovol profiel. Net zoals bij de netto schuldquote heeft dit te maken met de investeringen in onder andere Haghorst en Doelakkers. Ook zien we dat vanaf 2026 we minder middelen van het Rijk ontvangen waardoor we ook minder kunnen reserveren in onze algemene reserves.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte er is om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De provincie hanteert de richtlijn dat de begroting structureel en reëel in evenwicht moet zijn. Het structurele saldo berekenen we in hoofdstuk 3 van de jaarrekening. Als het structurele saldo positief is dan is het kengetal van de structurele exploitatieruimte ook positief. We berekenen dit kengetal namelijk door het structurele saldo van de baten en lasten te delen door de totale baten. De provincie hanteert als richtlijn dat het structurele saldo meerjarig positief moet zijn. Wij hanteren daarom als norm dat de structurele exploitatieruimte minimaal 0 moet zijn. Met een kengetal van 0,01 in 2024 voldoen wij aan deze norm. We kunnen de structurele exploitatieruimte verder vergroten door het eigen beleid aan te passen waardoor we meer opbrengsten ontvangen of minder kosten maken.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De boekwaarden van verliesgevende plannen zijn gebaseerd op de actuele marktwaarde en voor verwachte verliezen zijn voorzieningen getroffen. De invloed van de grondexploitatie op de exploitatie is met een kengetal van 0,01 tot 0,03 beperkt. We hebben ook een aparte algemene reserve voor de grondexploitatie waarmee we risico's opvangen.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde waarde in de gemeente. Het kengetal belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in het begrotingsjaar te vergelijken met het landelijke gemiddelde. De (ongewogen) gemiddelde woonlasten van gemeenten waar we mee rekenen zijn € 944 in jaar 2023. De gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in de gemeente Hilvarenbeek bedragen € 857 in 2024. Het kengetal komt daardoor op 0,91. Daarmee is onze lokale lastendruk normaal en onder het landelijk gemiddelde.

Algemene conclusie financiële positie

Onze financiële positie is normaal, maar er is wel voorzichtigheid geboden. Zowel bij de netto schuldquote als bij de solvabiliteit is voorzichtigheid geboden. De solvabiliteit schuurt zelfs tegen een risicovol profiel aan. De positieve incidentele resultaten van de komende jaren zorgen ervoor dat ons solvabiliteitsratio in 2027 niet onder onze ondergrens zakt. Nieuwe investeringen van een grote omvang moeten zorgvuldig worden afgewogen omdat onze schuld daarmee kan stijgen naar een niet wenselijke omvang. De grondexploitaties hebben een beperkte invloed op de exploitatie. De gemiddelde woonlasten liggen onder het landelijk gemiddelde. Tot slot voldoet de structurele exploitatieruimte van jaar 2024 aan de norm van de provincie. Wel accepteren we vanaf 2027 een structureel nadelig resultaat waardoor we op dat moment onder de norm uitkomen. We hebben hier nog invloed op door het eigen beleid aan te passen. Bijvoorbeeld de lokale heffingen verhogen of versoberen op een beleidsterrein waardoor kosten dalen.

Paragraaf 3

Onderhoud kapitaalgoederen

Deze paragraaf gaat in op hoe wij onze kapitaalgoederen beheren en onderhouden. Het gaat zowel om gemeentelijke wegen, riolering en gebouwen, als om groen, sportvelden en water. Het grootste deel van de werkzaamheden aan kapitaalgoederen vloeit voort uit onze verantwoordelijkheden als eigenaar en beheerder van de publieke ruimte en van een aantal eigendommen. We hebben een groot vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen. De kwaliteit van deze kapitaalgoederen en het onderhoud hiervan zijn medebepalend voor het voorzieningenniveau binnen onze gemeente. Ze bepalen uiteraard ook de hoogte van de lasten die dit met zich meebrengt.

De paragraaf geeft inzicht in de beleidskaders voor instandhouding van kapitaalgoederen en de financiële consequenties daarvan. We gaan eerst in op de kapitaalgoederen binnen de openbare ruimte. Hierna lichten we de categorie gebouwen toe.

Onderhoud openbare ruimte

Beheer openbare ruimte

Beleidskader Openbaar groen

Het openbaar groen wordt al jaren onderhouden op onderhoudsniveau B met uitzondering van de Vrijthof wat op niveau A onderhouden wordt. De werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van een bestek. Dit is deels een beeldbestek met posten die op een bepaald beeld onderhouden moeten worden. Denk hierbij onkruidbeheersing. Voor de controle op deze posten worden de beeldlatten van het CROW gebruikt. In de beeldlatten is omschreven aan welke voorwaarden voldaan moet worden. Door de toezichthouders van de buitendienst wordt hierop steekproefsgewijs gecontroleerd.

Naast de beeldposten zijn er werkzaamheden op frequentie basis opgenomen. Denk hierbij aan het knippen van de hagen dat twee keer per jaar wordt uitgevoerd. Werkzaamheden die nauwelijks uitvoerbaar zijn op basis van beeld of frequentie, zoals bijv. het onderhoud aan de parkeerkelder worden op regiebasis uitgevoerd.

Beleidskader Spelen

De beleidsnota Spelen vormt het kader voor ons speelterreinenbeleid. Vanaf 2021 vervangen we de toestellen waarvan uit de keuring is gebleken dat ze gevaarlijk zijn. Daarnaast wordt in overleg met bewoners enkele speelplekken vernieuwd. Jaarlijks worden de speelterreinen gecontroleerd. De controle vindt vier keer per jaar plaats waarvan één keuring door een extern deskundige wordt uitgevoerd.

Financiële consequenties die voortvloeien uit het beleidskader

We maken het volgende financiële onderscheid:

1. Exploitatiekosten, exclusief de kapitaallasten;
2. Kapitaallasten (rente- en afschrijvingslasten) van investeringen;

Afgerond op € 1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Exploitatiekosten	1.075.000	1.045.000	1.045.000	1.045.000
2. Kapitaallasten	8.000	6.000	6.000	6.000

In de exploitatiekosten in 2024 een extra bedrag van € 40.000 opgenomen voor het opstellen van een groen- en zandpadenbeleidsplan. Dit bedrag is beschikbaar gesteld bij de vaststelling van de begroting 2023.

Sportvelden

Beleidskader

Het onderhoud aan de sportvelden wordt jaarlijks afgestemd met de diverse sportverenigingen. Daarnaast wordt in overleg het groot onderhoud uitgevoerd. De werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van een raambestek. In de nabije toekomst wordt een nieuw accommodatie en vastgoedbeleid opgesteld met daarin ook de afspraken over beheer en onderhoud.

Financiële consequenties die voortvloeien uit het beleidskader

We maken het volgende financiële onderscheid:

1. Exploitatiekosten, exclusief de kapitaallasten;
2. Kapitaallasten (rente- en afschrijvingslasten) van investeringen;

Afgerond op € 1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Exploitatiekosten	213.000	213.000	213.000	213.000
2. Kapitaallasten	96.000	94.000	88.000	90.000

Riolering en Water

Beleidskader

De wet milieubeheer verplicht gemeenten om een actueel gemeentelijk rioleringsplan (vGRP) te hebben. In februari 2022 is het Riool- en Waterprogramma voor de periode 2022-2026 vastgesteld. Daarbij is een kostendekkingsplan met kostendekkende tarieven opgesteld voor de periode 2022 tot en met 2026.

Financiële consequenties die voortvloeien uit het beleidskader

Om uitvoering te geven aan het beleidskader kennen we het volgende financiële onderscheid in:

1. Saldo exploitatielasten en -baten, inclusief overhead en fictieve BTW, maar exclusief kapitaallasten
2. Kapitaallasten, zijnde rente- en afschrijvingslasten investeringen. Inclusief de kapitaallasten van de investeringen in de komende jaren. De nieuwe investeringen vindt u terug in de bijlage 'Overzicht investeringen (meerjarig).
3. Rioolrechten
4. Mutatie voorziening riolering = Saldo product riolering. Geraamde stand van de voorziening per 01-01-2024 = € 4.943.000

Exploitatie Bedragen x € 1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Saldo Exploitatielasten en -baten	1.555	1.538	1.601	1.613
2. Kapitaallasten	535	536	540	622
3. Rioolrechten	-/- 1.612	-/- 1.612	-/- 1.612	-/- 1.612
4. Onttrekking aan voorziening = inkomst	-/- 478	-/- 462	-/- 529	-/- 623

Wegbeheer

Beleidskader

In februari 2022 heeft de raad het beleids- en wegenbeheerplan 2021-2025 scenario 2a vastgesteld. Daarbij wordt onderhoudsniveau C als ondergrens gehanteerd. Voor de voetpaden zijn extra middelen beschikbaar gesteld om knelpunten aan te pakken en het onderhoudsniveau te verbeteren. Er wordt meer preventief onderhoud uitgevoerd zodat de kosten voor groot structureel onderhoud uitgesmeerd worden over een langere periode. De provincie hanteert als toezichthouder van gemeenten onderhoudsniveau C als ondergrens bij de integrale toetsing van de financiële positie van de gemeente. Het nieuwe beheerplan kunnen we uitvoeren binnen de huidige beschikbare middelen voor wegenonderhoud. Wij verwachten dat dit geen nadelige effecten oplevert voor de kwaliteit van onze wegen en dat de verkeersveiligheid niet in het geding komt.

Voorvloeiende financiële consequenties uit beleidskader

Om het beleidskader uit te voeren, kennen we het volgende financiële onderscheid in:

1. Klein jaarlijks onderhoud, aangevuld met overige kleinere exploitatiekosten;
2. Jaarlijks groot onderhoud aan asfalt- en elementenverharding, die we ten laste van de voorziening dekken;
3. Storting in voorziening ter dekking van de jaarlijkse kosten voor groot onderhoud (geraamde stand van de voorziening per 1 januari 2024 = € 785.000);
4. Kapitaallasten rehabilitaties, zijnde rente- en afschrijvingslasten voor vervangingen van het wegdek inclusief de fundering. Betreft bestaande en nieuwe kapitaallasten samen. De nieuwe investeringen vindt u terug in de bijlage 'Overzicht investeringen (meerjarig).

Kosten Afgerond op € 1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Klein jaarlijks onderhoud	181.000	181.000	181.000	181.000
2. Jaarlijks groot onderhoud	405.000	420.000	510.000	510.000
3. Storting in voorziening	413.000	413.000	413.000	413.000
4. Kapitaallasten rehabilitaties	119.000	126.000	157.000	217.000

Openbare verlichting

Beleidskader

Uitgangspunt voor onderhoud en vervanging van afgeschreven materieel is het vastgestelde beleidsplan 'Openbare Verlichting 2012 -2021'. Dit beleidsplan is opgesteld overeenkomstig de bepalingen van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV).

De geldigheidsduur van het beleidsplan is verstreken. Er is budget beschikbaar gesteld om in 2024 het beleidsplan te herzien. Het huidige plan biedt nog wel voldoende handvaten om afgeschreven lichtpunten te vervangen door onderhoudsvriendelijke en energiezuinige duurzame ledverlichting.

Nadat in het najaar 2023 het herverlichtingsplan 2023 is uitgevoerd bestaat 2/3 van de openbare verlichting uit ledverlichting.

Voorvloeiende financiële consequenties uit beleidskader

Om uitvoering te geven aan het beleidskader kennen we het volgende financiële onderscheid in:

1. Exploitatiekosten, zijnde jaarlijks regulier onderhoud, oplossen storingen en stroomverbruik;
2. Jaarlijkse kapitaallasten (in de vorm van rente en afschrijving) bij vervangingen lichtmasten en armaturen. De nieuwe investeringen vindt u terug in de bijlage 'Overzicht investeringen (meerjarig).

Openbare Verlichting Afgerond op € 1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Exploitatiekosten	222.000	212.000	212.000	212.000
2. Kapitaallasten	56.000	58.000	61.000	66.000

In de exploitatiekosten in 2024 een extra bedrag van € 10.000 opgenomen voor het actualiseren van het beleidsplan openbare verlichting. Dit bedrag is beschikbaar gesteld bij de vaststelling van de begroting 2023.

Gemeentelijke gebouwen

Beleidskader onderhoud gebouwen

Voorzieningen waaronder gebouwen voor sport, onderwijs, gemeenschap, cultuur en zorg in onze gemeente zijn belangrijk. In 2023-2024 wordt nieuw accommodatie- en vastgoedbeleid opgesteld, omdat het nodig is om vast te leggen hoe de gemeente met accommodaties omgaat. Het op te stellen beleid moet duidelijkheid geven over de kosten, de betaalbaarheid en verantwoordelijkheden. Dan wordt ook duidelijk gemaakt welke effecten dit voor het vastgoedbeheer teweegbrengt. We vragen de (sport)verenigingen mee te denken over het accommodatiebeleid.

In 2023 is het Duurzaam Meerjaren Onderhoudsprogramma voor de gemeentelijke gebouwen (DMJOP's) geactualiseerd voor de periode van 2023 - 2026. Hierin worden verdere stappen gezet naar verduurzaming van het eigen vastgoed. Op basis van de DMJOP's en technische inspecties maken we een jaarplanning 2024 voor de uit te voeren werkzaamheden. We hebben een actueel beeld van de benodigde middelen voor het meerjarig groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen voor de gemeentelijke gebouwen.

Voorvloeiende financiële consequenties uit beleidskader

We maken onderscheid tussen kosten voor groot onderhoud en vervangingsinvesteringen. De kosten voor groot onderhoud - zoals schilderwerk - brengen we in één keer ten laste van de voorziening. Bij vervangingsinvesteringen - zoals vervangen van een dak - brengen we jaarlijks de kapitaallasten (afschrijvingen en rente) afhankelijk van de afschrijvingsperiode ten laste van de exploitatie.

Voorvloeiende financiële consequenties uit beleidskader

Om uitvoering te geven aan het beleidskader kennen we het volgende financiële onderscheid in:

1. Jaarlijkse storting in de voorziening gemeentelijke gebouwen en gymnastieklokalen (geraamde stand voorziening per 01-01-2024 € 1.737.000);
2. Jaarlijkse kosten ten laste van de voorziening gemeentelijke gebouwen en gymnastieklokalen;

Voorziening Gebouwenbeheer Afgerond op € 1.000	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Storting in voorziening	266.000	266.000	266.000	266.000
2. Kosten ten laste van voorziening	498.000	416.000	564.000	276.000

Paragraaf 4

Financieringsparagraaf

De gemeentelijke begroting moet worden opgesteld volgens de regels van het stelsel van baten en lasten. Dat wil zeggen dat we uitgaven en inkomsten toerekenen aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Dit betekent bijvoorbeeld dat investeringen in een gebouw dat x jaar meegaat niet ten laste komen van het jaar waarin de rekeningen zijn betaald, maar worden gespreid over de jaren waarin het gebouw wordt gebruikt.

Voor gezonde gemeentefinanciën is alleen sturen op baten en lasten niet genoeg. We moeten ook sturen op uitgaven en inkomsten (kastelsel). Kopen we bijvoorbeeld een nieuw gebouw dan betekent dit dat we eenmalig een bedrag betalen aan de verkoper. We moeten er dan bij stilstaan hoe we dit financieren. Betalen we het bedrag met onze eigen middelen - hebben we het bijvoorbeeld op onze bankrekening staan - of moeten we een lening afsluiten waardoor we een schuld opbouwen? Het is belangrijk dat we de schuld in de gaten houden en deze niet te hoog laten oplopen.

We gaan in deze paragraaf allereerst in op de gemeentelijke financieringsbehoefte. Daarna beantwoorden we de vraag hoe we in onze financieringsbehoefte voorzien en in hoeverre dat past binnen de wettelijke kaders. Vervolgens evalueren we onze schuldpositie. Omdat we financieren met externe middelen hebben we te maken met rente. We gaan in op de rentes die we hanteren en het renteresultaat.

Financieringsbehoefte

Hoe we omgaan met onze financiering, hebben we vastgelegd in de financiële verordening. De behoefte aan financiering ontstaat hoofdzakelijk door twee zaken. Enerzijds door investeringen in materiële vaste activa, zoals wegen, gebouwen en riolering. Anderzijds door verstrekte leningen en onze grondexploitaties. Dit laatste komt doordat bij grondexploitaties de kosten voor de baten uitgaan. We voorzien in deze financieringsbehoefte door - naast de eigen reserves en voorzieningen - geld te lenen. We brengen dit cijfermatig in beeld in de meerjarenprognose van de balans in hoofdstuk 3. Omdat we niet genoeg middelen beschikbaar hebben om in de verwachte financieringsbehoefte te voorzien, ontstaat per saldo een behoefte aan nieuwe financiering.

Financiering (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Financieringsbehoefte	-94	-1.355	-5.347	-18.243

De financieringsbehoefte geldt van jaar tot jaar. Het is bijvoorbeeld niet zo dat de financieringsbehoefte van 2026 bovenop de financieringsbehoefte van 2025 komt. In de tabel is al rekening gehouden met de toekomstige investeringen die in deze begroting zijn opgenomen. Bij de interpretatie van deze cijfers moet u rekening houden met het volgende. Allereerst maken we financieel ruimte om investeringen te kunnen plegen. Echter, in de praktijk lopen geplande investeringen regelmatig vertraging op.

Het geld dat we hiervoor nodig hebben hoeven we dan ook pas later te lenen. Ten tweede lopen in het verleden afgesloten leningen ook weer af. Dit verklaart ook een deel van de nieuwe financieringsbehoefte. We voorzien in onze (nieuwe) financieringsbehoefte door continu binnen de kaders kort en lang te lenen.

Kaders kortlopende leningen (kasgeldlimiet)

Op grond van de kasgeldlimiet mogen we zo'n € 4,00 miljoen aan 'kort geld' aantrekken. De kasgeldlimiet bepaalt namelijk dat onze gemiddelde netto-vlottende schuld in een bepaald kwartaal niet hoger mag zijn dan 8,5% van ons gemiddelde begrotingstotaal, dat zo'n € 47 miljoen aan lasten - inclusief reservemutaties - bedraagt. De meerjarenbegroting laat zien dat we in alle jaren te maken krijgen met een financieringstekort. We blijven de financieringsbehoefte nauwlettend volgen op basis van onze liquiditeitsprognoses. Deze is uiteindelijk bepalend voor de strategische afweging voor het aantrekken van kort of lang geld.

Kaders langlopende leningen (renterisiconorm)

De renterisiconorm bepaalt dat jaarlijks 20% van het begrotingstotaal onderhevig mag zijn aan renteherziening en herfinanciering. Hiermee is een maximumgrens gesteld aan het renterisico op de langlopende leningenportefeuille. Van renteherziening is sprake als in de leningsovereenkomst is bepaald dat de rente gedurende de looptijd in een bepaald jaar wordt aangepast. Herfinanciering is het totaalbedrag aan aflossingen op de bestaande leningenportefeuille. Zoals uit onderstaande tabel blijkt, lopen we € 1,19 miljoen renterisico [3] in 2024, terwijl de norm [4] ruimte geeft tot € 10,20 miljoen. Deze renterisiconorm is afgeleid van het begrotingstotaal.

Bedragen x € 1mln		2024	2025	2026	2027
1a	renteherziening op vaste schuld o/g	0,00	0,00	0,00	0,00
1b	renteherziening op vaste schuld u/g	0,00	0,00	0,00	0,00
1	renteherziening op vaste schuld (1a -/- 1b)	0,00	0,00	0,00	0,00
2	Aflossingen	1,19	1,19	1,19	0,99
3	renterisico op vaste schuld (1 + 2)	1,19	1,19	1,19	0,99
4a	begrotingstotaal, afgerond op 1 mln	51	48	45	46
4b	percentage regeling	20%	20%	20%	20%
4	renterisiconorm (4a x 4b)	10,20	9,60	9,00	9,20
5a	ruimte onder renterisiconorm (4 > 3)	9,01	8,41	7,81	8,21
5b	overschrijding renterisiconorm (3 > 4)	0,00	0,00	0,00	0,00

Langlopende leningen

Afhankelijk van het verloop van de financieringsbehoefte en renteontwikkelingen gaan we in 2024 of in een van de direct daaropvolgende jaren een conversie uitvoeren. Dit betekent dat we dan kortlopende geldleningen, nodig voor het financieringstekort, vervangen door een - vaste - langlopende geldlening.

Schatkistbankieren

Schatkistbankieren bij het Rijk is verplicht en betekent dat we al onze overtollige liquide middelen - die we (tijdelijk) niet nodig hebben om onze publieke taken en verantwoordelijkheden uit te oefenen - boven een bepaald drempelbedrag verplicht moeten aanhouden in de schatkist bij het ministerie van Financiën.

De drempel voor schatkistbankieren, opnieuw vastgesteld vanaf 1 juli 2021, ligt voor onze gemeente tussen een minimum van € 1,0 miljoen en een maximum van € 10,0 miljoen. Op basis van 2% van het begrotingstotaal van € 47 miljoen komt de gemeente niet uit boven de ondergrens van € 1,0 miljoen.

Gezien het ontbreken van overtollige middelen is de ‘budgettaire impact’ van Schatkistbankieren voor onze gemeente naar verwachting tot en met 2027 nihil. We hebben dan namelijk een financieringsstekort in plaats van een structureel financieringsoverschot.

Schuldpositie

Voor gezonde, houdbare gemeentefinanciën is alleen sturen op baten en lasten niet genoeg. We moeten ook kijken naar de hoogte van de schuld. Rente en aflossingen leggen tenslotte een beslag op de toekomstige begroting. Hoe meer we extern financieren, hoe hoger de schulden, hoe meer rente en aflossingen drukken op onze toekomstige begroting. In de paragraaf ‘weerstandsvormogen en risico-beheersing’ gaan we in op de risico’s die we hierbij lopen.

Renteontwikkeling

Europese Centrale Bank

ECB is de afkorting voor Europese Centrale Bank. Sinds 1 januari 1999 is de ECB verantwoordelijk voor het uitvoeren van het monetair beleid voor het eurogebied. De ECB werkt hierbij nauw samen met de nationale centrale banken van de EU-landen die de euro hebben ingevoerd, zoals De Nederlandsche Bank (DNB).

De belangrijkste taak van de ECB is het garanderen van prijsstabiliteit in de Eurozone. In tegenstelling tot de Amerikaanse Fed, houdt de ECB bij hun monetaire politiek minder rekening met de economische vooruitzichten. Doelstelling van de ECB is om de inflatie laag, stabiel en voorspelbaar te houden.

Refi rente naar recordhoogte

Als er gesproken wordt over de rente van de ECB gaat het meestal om de zogenaamde refirente. De refirente wordt ook wel herfinancieringsrente genoemd. De refirente is de rente die banken moeten betalen aan de ECB wanneer zij geld bij de ECB opnemen. Banken maken gebruik van deze faciliteit als ze liquiditeit te kort komen. De refirente is een goed instrument voor de ECB om invloed uit te oefenen op de marktrente. De ECB gebruikt de refirente daarom voor het beheersen van de geldmarkt en voor het beheersen van de inflatie.

Door de renteontwikkelingen en oplappende inflatie, vanaf het begin van 2022, heeft de ECB besloten om op 21 juli 2022 de herfinancieringsrente - ook wel beleidsrente genoemd - vast te stellen op 0,50%. Deze refirente is gaandeweg steeds verder, in stapjes, verhoogd naar 4,25% op 27 juli 2023. Het doel – inflatie bestrijden – is nog niet bereikt. Het is daarom niet duidelijk of de refirente nog verder zal worden verhoogd.

De driemaands Euribor rente - waarbij de leningen een looptijd hebben van drie maanden -, volgt in grote lijnen het verloop van de refirente. Halverwege 2022 was de driemaands Euribor rente ca. 0,71%, deze driemaands Euribor is halverwege 2023 opgelopen tot 3,72%. De verwachting is dat een stijging van de driemaands Euribor voor de hand ligt, aangezien de hoge inflatie nog niet is beteugeld.

Dit geldt ook voor de lange rente; de lange rente ligt halverwege 2023 op ca. 3%. De ECB verwacht dat de markt de rente in 2023 nog licht verhoogd, en daarna ook wat langer hoog zal blijven.

Inflatie en economische groei

Inflatie betekent letterlijk opblazen, aanzwellen of groter worden. Inflatie is een term die in de economie veel gebruikt wordt waarbij inflatie meestal omschreven wordt als geldontwaarding of waardevermindering van het geld. Eenvoudig gezegd, betekent inflatie in dit verband dat je na verloop van tijd steeds minder kunt kopen met hetzelfde aantal euro's. Deze inflatie wordt prijsinflatie genoemd.

DNB publiceerde in de *Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten, juni 2023*, de ontwikkeling van de inflatiecijfers. In 2023 daalt de inflatie fors: van 11,6% in 2022 tot 4,2% in 2023.

In de jaren daarna neemt de inflatie – naar verwachting - verder af tot 3,7% in 2024 en 2,5% in 2025. De daling komt grotendeels door de energieprijzen, die in 2023 naar verwachting ruim 25% lager liggen dan in 2022. Het energieprijzplafond dat de overheid voor 2023 heeft ingesteld hielp dan ook vooral in de eerste maanden van 2023. Later in 2023 dalen de verwachte marktprijzen voor gas en elektriciteit steeds verder, wat zich in de raming vertaalt in duidelijk lagere energieprijzen voor consumenten.

In dezelfde publicatie schetst de DNB een beeld van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). Het jaar 2023 verschilt economisch aanzienlijk van 2022. Het bbp blijft in 2023 relatief stabiel met naar verwachting een groei van 0,8%, na de stevige 4,5% groei in 2022. Terwijl de economie in 2022 nog profiteerde van het herstel uit de pandemie, zijn in 2023 de economische gevolgen van de Russische inval in Oekraïne duidelijker te merken. De hogere energieprijzen en de doorwerking daarvan in de prijzen van vrijwel alle goederen en diensten zetten een rem op de koopkracht en op de bestedingen van huishoudens. De economie blijft gespannen, met een hoge inflatie en lage werkloosheid. De DNB verwacht een economische groei van 1,3% in 2024.

Rente uitgangspunten

Voor de berekening van de rentelasten en –opbrengsten hanteren we de volgende uitgangspunten:

	2024	2025	2026	2027
Financieringsoverschot	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Financieringstekort (tot kasgeldlimiet)	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%
Financieringstekort (boven kasgeldlimiet)	3,50%	3,50%	3,50%	3,50%
Omslagrente (kapitaallasten investeringen)	1,00%	1,00%	1,00%	1,50%
Omslagrente (grondexploitatie)	0,89%	0,89%	0,89%	1,83%
Projectfinanciering binnensportaccommodatie	1,66%	1,66%	1,66%	1,66%

Renteresultaat

Het renteresultaat bestaat uit het verschil tussen de daadwerkelijk te betalen en te ontvangen rente en aan de exploitatie toegerekende rente. In hoofdstuk 'algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien' is het renteresultaat gepresenteerd vanuit de financieringsfunctie. De rente die we doorberekenen aan onder andere investeringen is lager dan de rente die we betalen. In de bijlage 'berekening renteresultaat' brengen we de totstandkoming van het renteresultaat in beeld.

Paragraaf 5

Bedrijfsvoering

In deze paragraaf leest u meer over onze bedrijfsvoering. We gaan specifiek in op een aantal aandachtspunten in de bedrijfsvoering zoals de financiële besturing en beheersing, personeel en informatiemanagement.

Aandachtspunten bedrijfsvoering

Besturing en beheersing

Om u in staat te stellen uw kaderstellende en controlerende rol in te vullen, hebben we afspraken gemaakt over de jaarlijks door de organisatie op te leveren begrotings- en verantwoordingsdocumenten zoals de begroting, voorjaarsnota(+), najaarsnota en jaarstukken.

De risicovolle processen beheersen we met behulp van de interne controles die we uitvoeren op basis van onze Interne Controle plannen.

Organisatieontwikkeling

Een van de uitgangspunten in het Samenlevingsakkoord is 'modern bestuur, invloedrijke inwoners'. Wij willen een betrokken gemeente zijn die deskundig en tijdig inspeelt op vragen van inwoners en ondernemers. Een gemeente die in samenspraak en samenkracht de leefomgeving en leefbaarheid in de kernen voortdurend zo optimaal mogelijk maakt. Hiervoor is nodig dat de gemeentelijke organisatie aansluit bij de opgaven van de gemeente Hilvarenbeek, haar inwoners, ondernemers en partnerorganisaties. De wereld is tegelijkertijd in transitie en democratische vernieuwing staat hoog op de agenda in het samenlevingsakkoord. Belangrijk is hier als organisatie op in te spelen en ons te blijven ontwikkelen. Dit betekent focus en aandacht voor organisatieontwikkeling, van medewerkers, van de strategie en cultuur van de organisatie, systemen en werkwijzen.

Bijstellen van het programma organisatieontwikkeling "Samen Krachtig Vooruit"

In 2023 deden we aan evaluatie, monitoren en verdiepen zoals bepaald in de bestuursopdracht organisatieontwikkeling. Eind 2023 stellen we het programma organisatieontwikkeling 24-27 op en investeren daarmee in de toekomst van onze organisatie. Vanaf 2024 gaan we aan de slag met het programma waarin we concretiseren wat eigenaarschap, planmatig werken en verplaatsen in de klant betekent voor onze medewerkers. Dit vertalen we in (cultuur-)ontwikkeling en verbetering van werkwijze.

We gaan hier voor duidelijkheid. We stellen hierin de mens centraal: we ontwikkelen ons als organisatie met oog voor ontwikkeling van de medewerker als mens. Met overkoepelend doel uitstekende dienstverlening voor de klant/inwoner als mens.

Cultuurontwikkeling: uitvoering van het programma Samen Krachtig Vooruit

Na vaststellen van het programma organisatieontwikkeling beginnen we vanaf 2024 met stapsgewijze verbetering in de komende jaren. Concreet doen we dit door organisatiebrede trainingen, teamontwikkeling, coaching en intervisie. Dit alles met het doel als organisatie met alle individuen te blijven leren en ontwikkelen en onze dienstverlening voor de inwoner te blijven verbeteren. We hebben aandacht voor de medewerkers als individu en sturen tegelijkertijd op het opzoeken van samenwerking. Samenwerking met onze inwoners, collega's, GHO, en (netwerk-)partners.

Vergroten van de strategische slagkracht

Om onze strategische slagkracht te versterken hebben we in 2022 de topstructuur van onze organisatie gewijzigd. Met een structuurwijziging alleen ben je er nog niet. Dit vergt een andere manier van sturen, ontwikkeling van leiderschap en een nadrukkelijker positionering van (strategische) beleidsmedewerkers. Een leertraject voor strategisch adviseurs start eind 2023 en loopt door 2023 in 2024. Hiernaast vraagt dit om ontwikkeling van de leidinggevendenden, hiervoor startte we in 2023 een management ontwikkeltraject. Hierin focussen we in 2024 op sturen en leidinggeven, stimuleren van ontwikkeling bij medewerkers, opdrachtgeverschap en gesprekstechnieken.

Verbetertraject Ruimte

In 2023 zijn we gestart met het verbetertraject Ruimte, hierbij wordt zowel aandacht besteed aan de cultuur van samenwerken als de structuur ervan. Een van de structuur-verbetermaatregelen is de implementatie van het programmatisch werken in aanvulling op het al in de organisatie geïmplementeerde projectmatig werken. De vraagstukken waaraan de afdeling Ruimte werkt zijn vaak complex en kenmerken zich door een veelheid aan samenhangende activiteiten. Programmatisch werken stelt de organisatie in staat om in onderlinge samenhang één of meer complexe strategische doelstellingen met minimale risico's en beperkte middelen te realiseren.

Personeel en formatie

Een van de uitgangspunten in het Samenlevingsakkoord is 'modern bestuur, invloedrijke inwoners'. Wij willen een betrokken gemeente zijn die deskundig en tijdig inspeelt op vragen van inwoners en ondernemers. Om dit te bereiken, werken we voortdurend aan verbetering van onze dienstverlening. Hierbij is het van belang dat we over voldoende gekwalificeerd personeel beschikken. Het ambitieniveau en forse bezuinigingen in de afgelopen jaren hebben een sterke wissel getrokken op personeel en bemensing van de organisatie. Dit vraagt om keuzes maken in ambities voor de komende periode en een passende bemensing van de organisatie. Daarnaast komt door de vergrijzing van ons personeelsbestand en de krapte op de arbeidsmarkt de bedrijfscontinuïteit en kwaliteit van onze dienstverlening onder druk te staan. Werkdruk loopt op en ongewenste uitstroom stijgt. Huidige medewerkers worden actief benaderd voor een baan elders. Deze schaarste op de arbeidsmarkt heeft een langdurig karakter aangezien de beroepsbevolking daalt.

Opstellen wervingsstrategie

Dit vraagt ons om na te denken over het binden en boeien van onze medewerkers. Ook moeten we inzetten op onze employee value proposition waarmee we een passende wervingsstrategie en een sterker werkgeversmerk kunnen creëren, voorwaarden om nu en in de toekomst onze vacatures in te kunnen blijven vullen. Ook halen we hiermee medewerkers binnen die beter passen binnen onze organisatie. Het gericht werven op de juiste doelgroepen draagt bij aan vermindering van de uitstroom.

Dit betekent onder andere meer aandacht voor employer branding, maar ook meer inzet op wervingscampagnes en bredere/andere inzet van wervingskanalen en -tools. De samenwerking met Goirle en Oisterwijk kan hierbij ook beter benut worden, door nauwere aansluiting op vacatures en kandidaten. Daarnaast geven we aandacht aan arbeidsmarktcommunicatie, doelgroepanalyse en -beleid, inzet van de juiste wervingstools en de versnelling van wervingsprocedures. Ook maken we, waar mogelijk, meer gebruik van stagiaires en traineeships.

Vitaliteit

Aandacht voor vitaliteit en duurzame inzetbaarheid wordt steeds belangrijker. Ons ziekteverzuim is de afgelopen jaren gestegen. Dit brengt aanzienlijke kosten met zich mee. We hebben meer budget beschikbaar voor ziekteverzuimbegeleiding en vitaliteit. In 2023 werken we aan onze visie en aanpak op vitaliteit. In het najaar van 2023 organiseren we in samenwerking met Goirle en Oisterwijk een Week van de vitaliteit, waarin we activiteiten op het gebied van vitaliteit aanbieden aan onze medewerkers. In bijeenkomsten met medewerkers halen we op wat zij belangrijk vinden als het om vitaliteit gaat. In 2024 werken we dat verder uit in een uitvoeringsplan.

Formatie

In onderstaande tabel zetten we de formatie exclusief bestuur af tegen de formatie 2023.

	raming begroting 2024	raming begroting 2023
Reguliere formatie	128,6	121,1
Griffiefunctie	1,8	1,8
Garantiebanen	0,4	1,4
Bovenformatief	3,0	2,1
Totaal exclusief bestuur	133,8	126,4

Het verschil van 7,5 fte bij reguliere formatie betreft:

- 1 fte juridische capaciteit sociaal domein (VJN23/22)
- 1 fte Veiligheid en Toezicht (VJN23/44)
- het structureel maken van de voorheen tijdelijke formatie van 0,6 fte evenementencoördinator VTH (VJN23/42),
- 3 fte Projectleider Ruimtelijke projecten (VJN23/48),
- 1fte Adviseur communicatie/participatietrajecten (VJN23/74),
- 0,67 fte Financiële advisering en ondersteuning (VJN23/75),
- 0,22 fte financieel beheer K80.

Daarnaast is in de voorjaarsnota 2023 nog 0,5 fte Inrichting en functioneel beheer zaaksysteem opgenomen (VJN23/70). Dit gaat in vanaf 2025 en is in deze cijfers nog niet zichtbaar.

De 3,0 fte bovenformatief betreft 1,83 fte projectleiders met een vaste aanstelling waarvoor dekking is binnen projecten en GREX, 0,67 fte extra capaciteit piek reisdocumenten t/m 2028 (VJN23/60) en 0,5 fte erfgoedbeleidsmedewerker 2024/2025 (VJN23/ amendementen knop 37)

De formatie en bijbehorende bruto salarislasten, inclusief bestuur, zijn als volgt over de programma's verdeeld:

Programma	Formatie (fte)	Brutosalaris
1. Samenlevend	27,3	2.323.194
2. Belevend	45,7	3.753.807
3. Ondernemend	1,7	132.854
4. Dienstverlenend	10,2	930.246
6. Overhead	50,4	4.293.360
Investeringen	2,5	234.578
Eindtotaal	137,8	11.668.039

Ander systeem van functiebeschrijving- en waardering

In 2024 stappen we over naar een ander systeem van functiebeschrijving- en waardering: HR21. De financiële middelen voor de implementatie zijn beschikbaar. Mogelijk heeft de overstap naar HR21 gevolgen voor de inschalingen van een beperkt aantal functies, ook hiervoor is geld beschikbaar gesteld.

Aanpassen regelingen

Als gevolg van de nieuwe Cao gemeenten moeten verschillende personele regelingen aangepast worden. We pakken dit samen met Goirle en Oisterwijk op. Dit werkt efficiënt en daarmee komen we zoveel als mogelijk tot dezelfde personele regelingen voor medewerkers binnen GH0. Steeds vaker werken collega's voor twee of drie van de GH0-gemeenten, waardoor het wenselijk is om dezelfde personele regelingen te hebben.

Ten aanzien van hybride werken kan Hilvarenbeek naar verwachting eind 2023 ook aansluiten bij Goirle en Oisterwijk. Er zijn middelen beschikbaar gesteld, waarmee we onze tijdelijke regeling hybride werken kunnen omzetten in een structurele regeling. Hiermee faciliteren we onze medewerkers vanuit goed werkgeverschap in het Arboproof maken van hun thuiswerkplek.

Informatiemanagement

Digitalisering is één van de topprioriteiten van de Europese Commissie en ook de rijksoverheid zet stevig in op digitale transformatie o.a. met een agenda digitale overheid en met het aanstellen van een staatssecretaris Digitale Zaken. Maar de aanpak van veel maatschappelijke opgaven is zeker ook op het niveau van gemeenten belegd. De digitale transformatie zal dan ook op die bestuurslaag voor een belangrijk deel vorm moeten krijgen. Zijn gemeenten daar wel klaar voor?

Digitale transformatie kan niet zonder voldoende politiek-bestuurlijke aandacht. Digitalisering is meer dan ICT en bedrijfsvoering, bovendien niet alleen een kostenpost. Het biedt veel kansen, maar ook bedreigingen. De gemeenteraad en het college spelen een belangrijke rol hierin door het vaststellen van een visie en richting. De raad is ook kader stellend door het financieel faciliteren van digitalisering.

Door de Europese en landelijke overheid worden diverse maatregelen genomen die van invloed zijn voor onze gemeente. De VNG maar ook wij moeten bepalen hoe we met de ontwikkelingen omgaan, welke ambities we hebben en wat dit betekent voor onze burgers en bedrijven. Hierbij hebben we ook oog/aandacht voor de digitale vaardigheden van onze medewerkers en burgers.

De toekomstvisies van het Rijk en VNG welke impact hebben op onze gemeentelijke visie op Informatiemanagement.

Door het Rijk is een strategie voor de informatievoorziening opgesteld. Daarbij is een routekaart met een aantal speerpunten benoemd. Eén punt heeft prioriteit gekregen, namelijk dat om veranderingen op gang te brengen digitalisering en informatievoorziening verweven is in alle fasen van de beleidscycli van de overheid en vanzelfsprekend is in ons werk. De strategie "Doorpakken op digitale transformatie" benoemt o.a. de volgende thema's:

- Digitalisering en informatie zijn leidend (een kritische (succes)factor voor beleid, handhaving, sturing, verantwoording).
- Samen optrekken van beleid en uitvoering (benut kansen van digitalisering optimaal bij het maken, uitvoeren en handhaven van beleid).
- Digitale weerbaarheid (Weerbaarheid, informatiebeveiliging, cybersecurity en privacy zijn van strategisch belang. De overheid moet borgen dat (basis) informatie onder alle omstandigheden beschikbaar is: tijdig, correct en volledig en alleen toegankelijk voor de juiste personen. En als er onverhoopt iets misgaat, wordt dat snel opgemerkt en is het herstelbaar).
- Een ICT-landschap en infrastructuur met generieke voorziening (Dienstverlening is de aanleiding, richting en reden van vernieuwing en werken in en met de keten)
- Basis informatiehuishouding op orde (Vanaf creatie tot vernietiging en overbrenging naar ons (digitaal) archiefdepot is de informatie op orde)
- Grip op onze informatie en gegevens en een Open overheid (Voor het ondersteunen van processen, inzicht te geven over ons handelen (kosten, baten, samenhang, ontwikkeling, beheer), en wie is waarvoor verantwoordelijk (o.a. in de keten.)

ICT Benchmark

Uit de landelijke ICT Benchmark 2022 (met boekjaar 2021) blijkt dat de digitale transformatie zich voortzet, door corona is deze zelfs in een versnelling gekomen. Dit gaf een toename van de kosten (€ 93,- per inwoner voor software, personeel en infrastructuur), die ook de komende jaren wordt verwacht. De opbouw van deze kosten is complex, omdat er vele kosten componenten achter schuil gaan. Betreft het bijvoorbeeld ons wifi netwerk, de PC die we gebruiken, de applicaties om in te werken, de mankracht om systemen te koppelen of de servers en databases om informatie op te slaan. Om dit inzicht te krijgen voeren we, samen met Equalit en andere deelnemende gemeenten, een eigen ICT Benchmark uit.

i-Kennis en i-Vaardigheden

Een thema dat we specifiek willen benoemen is i-Kennis en i-Vaardigheden. Digitalisering heeft veel impact op ons werk, het is noodzakelijk om 'bij te blijven'. Dat betreft niet alleen de i-Deskundigen en professionals, maar voor alle medewerkers en bestuurders is een goede basis vereist. Het gaat om bewustwording en toepassen van mogelijkheden, maar ook bij werving en selectie zijn de digitale vaardigheden van kandidaten een punt van aandacht. Hier moeten we structureel aandacht voor hebben en extra op investeren.

Visie en beleid gebruik cloud/SAAS

In de begroting van 2023 is benoemd dat het ICT-landschap verandert. Steeds meer gemeenten bewegen met hun applicatielandschap richting de cloud. Dit betekent dat de informatie en applicaties niet alleen bij de gemeente op netwerksystemen staan maar ook op online servers van bijvoorbeeld een leverancier. Deze transitie is volop gaande en heeft voordelen in bijvoorbeeld ontwikkelingsnelheid en flexibiliteit. Tegelijkertijd brengt het andere vraagstukken met zich mee, zoals de beveiliging en het koppelen aan ons netwerk en systemen. Maar ook extra kosten. We moeten een strategie bepalen hoe we hier als Equalit-gemeenten mee omgaan. Daarvoor wordt visie en beleid gemaakt welke in 2024 vastgesteld wordt.

Informatiebeveiliging en privacy

Doordat enerzijds trends als digitalisering zich voortzetten in onze informatiesamenleving en anderzijds de digitale dreigingen jaarlijks toenemen, ligt de focus voor informatieveiligheid de komende jaren vooral op onze digitale weerbaarheid. De digitale weerbaarheid komt tot stand door te zorgen dat de betrouwbaarheid van de informatie(systemen) waarmee wij werken op orde is en blijft. Dit betekent dat de informatie beschikbaar, juist, volledig en actueel is, en dat ook informatie op het juiste niveau is beveiligd. Door het op orde hebben en houden van onze digitale weerbaarheid wordt gestreefd naar het veilig en verantwoord gebruik van (persoons)gegevens, het voorkomen van schade door verstoring, uitval of misbruik van informatie(systemen) en, als er toch schade is ontstaan, het herstellen hiervan. Voor informatieveiligheid geldt een landelijk normenkader, de Baseline Informatieveiligheid voor de Overheid (BIO), welke is gebaseerd op de ISO27001. Dit normenkader geldt voor alle processen in de organisatie. De CISO houdt toezicht op dit normenkader en volgens de ENSIA methodiek wordt jaarlijks verantwoording afgelegd aan het college, de gemeenteraad (horizontaal) en aan het Rijk (verticaal).

Het normenkader voor Informatieveiligheid (BIO) heeft ook betrekking op maatregelen die onze ICT-partner Equalit moet nemen. Om de komende jaren te kunnen voldoen aan de eisen van de BIO, die vertaald worden naar wetgeving via de nieuwe NIS2, is een structurele verhoging van de kosten voor de veiligheidseisen en risicobeheersing noodzakelijk. Voor 2024 en volgende jaren komt dit neer op € 85.000,- met een jaarlijkse toename op prijsindex. Daarbij moet de kanttkening worden gemaakt dat toekomstige ontwikkelingen, met bijbehorende gevolgen, onduidelijk zijn.

In het kader van privacy worden (persoons)gegevens binnen de gemeenten zorgvuldig en rechtmatig verwerkt, zodat de rechten en vrijheden van de personen wiens persoonsgegevens wij verwerken

worden geborgd. Belangrijk is dat wij transparant zijn ten aanzien van deze verwerkingen, zodat personen zicht hebben op de gegevens van hen die worden verwerkt, zij de regie kunnen hebben en houden over hun persoonsgegevens en wij op een juiste manier gehoor kunnen geven aan de rechten van betrokkenen. De focus ligt ook op toetsing op en advisering over digitalisering en de gevolgen hiervan voor onze medewerkers en burgers.

Ontwikkelen en inrichten data gestuurd werken

Data gestuurd werken is in 2023 verder vormgegeven waarbij de eerste resultaten inmiddels zichtbaar zijn. Dat is in de vorm van het inrichten van het datateam, de eerste dataproducten die zijn opgeleverd en de vele gesprekken die hierover hebben plaatsgevonden met de beleidsmedewerkers en proceseigenaren. Concrete voorbeelden zijn het Fixi Dashboard, de eerste versie van het Participatie-Wet dashboard voor Sociaal Domein en het dashboard WMO dat in eerste versie bijna gereed is. Er wordt gewerkt aan bekendheid en bewustwording zodat de organisatie beter bekend raakt met het datateam en de diensten en producten. De samenwerking met Equalit is verstevigd en GHO is in de Equalit share een belangrijke gesprekspartner geworden.

Informatiebehoefte vanuit de organisatie is in kaart gebracht en zijn met lopende projecten in een roadmap tot en met medio 2024 zichtbaar gemaakt. Hieruit blijkt dat de behoefte erg groot is en dat er een flinke opdracht ligt voor het datateam. Het efficiënt prioriteren van de verscheidenheid aan behoeften in GHO verband is noodzakelijk. Ook is er een snelgroeiende behoefte voor een solide GHO-dataplatform, waarmee we in staat zijn efficiënter en effectiever dataproducten te realiseren. Tenslotte is datamanagement (data governance) op Equalit niveau volop in ontwikkeling en zal verder in volwassenheid moeten groeien.

Nieuwe Archiefwet per 1-1-2024

Belangrijke wijziging is dat de overbrengingstermijn van te bewaren archief naar een centrale archiefbewaarplaats of E-depot gaat van 20 jaar naar 10 jaar. Dit betekent dat er werkzaamheden die normaal in 10 jaar gebeuren, nu eenmalig in een korte(re) tijd uitgevoerd moeten worden. Duidelijk is dat we onvoldoende capaciteit in huis hebben om dit zelf op te vangen. We zijn daarom nu bezig met planvorming voor de aanpak. We verwachten in het begin van 2024 duidelijkheid te hebben over de benodigde externe inzet en de kosten. Het gaat om eenmalige kosten.

Werkplek van de Toekomst

Binnen de Equalit share werken we samen aan het programma 'Werkplek van de Toekomst'. Hieronder vallen alle projecten die een impact hebben op onze digitale werkplek. Denk hier bijvoorbeeld aan het aanvraagproces voor de veilig beheerde devices (laptop, telefoon), werken met Teams (en spelregels daarvoor) en nieuwe oplossingen voor telefonie.

Procesverbetering informatievoorziening

De afgelopen jaren hebben we veel nieuwe vervangings- en implementatietrajecten begeleid. Voor 2023 hebben we al aangegeven dat de focus na deze implementatie ligt op het optimaliseren van systeeminrichting en de processen binnen deze systemen. Hiervoor zijn inmiddels met verschillende afdelingen verbeter teams en initiatieven opgestart. De eerste resultaten zijn ook al gerealiseerd. In 2024 werken we onder meer aan de verbetering van de digitale (beslis) informatievoorziening tussen raad-college en organisatie.

Paragraaf 6

Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarmee we een bestuurlijke en financiële band hebben. Dit zijn onder andere gemeenschappelijke regelingen en vennootschappen (waarvan de aandelen geheel of gedeeltelijk in het bezit zijn van de gemeente), verenigingen of stichtingen die een publiek belang behartigen.

Met de bestuurlijke band wordt bedoeld dat we één of meer zetels hebben binnen de betreffende partij of dat we stemrecht hebben. Van een financiële band is sprake zodra we middelen ter beschikking stellen aan deze partij.

Verbonden partijen zijn te verdelen in de volgende categorieën: gemeenschappelijke regelingen, stichtingen/verenigingen en coöperaties/vennootschappen.

In deze paragraaf lichten we de verbonden partijen uit waarmee we een bestuurlijke en financiële band hebben. In onderstaande tabellen hebben we de begrote financiële gegevens van 2024 verwerkt voor zover ze bekend waren ten tijde van het opmaken van dit boekwerk. Soms wijkt dit af, maar dan hebben we dat expliciet erbij vermeld.

Financiële risico's bij de verbonden partijen

Voor een aantal gemeenschappelijke regelingen draagt de gemeente financiële risico's. Met de GGD, de Diamantgroep, de Veiligheidsregio en de Omgevingsdienst is afgesproken dat de deelnemende partijen de financiële risico's opvangen wanneer de organisatie zelf niet over voldoende weerstandscapaciteit beschikt. Specifieke risico's staan uitgewerkt in de risicokaart.

Voor de samenwerking met de Regionale ambulance voorziening, Regio Hart van Brabant en de verbonden vennootschappen draagt de gemeente geen financiële risico's.

Verbonden partij		Taak veld	Bijdrage (belang)	Resultaat * € 1.000 Resultaat 2024	Eigen vermogen * € 1.000 01-01-2024 31-12-2024		Vreemd vermogen * € 1.000 01-01-2024 31-12-2024	
Gemeenschappelijke regeling								
1	GGD: Verplichte regeling in de publieke gezondheidszorg	7.1	€ 679.394 per jaar (geen instemming Raad mbt actualisatie pakket)	€ 0	€ 5.817	€ 5.316	€ 14.811	€ 14.811
2	Diamantgroep: Geeft uitvoering aan participatiewetgeving	6.4	€ 0	€ 0	€ 18.143	€ 16.969	€ 13.211	€ 13.211
3	Veiligheidsregio Midden-West Brabant: Verplichte regeling geeft uitvoering aan de wet veiligheidsregio's	1.1	€ 1.027.488 per jaar	€ 0	€ 5.276	€ 4.912	€ 55.277	€ 59.803
4	Omgevingsdienst Midden-West Brabant: Verplichte samenwerking geeft uitvoering aan vergunningsverlening, toezicht- en handhavingstaken op milieugebied	7.4	€ 733.252	€ 0	€ 3.148	€ 3.190	€ 5.386	€ 5.276
5	Regionale ambulance voorziening: Kwalitatief hoogwaardige ambulancezorg regelen binnen budgettair kader	1.1	€ 0	€ 0	€ 14.369	€ 14.369	€ 26.153	€ 31.053
6	Regio Hart van Brabant: Bestuurlijke, ruimtelijke en economische versterking van de regio	0.1	Hart van Brabant: Bijdrage €71.984 Midpoint: Bijdrage € 73.580	€ 0	€ 103 (betreft geprognosticeerde balans 2023)		€ 1.732 (betreft geprognosticeerde balans 2023)	
Vennootschap								
7	Brabant Water N.V.: Borgt een optimale drinkwatervoorziening in haar voorzieningsgebied	0.5	n.v.t.	€ 5.347 (jaarrekening 2022)	€ 685 (jaarrekening 2022 31/12/2021)	€ 690 (jaarrekening 2022 31/12/2022)	€ 534 (jaarrekening 2022 31/12/2021)	€ 576 (jaarrekening 2022 31/12/2022)
8	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten: Draagt bij aan het laag houden van kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de burger	0.5	We verwachten over boekjaar 2023 een dividend van ongeveer € 40.000 te ontvangen in 2024.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Paragraaf 7

Grondbeleid

In de jaarlijkse grondnota leest u hoe we het grondbeleid inzetten om onze doelen te bereiken. Het BBV (Besluit Begroting Verantwoording) schrijft voor dat we een aantal onderdelen van de grondnota opnemen in onze begroting en in ons jaarverslag. Het gaat om de volgende onderdelen:

- visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van doelstellingen van de begrotings-programma's
- aanduiding hoe de gemeente haar grondbeleid uitvoert (uitgangspunten)
- beleidsuitgangspunten voor reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van grondzaken (financiële positie)
- actuele prognose van de resultaten van de totale grondexploitatie en onderbouwing van de geraamde winstneming

We gaan hier in deze paragraaf verder op in.

Visie op het grondbeleid

Het Programma Grondbeleid:

1. is faciliterend voor onze volkshuisvestingsopgave
2. versterkt de ruimtelijke kwaliteit van onze gemeente
3. biedt mogelijkheden voor medefinanciering van overige gemeentelijke activiteiten.
4. versterkt het economisch vestigingsklimaat

Een solide financieel beleid is hiervan onderdeel. Dat waarborgen we door minimaal eens per jaar de grondexploitaties te actualiseren en door de winstverwachtingen van het grondbedrijf aan de algemene dienst te ontkoppelen. Deze 'ontkoppeling' is ook uitgangspunt in deze begroting.

Hieronder leest u meer over de andere uitgangspunten van ons grondbeleid.

Uitgangspunten grondbeleid

Grondnota

We stellen tot op heden ieder jaar een grondnota vast. Het grondbeleid baseren we mede op het Samenlevingsakkoord 2022-2026 'SAMEN is van iedereen!'. Via de grondnota verfijnen we en stellen we het grondbeleid jaarlijks bij. In november 2022 is de laatste grondnota vastgesteld. Op 9 november 2023 leggen we de nieuwe grondnota 2023 ter besluitvorming aan u voor. Hierin staan de ontwikkelingen met betrekking tot de grondexploitatie. We actualiseren de grondnota voorafgaand aan het samenstellen van de jaarrekening. Daardoor kunnen we eventuele consequenties van de grond-

nota in de jaarrekening verwerken. We zullen het komend jaar gebruiken om te bezien of deze werkwijze mogelijk aangepast wordt. Gedacht wordt aan het opstellen van een meerjarig te hanteren grondbeleidsdocument en eens per jaar binnen de begrotingscyclus in te gaan op de ontwikkelingen en stand van zaken binnen de lopende grondexploitaties.

Financiële positie

We beschikken over een actuele inventarisatie en beoordeling van de grondexploitatierisico's. De grondexploitatie heeft een eigen 'algemene reserve'. Deze reserve dient als weerstandsvermogen om eventuele risico's op te vangen. In de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' leest u hier meer over.

Prognose grondexploitaties

Winstverwachting

In de Grondnota leggen we verantwoording af over onze exploitatieopzetten. De exploitatieopzetten zijn in het eerste kwartaal van 2023 herzien als onderdeel van het proces van de jaarrekening. Op basis daarvan presenteren we in deze begroting gebruikelijk de winstnemingen en verliezen zoals opgenomen in onderstaand overzicht. Voor de nieuwe grondnota 2023 herzien we de exploitatieopzetten opnieuw. Dit kan leiden tot andere winstverwachtingen dan in onderstaande tabel gepresenteerd, bijvoorbeeld vanwege nieuw vastgestelde grondexploitaties.

Plan	Winstrealisatie		Raming ongerealiseerde winsten				Totaal verwacht resultaat
	tm 2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Mierbeek	2.849.531	-6.477	102.532				2.945.587
Loosche Akkers	4.851.897	91.288	260.886				5.204.072
Vroonacker	1.166.531	-31.888	275.000	85.493			1.990.136
De Welder fase 2	104.025	-27.108	-630.436				-553.519
De Leeuwerik 3	31.078	1.082	831	4.638			37.629
Gelderakkers 1	1.257.806	-21.276	282.790	95.931			1.615.251
Gelderakkers 2		-526	387.340	218.966	66.988		672.768
Gulden Akker				16.114			16.114
J.F. Kennedylaan		10.271	444.258	13.820	102.063	12.131	582.544
Totaal	10.755.868	15.367	1.123.203	434.961	169.051	12.131	12.510.582

We benadrukken dat het in dit overzicht gaat om geraamde winstnemingen. Bij de jaarrekening beoordelen we of we daadwerkelijk winstnemen op basis van de Poc-methode (Percentage of completion).

Nieuwe planontwikkelingen

Bij de geraamde winstnemingen houden we in bovenstaande tabel in beginsel enkel rekening met de plannen die zijn opgenomen in de grondexploitatie per 1-1-2023. We werken op dit moment aan diverse nieuwe planontwikkelingen waarvoor naar verwachting t.z.t. een grondexploitatiecomplex wordt vastgesteld. Te denken valt hierbij aan Vroonacker IV, De Wingerd, Leeuwerik 3, Slibbroek Noord en mogelijk Hart voor Haghorst.

In juli jl. is het grondexploitatiecomplex De Welder herzien door daar het plan Welder 2 in te passen. Zodra een exploitatiecomplex is vastgesteld, kunnen we de geraamde resultaten in de eerstvolgende begroting/jaarrekening meenemen bij de winstverwachtingen.

Vanwege de substantiële effecten van het geraamde planresultaat van de Welder 2 ten opzichte van de eerder geraamde opbrengsten in De Welder hebben wij die aangepaste winstverwachtingen reeds meegenomen in bovenstaande tabel.

Vennootschapsbelasting

Vanaf 1 januari 2016 is grondexploitatie - als ondernemersactiviteit - belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. In het hoofdstuk 'overhead en vpb' gaan we hier verder op in.

Financiële verdieping

3. Uiteenzetting van de financiële positie en toelichting

3.1 Overzicht van baten en lasten incl. meerjarenraming

In dit hoofdstuk staat het overzicht van baten en lasten voor de begroting 2024 en de meerjarenraming 2025 tot en met 2027 centraal. We gaan in dit hoofdstuk in op de financiële consequenties die we hebben verwerkt ná vaststelling van de Voorjaarsnota(+) 2023. Daarna geven we het totaaloverzicht van baten en lasten weer inclusief de meerjarenraming. Grote verschillen tussen baten en lasten tussen begrotingsjaren ontstaan vaak door incidentele baten en lasten. De incidentele baten en lasten geven we weer in een overzicht. De provincie bepaalt onder andere aan de hand van dit overzicht of onze begroting ‘gezond’ - structureel en reëel in evenwicht - is. Met andere woorden: geeft onze begroting een rooskleurig beeld doordat we incidenteel meevallers hebben. Tot slot gaan we in op de uitgangspunten en grondslagen die we hebben gehanteerd in deze begroting.

Financiële consequenties verwerkt in deze begroting

Aan de basis van deze begroting liggen de uitgangspunten zoals die in de voorjaarsnota(+) 2023 zijn opgenomen. Dat wil zeggen dat onder andere de autonome ontwikkelingen, nieuwe ontwikkelingen en bijgestelde taakstellingen waar u over heeft besloten verwerkt zijn in de begroting en het meerjarenperspectief. Het vertrekpunt van deze begroting zijn dan ook de saldi 2024 – 2027 van de vastgestelde voorjaarsnota(+) inclusief de aangenomen amendementen.

Bijgestelde begroting en meerjarenperspectief waarbij - = nadelig	2024	2025	2026	2027
Saldi boekwerk Voorjaarsnota(+) 2023	+155	+1.036	-103	-231
Structureel saldo	+129	+975	-103	-216
Incidenteel saldo	+26	+61	0	-15
A-02 Uitvoering erfgoedbeleid	-40	-40	0	0
Saldi boekwerk Voorjaarsnota(+) 2023 incl. amendementen	+115	+996	-103	-231
Structureel saldo	+89	+935	-103	-216
Incidenteel saldo	+26	+61	0	-15

Met deze begroting stellen we voor om een aantal nieuwe mutaties te verwerken in onze meerjarenbegroting. We gaan nu verder in op welke dit zijn. Daarbij hebben we ook maatregelen genomen om het tekort in het laatste begrotingsjaar niet te ver op te laten lopen. Zoals gebruikelijk voegen we de positieve resultaten toe aan onze algemene bedrijfsreserve. Negatieve resultaten onttrekken we aan onze algemene bedrijfsreserve.

Bijgestelde begroting en meerjarenperspectief waarbij - = nadelig	2024	2025	2026	2027
Saldi boekwerk Voorjaarsnota(+) 2023	155	1.036	-103	-231
Structureel saldo	129	975	-103	-216
Incidenteel saldo	26	61	0	-15

A-02 Uitvoering erfgoedbeleid	-40	-40	0	0
Saldi boekwerk Voorjaarsnota(+) 2023 incl. amendementen	115	996	-103	-231
Structureel saldo	89	935	-103	-216
Incidenteel saldo	26	61	0	-15
1. Meicirculaire 2023	571	429	101	-88
Voorjaarsnota(+) 2023 incl. amendementen + meicirculaire 2023	686	1.425	-2	-319
Structureel saldo	660	1364	-2	-304
Incidenteel saldo	26	61	0	-15
2. Herijking meicirculaire 2023 (augustus 2023)	170	170	170	170
3. Reguliere Financiële technische mutaties begroting 2024	134	440	307	-213
4. Nieuw ontwikkelingen begroting 2024				
4.1 Bijdrage aan Equalit: extra investeringen beveiliging ICT-systemen en - hardware	-85	-85	-85	-85
4.2 Actualisatie gebouwenbeheer	-23	-55	-59	-65
4.3 Bijstelling kostendekkendheid leges 2024	25	25	25	25
4.4 Krediet Doelakkers terugbrengen naar krediet passend bij scenario 2	0	0	0	48
4.5 Doorschuiven investeringen vervoersmiddelen van 2026 naar 2027	0	0	0	56
Subtotaal	221	495	358	-64
Structureel saldo	350	597	398	-39
Incidenteel saldo	-129	-102	-40	-25
Saldi begroting 2024 -2027	907	1.920	356	-383
Structureel saldo	1.010	1.961	396	-343
Incidenteel saldo	-103	-41	-40	-40

1. [Meicirculaire 2023](#)

Met de Voorjaarsnota(+) 2023 hebben we een voorlopige prognose van de meicirculaire verwerkt in onze begroting. We hebben u over met [RIB 2023-63](#) geïnformeerd over de definitieve financiële effecten van de meicirculaire. Deze effecten hebben we nu in de begroting 2024 verwerkt.

2. [Herijking meicirculaire 2023](#)

In augustus heeft het CBS de cijfers voor enkele maatstaven definitief bekend gemaakt. Met de meicirculaire waren dat nog voorlopige cijfers. Door deze definitieve maatstaven pakt de meicirculaire voor ons voordeliger uit. Het gaat om een bedrag van € 170.000 structureel.

3. [Reguliere financieel technische mutaties begrotingsboekwerk 2023](#)

Jaarlijks stellen wij ons begrotingsboekwerk op waarbij we een aantal financieel technische exercities doen. Zo berekenen we onze rente opnieuw volgens de wettelijke richtlijnen, stellen we onze vervangingsinvesteringen, stellen we de kapitaallasten bij op basis van een geactualiseerd investeringsprogramma en rekenen we areaaluitbreidingen door. Deze financieel technische mutaties hebben we zoals ieder jaar verwerkt in ons begrotingsboekwerk. Met name in 2027 resulteert dit in een negatief resultaat. Dit heeft te maken met de oplopende rente en de grotere investeringen die dan opgeleverd worden.

4. [Nieuwe ontwikkelingen begrotingsboekwerk 2024](#)

In deze begroting hebben we een aantal ontwikkelingen meegenomen waar we met de voorjaarsnota nog geen rekening mee hadden gehouden. Dit zijn de volgende ontwikkelingen:

4.1 *Bijdrage Equalit: extra investeringen beveiliging ICT-systemen en -hardware.*

Informatie en de beveiliging daarvan is van cruciaal belang voor de dienstverlening van iedere (gemeentelijke) organisatie. De rijksoverheid gaat de kaders daarvoor omzetten in wetgeving (BIO en NIS2) Dit zal eind 2024 een feit zijn. Om aan deze wetgeving te voldoen, gaat Equalit maatregelen treffen waarmee extra structurele investeringen gemoeid zijn. Het zijn structurele lasten welke doorbelast worden op basis van het eerder vastgestelde kostenverdeelmodel (KVM). Hierin worden het aantal inwoners, applicaties en accounts als verdeelsleutel gehanteerd. Voor Hilvarenbeek komt dit voor 2024 uit op een bedrag van € 85.000.

Als gemeente willen we graag dat Equalit deze maatregelen treft. Niet alleen omdat we dat straks wettelijk verplicht zijn, maar vooral omdat deze maatregelen bijdragen aan de veiligheid van de gegevens van onze inwoners. Een majeur cyberincident zoals een hack met ransomware kan een enorme impact hebben op de dienstverlening met grote financiële risico's, hetgeen voorbeelden als Hof van Twente, VDL-groep, Stad Antwerpen, gemeente Buren laten zien. In het geval van Hof van Twente heeft de rechter een uitspraak gedaan dat de gemeente zelf verzuimd heeft om de juiste maatregelen te nemen en middelen beschikbaar te stellen. Daarmee is de ICT-partner gevrijwaard van de geleden schade. Naast de directe (imago)schade is er ook sprake van grote vervolgschade om alles te herstellen. Dit willen wij zeker voorkomen.

4.2 *Actualisatie gebouwenbeheer*

Het huidige beheerplan gebouwen loopt over de periode 2020-2029. In de begroting 2023 kondigden we aan dit jaar het beheerplan te actualiseren. Ook de provincie heeft ons verzocht om het beheerplan te actualiseren en deze effecten in de begroting 2024 te vertalen. We hebben met de actualisatie ook duurzaamheidsmaatregelen meegenomen. De actualisatie van het beheerplan zorgt voor een nadelig effect in onze begroting. Het gaat om een nadeel van € 23.000 in 2024 oplopend tot een nadeel van € 65.000 vanaf 2027.

4.3 *Bijstelling kostendekkendheid leges 2024*

Jaarlijks stellen we onze legestarieven voor het volgend jaar bij en maken we daarbij een berekening voor de kostendekkendheid. De totale opbrengsten mogen namelijk niet meer zijn dan de totale kosten. Ook nu hebben we de legestarieven 2024 bijgesteld en in deze begroting financieel vertaald. U neemt met het raadsvoorstel belastingverordeningen 2024 het besluit over de legestarieven 2024.

4.4 *Krediet Doelakkers aansluiten op krediet passend bij scenario 2*

Eerder zijn in [RIB 2021-93](#) drie scenario's geschetst. Het College heeft scenario 1 voorgesteld. De raad heeft uiteindelijk met een [amendement](#) scenario 2 gekozen. De genoemde last van € 168.000 die past bij scenario 2 is ook in de begroting verwerkt. Het kredietbedrag uit het amendement correspondeert alleen niet met het kredietbedrag dat aansluit bij scenario 2. In het amendement wordt namelijk het kredietbedrag genoemd dat bij scenario 1 hoort. Het kredietbedrag van € 7,5 miljoen hebben we in onze begroting verwerkt omdat het amendement daar op toe ziet. Op een later moment is het kredietbedrag geïndexeerd met € 900.000, waardoor nu een investeringskrediet in de begroting staat van € 8,4 miljoen.

Door het kredietbedrag aan te laten sluiten op scenario 2, dus € 5,9 miljoen inclusief de indexering van € 900.000, komen we uit op een investeringskrediet van €6,8 miljoen. In onze begroting kunnen we dan rekening houden met € 1,6 miljoen minder investeringskosten waarover we rente moeten berekenen. Dit levert een structureel voordeel op van € 48.000 vanaf 2027.

Eerder is ook in de auditcommissie bij het project toegelicht dat het vastgestelde bedrag van € 8,4 miljoen gebaseerd is op verkeerde uitgangspunten. Ook is toen toegelicht dat in het investeringskrediet nog geen rekening is gehouden met o.a.:

- De inrichting openbare ruimte
- Een nieuwe gymzaal
- Kosten voor tijdelijke huisvesting
- Eventuele extra indexaties

Het College komt nog met een raadsvoorstel voor de autorisatie van een definitief investeringskrediet.

4.5 *Doorschuiven investeringen vervoersmiddelen van 2026 naar 2027*

Om ons begrotingstekort het laatste begrotingsjaar niet te ver op te laten lopen hebben we gekeken naar maatregelen die minder pijn doen. We hebben daarom onze investeringenlijst doorgenomen en bepaald waar herprioritering mogelijk is. We hebben daarom enkele vervangingsinvesteringen voor vervoersmiddelen van de buitendienst doorgeschoven van 2026 naar 2027. Deze maatregel levert structureel € 56.000 op in 2027. Als we met de voorjaarsnota(+) volgend jaar gaan starten dan wordt begrotingsjaar 2028 zichtbaar. De kapitaallasten van de uitgestelde investeringen worden dan ook zichtbaar. Omdat de investeringen met een jaar worden uitgesteld bestaat het risico dat de onderhoudslasten in het jaar 2026 mogelijk toenemen.

Overzicht baten en lasten inclusief toelichting en meerjarenraming

Hieronder is het overzicht van baten en lasten 2024 met de meerjarenraming 2025 - 2027 weergegeven. Ook hebben we de saldi van de jaarrekening 2022 inclusief resultaatbestemming en de actuele begroting 2023 opgenomen. In de begroting 2023 hebben we de meicirculaire 2023 al verwerkt. U besluit met de najaarsnota 2023 formeel over de verwerking van de meicirculaire 2023 in jaarschijf 2023. Het overzicht is op programmaniveau. Een financieel overzicht per programma uitgesplitst naar taakveld hebben we in dit boekwerk niet opgenomen.

Resultaat voor bestemming

Baten en lasten (x € 1.000)		JR2022	B2023	B2024	B2025	B2026	B2027
1. Samenlevend	L	17.759	22.421	21.950	21.884	20.554	19.380
	B	2.884	5.727	6.015	5.735	3.117	4.257
Totaal 1. Samenlevend		-14.874	-16.693	-15.935	-16.148	-17.437	-15.123
2. Belevend	L	15.153	22.797	17.763	14.805	12.727	12.524
	B	10.733	17.281	10.986	8.078	5.990	5.656
Totaal 2. Belevend		-4.420	-5.516	-6.777	-6.727	-6.737	-6.868
3. Ondernemend	L	396	540	402	402	02	-404
	B	112	134	134	134	134	134
Totaal 3. Ondernemend		-284	-405	-268	-268	-268	-270
4. Dienstverlenend	L	1.922	1.948	2.231	2.116	2.056	2.055
	B	511	216	341	341	341	341
Totaal 4. Dienstverlenend		-1.411	-1.732	-1.890	-1.775	-1.714	-1.714
5. Algemene dekkingsmiddelen	L	266	632	214	1.160	2.201	3.082
	B	26.754	26.777	33.917	35.419	34.219	34.738
Totaal 5. Algemene dekkingsmiddelen		26.487	26.146	33.703	34.258	32.018	31.656
6. Overhead	L	7.050	7.862	7.532	7.545	7.344	7.270
	B	228	142	151	125	125	125
Totaal 6. Overhead		-6.822	-7.720	-7.382	-7.420	-7.218	-7.144
Resultaat vóór bestemming	L	42.545	56.200	50.093	47.911	45.283	44.716
	B	41.222	50.278	51.545	49.833	43.927	45.252
Resultaat vóór bestemming		-1.323	-5.922	+1.452	+1.922	-1.356	+536

Reservemutaties

Baten en lasten (x € 1.000)		JR2022	B2023	B2024	B2025	B2026	B2027
1. Samenlevend	L	37	0	275	0	0	1.166
	B	575	639	140	140	1.696	224
Totaal 1. Samenlevend		538	639	-135	140	1.696	-942
2. Belevend	L	919	1.850	488	220	62	50
	B	1.190	300	39	39	39	33
Totaal 2. Belevend		271	-1.550	-449	-181	-23	-17
4. Dienstverlenend	L	33	0	0	0	0	0
	B	17	16	0	0	0	0
Totaal 4. Dienstverlenend		-16	16	0	0	0	0
5. Algemene dekkingsmiddelen	L	4.605	0	0	0	0	0
	B	5.135	5.354	0	0	0	0
Totaal 5. Algemene dekkingsmiddelen		530	5.354	0	0	0	0
6. Overhead	L	0	0	0	0	0	0
	B	0	0	39	39	39	39
Totaal 6. Overhead		0	0	39	39	39	39
Totaal reservemutaties	L	5.594	1.850	763	220	62	1.216
	B	6.917	6.308	218	218	1.774	296
Totaal reservemutaties		1.323	4.458	-545	-2	1.712	-920

Resultaat na bestemming

Baten en lasten (x € 1.000)		JR2022	B2023	B2024	B2025	B2026	B2027
Resultaat na bestemming	L	-48.139	-58.050	-50.856	-48.131	-45.345	-45.932
	B	48.139	56.586	51.763	50.051	45.701	45.548
Saldo na bestemming		0*	-1.464	+907	+1.920	+356	-383

* Met de jaarrekening 2022 is besloten het resultaat te bestemmen waardoor het saldo op € 0 uitkomt.

Zijn we structureel en reëel in evenwicht?

De provincie hanteert de richtlijn dat onze begroting reëel en structureel in evenwicht moet zijn. Reëel betekent dat de raming realistisch moeten zijn. Structureel betekent dat het structurele saldo in ieder geval of in het eerste begrotingsjaar of in het laatste begrotingsjaar positief moet zijn. In onderstaand overzicht ziet u dat we aan die richtlijn voldoen.

Structurele en incidentele baten en lasten	B2024	B2025	B2026	B2027
Saldo totale baten en lasten	907	1920	356	-383
Saldo incidentele baten en lasten	-103	-41	-40	-40
Structureel saldo definitief	1.010	1.961	396	-343

Welke uitgangspunten gelden er bij de incidentele baten en lasten?

In 2018 verscheen de notitie 'structurele en incidentele baten en lasten' van de commissie BBV, met als doel het onderscheid tussen structureel en incidenteel te verduidelijken. In de praktijk is gebleken dat de notitie tot verschillende interpretaties leidde tussen gemeenten onderling en tussen de gemeenten en de toezichthouder. Door de gezamenlijke provincies als toezichthouder is in 2021 daarom een handreiking uitgebracht, met als doel scherper te definiëren wanneer baten en lasten als incidenteel beschouwd worden.

Algemene uitgangspunten zijn:

- Baten en lasten die zich vier jaar of langer voordoen zijn in beginsel structureel van aard;
- Baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen zijn in beginsel incidenteel;
- Baten en lasten komen in aanmerking om als incidenteel aangemerkt te worden als deze voor bepaalde tijd geraamd worden, er is een onvoorwaardelijke einddatum bekend;
- De incidentele baten en/of lasten moeten van materiële omvang zijn;
- Onttrekkingen en toevoegingen aan reserves zijn in beginsel incidenteel;
- De aard van de raming (soort of de eigenschap van een begrotingspost) gaat echter altijd boven de eerdergenoemde uitgangspunten.

Voor het begrip 'aard van de baten en lasten' geeft de handreiking de volgende uitleg: 'De aard van de baten en lasten betekent in het kader van deze notitie dat de soort of de eigenschap van een begrotingspost binnen een taakveld in eerste instantie bepalend is of een post als incidenteel of structureel aangemerkt wordt'.

Materiële omvang van de incidentele baten en lasten

In het BBV is opgenomen, dat de belangrijkste incidentele baten en lasten afzonderlijk per programma in het overzicht van incidentele baten en lasten worden opgenomen en dat minder belangrijke posten als totaalbedrag opgenomen kunnen worden.

De Commissie BBV adviseert om in de financiële verordening aan te geven wat een gemeente bij het bepalen van een incidentele post aanmerkt als een materiële beïnvloeding. De bedoeling hiervan is om de begroting en het overzicht niet nodeloos ingewikkeld te maken door een grote hoeveelheid kleine bedragen als incidenteel aan te merken. In onze financiële verordening is geen grensbedrag opgenomen wat als materiële beïnvloeding wordt aangemerkt. Wij gaan in de voorliggende begroting uit van € 25.000 als materiële ondergrens per incidentele baat of last, waarvoor we in ieder geval een afzonderlijke toelichting opnemen.

Welke incidentele baten en lasten zijn in onze begroting opgenomen?

U ziet dit in onderstaand overzicht terug. We lichten deze posten verder toe.

Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Programma Samenlevend				
Reserve vrijwilligersfonds	10	10	10	10
Afwaardering aankoop grond tbv Project Haghorst			-1.500	
Dekking Afwaardering aankoop grond tbv Project Haghorst via ABR			1.500	
Afschrijving bestaande activa ivm project Haghorst			-56	
Dekking Afschrijving bestaande activa ivm project Haghorst via ABR			56	
Opbrengst grondverkoop tbv project Haghorst	275		1.166	
Storting opbrengst grondverkoop in reserve dekking kapitaallasten	-275		-1.166	
Programma Belevend				
Omgevingswet	-60			
Kosten buitengebied	-40			
Dekking kosten Buitengebied	40			
Energieloket	-15	-15	-15	
Dekking energieloket via reserve Duurzaamheid	15	15	15	
Storting in reserve Bijdrage Ruimtelijke kwaliteit	-50	-50	-50	-50
Storting resultaat wegbeheer in reserve Openbare ruimte	-3	-1		
Rente Grondexploitaties in voorbereiding	-19	-19	-19	-28
Dekking rente GREX via reserve Grondexploitaties	19	19	19	28
Lasten Grondexploitaties	-4.242	-1.631	-360	0
Baten Grondexploitaties	4.677	1.800	372	0
Winstnemingen Grondexploitaties	-435	-169	-12	0
Totaal incidenteel	-103	-41	-40	-40

Bijdrage vanuit reserve vrijwilligersfonds

Met de vaststelling van de begroting 2020 besloot de raad jaarlijks een bedrag aan de reserve vrijwilligersfonds te onttrekken ten gunste van de exploitatie. Dit vanwege de verwachting dat we in werkelijkheid minder subsidies verstrekken, dan de raming aan te verstrekken subsidies. Omdat reserve-mutaties naar de aard als incidenteel worden gezien, is deze reeks als incidenteel gerubriceerd.

Project Haghorst (Voorjaarsnota 2023, nr. 46)

Toelichting:

In de voorjaarsnota 2023 met knop 46 vond de financiële vertaling plaats van de structurele en incidentele effecten plaats naar de toen actuele stand.

De incidentele effecten zijn in de tabel weergegeven.

Omgevingswet (Voorjaarsnota 2020, nr. 38 en Voorjaarsnota 2021, nr. 37)

Met de vaststelling van onder andere de voorjaarsnota 2020 respectievelijk 2021 besloot de raad extra middelen beschikbaar te stellen hiervoor. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele kosten.

De incidentele kosten tot en met 2024 hebben met name betrekking op het opstellen en implementeren van een omgevingsvisie.

Kosten buitengebied en Dekking kosten buitengebied (Voorjaarsnota 2021, nr. 38)

In het buitengebied spelen diverse ontwikkelingen, waaronder stikstof, PlanMER mestverwerking, energietransitie, andere economische dragers en multifunctionele landbouw zoals verblijfsrecreatie en de vraag wat we als gemeente en samenleving daarmee willen. Uiterlijk in 2023 moet bestemmingsplan buitengebied worden herzien en dit traject moet worden voorbereid. In de Omgevingsvisie zal dit onderwerp ook een plek moeten krijgen. Zowel los als integraal zullen deze ontwikkelingen

qua beleidsontwikkeling en ROV procedures de komende jaren ambtelijke inzet vragen. Meer dan nu vraagt het ook een integrale kijk. Hiervoor is extra capaciteit binnen afdeling Ruimte op het onderwerp Buitengebied in de vorm van 'externe' ondersteuning voor een dag in de week. Dat komt neer op 50 weken (400 uur x € 100 per uur) = € 40.000 in 2024. De kosten dekken we uit de SRV-middelen (sanering varkenshouderijen) die we ontvangen.

Continuering en Dekking kosten energieloket (Voorjaarsnota 2023, nr. 39)

Eind 2023 komt er een einde aan de driejarige samenwerkingsovereenkomst met het Energiehuis. De kosten die hiervoor jaarlijks mee gemoeid zijn, werden gedekt door de Reserve Duurzaamheid. Voorstel is om opnieuw een driejarige samenwerking aan te gaan. Vanwege externe financiering zijn de kosten vanaf 2024 € 15.000 per jaar. Deze dekken we uit de reserve Duurzaamheid.

Bijdragen ruimtelijke kwaliteit naar reserve Ruimtelijke kwaliteit

Ingeval van een verzoek door een initiatiefnemer tot wijziging van het planologisch regime ten behoeve van het toestaan van nieuwe woningen binnen het stedelijke gebied is door de aanvrager een financiële bijdrage verplicht. De bijdragen zetten we in voor het doen van gemeentelijke investeringen ten behoeve van de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en daarmee het woon-, leef- en vestigingsklimaat in onze gemeente.

We begroten jaarlijks € 50.000 aan bijdragen die we ontvangen en wat gezien wordt als structurele inkomsten. Met de raad is afgesproken dat jaarlijkse bijdragen te storten in de daarvoor ingestelde Reserve Bijdrage Ruimtelijke Kwaliteit.

Omdat reservemutaties naar de aard als incidenteel worden gezien, is deze reeks als incidenteel gerubriceerd.

Resultaat actualisatie wegbeheer naar reserve Openbare ruimte

De raad besloot met de vaststelling van het geactualiseerde beheerplan in de raad van 3 februari 2022, de besparingen aan de reserve Openbare ruimte toe te voegen.

Omdat reservemutaties naar de aard als incidenteel worden gezien, is deze reeks als incidenteel gerubriceerd.

Grondexploitaties in voorbereiding (Grondnota's, Begrotingen en Voorjaarsnota 2021, nr. 24)

Er zijn op dit moment een aantal projecten in voorbereiding die kosten met zich meebrengen. Het gaat hier om ontwikkelingen die naar verwachting binnen afzienbare tijd moeten leiden tot de vaststelling van een bestemmingsplan voor woningbouw dan wel bedrijventerrein. Voor die plannen zal dan naar verwachting ook een gemeentelijke Grondexploitatie (GREX) worden voorgelegd ter vaststelling door de raad. Tot dat moment maken wij echter al wel (voorbereidings)kosten zoals advies- en onderzoekskosten, interne uren en kosten externe medewerkers. Deze kosten kunnen volgens het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) geactiveerd worden als immateriële vaste activa.

De rentekosten die deze immateriële vaste activa met zich meebrengen, dekken we ten laste van de algemene reserve grondexploitatie.

Lasten Grondexploitaties, Baten Grondexploitaties en Winstnemingen Grondexploitaties (Begroting)

Het saldo van de ramingen grondexploitatie wordt gemuteerd op de balanspost 'Vorraden'. De grondexploitatie sluit met een saldo van € 0 en heeft dus geen invloed op het structureel begrotings-saldo.

In de handreiking staat dat Mutaties grondexploitaties naar de aard van de raming incidenteel zijn. Het totaal van de lasten en het totaal van de baten grondexploitatie dient daarom in het overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen te worden.

Dit geldt ook voor de (tussentijdse) winstnemingen, die daarom ook in het overzicht van incidentele baten en lasten opgenomen te worden.

Uitgangspunten en grondslagen

Het is gebruikelijk dat we onze begroting en meerjarenraming baseren op beleid dat eerder door uw raad is vastgesteld. De volgende belangrijkste uitgangspunten en grondslagen hebben we bij de uitwerking van deze begroting als uitgangspunt en grondslag gehanteerd:

- Begroting is reëel en structureel in evenwicht volgens kaders provinciaal toezicht.
- Raming van het gemeentefonds is gebaseerd op de meicirculaire 2023.
- Raming van de lokale heffingen zie paragraaf 'Lokale Heffingen'.
- Gehanteerde rente, zie paragraaf 'Financiering'
- Raming voor grondexploitaties en bijbehorende reserve, zie paragraaf 'Grondbeleid'
- Raming reserves en voorziening, zie bijlage 'overzicht reserves en voorzieningen'.
- Raming investeringen, zie bijlage 'overzicht investeringen'
- Toerekening van overhead: volgens de gebruikelijke berekening hanteren we op het uurtarief een opslag voor overhead van 98,8% in 2024.
- Het resultaat muteren we conform bestaand beleid met de algemene bedrijfsreserve.

3.2 Meerjarige vermogenspositie (balansprognose)

Op grond van het BBV-artikel 20 en 22 is voor het begrotingsjaar en voor de drie daaropvolgende jaren een geprognoseerde balans opgenomen. De activa bevat onze bezittingen. De passiva is de wijze waarop we dit hebben gefinancierd. De balans geeft de geprognoseerde stand van de op 1 augustus 2023 bekende cijfers. We bevriegen de balans namelijk op een bepaald moment om o.a. de rentelasten te bepalen.

ACTIVA (stand 1 januari x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028
Vaste activa					
Activa regulier	41.476	44.424	48.070	57.635	58.448
Activa Binnensportaccommodatie	6.086	5.892	5.695	5.495	5.292
Vlottende activa					
GREX	1.993	-44	201	0	0
Financieringsoverschot	0	0	0	0	0
Totaal	49.556	50.272	53.966	63.130	63.740

PASSIVA (stand 1 januari x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028
Eigen vermogen					
Algemene Reserves	5.442	6.542	8.117	6.552	6.486
Bestemmingsreserves	5.286	5.415	5.266	5.116	6.063
Vreemd vermogen					
Voorzieningen	10.814	10.227	9.693	8.868	8.315
Langlopende externe leningen	21.700	20.650	19.600	18.550	17.700
Langlopende lening binnensportacc.	6.220	6.083	5.943	5.801	5.656
Vlottende passiva					
Financieringstekort	94	1.355	5.347	18.243	19.519
Totaal	49.556	50.272	53.966	63.130	63.740

Reserves en voorzieningen

Op grond van het BBV-artikel 20 is een overzicht opgenomen van het verloop van reserves en voorzieningen. Het beleidskader voor reserves en voorzieningen is vastgelegd in de nota 'reserves en voorzieningen gemeente Hilvarenbeek 2018'. Onderstaande teksten en cijfers zijn daarop afgestemd.

Per 1 januari 2024 bedragen de reserves en voorzieningen in totaal ca. € 21,5 miljoen. We gaan hieronder nader in op de stand van de diverse categorieën reserves en voorzieningen. In de bijlage 'reserves en voorzieningen' is het overzicht van reserves en voorzieningen opgenomen op basis waarvan onderstaand overzicht is opgesteld.

De staat van reserves en voorzieningen is halverwege juli in het begrotingsproces 'bevroren' om bepaalde berekeningen af te wikkelen zoals renteomslag en interne doorrekeningen.

bedragen x € 1.000		2024	2025	2026	2027
a.	Algemene bedrijfsreserve	3.063	3.746	5.171	3.613
a.	Algemene reserve grondexploitatie	2.379	2.795	2.946	2.939
b.	Geblokkeerde reserves	4.218	4.318	4.143	3.969
c.	Egalisatiereserves	0	0	0	0
d.	Bestemmingsreserves	1.069	1.097	1.123	1.148
	Totaal reserves	10.729	11.956	13.383	11.669
e.	Voorzieningen	10.813	10.227	9.693	8.868
	Totaal reserves en voorzieningen	21.542	22.183	23.076	20.537

Tabel - Reserves en voorzieningen naar de stand per 1-1 van enig jaar

Algemene reserves

Hieronder vallen de algemene bedrijfsreserve en de algemene reserve grondexploitatie. Deze reserves worden ook gebruikt voor het bepalen van het weerstandsvermogen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Geblokkeerde reserves

Eén reserve is geblokkeerd. Deze reserve is gevormd om de afschrijving van specifieke investeringen (deels) te dekken. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de bouw van cultureel centrum Elckerlyc. De afschrijvingslasten worden jaarlijks door deze reserve gedekt. Het is namelijk niet toegestaan de reserve in één keer in mindering te brengen op de investering.

Egalisatierekeningen

Onder de egalisatierekeningen vallen reserves die zijn bedoeld om schommelingen op te vangen in de exploitatie en/of tarieven. Wij hebben zulke reserves op dit moment niet.

Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven. Zo lang de bestemming van een reserve door de raad nog kan worden veranderd, is sprake van een bestemmingsreserve. Reserves rangschikken we onder het eigen vermogen van de gemeente.

Stille reserves

Er is sprake van een stille reserve indien activa op de balans staan die te laag gewaardeerd zijn. Met name activa die in de loop der jaren meer waard zijn geworden dan de historische kostprijs. Bij de

stille reserves gaat het om alle niet-bedrijfsgebonden activa (activa niet voor de openbare dienst bestemd) die een hogere waarde hebben dan de boekwaarde die is gebaseerd op de historische kostprijs.

De navolgende niet-bedrijfsgebonden activa kunnen worden genoemd:

Pachtgronden

In totaal is er een oppervlakte van ca. 19 ha grond in (erf)pacht uitgegeven (dit is exclusief de (weide)gronden in eigendom van de afdeling Biest).

Ervan uitgaande dat de verkeerswaarde van een ha. pachtgrond in verpachte staat ca. € 36.700,- (de helft van de vrije verkoopwaarde) bedraagt, kan het potentieel pachtareaal vastgesteld worden op ca. € 0,70 miljoen.

Bossen

Het bosbezit bedraagt ca. 304,4 ha. Er van uitgaande dat een ha. bosgrond tussen de € 7.500,- en € 10.000,- op kan brengen kan het potentieel worden bepaald op een bandbreedte tussen de € 2,28 en 3,04 miljoen.

Gronden gelegen in oude bestemmingsplannen

Onder 'Gronden gelegen in oude bestemmingsplannen zijn diverse verhuurde perceeltjes opgenomen met een totale boekwaarde van € 1,-. Deze gronden met een totale oppervlakte van ± 0,48 ha. kunnen bestempeld worden als overhoeken. Daarvan is de actuele verkoopprijs voor de hoofdkernen vastgesteld op € 202,50 per m² en voor de kleine kernen op € 162,50 per m². Bij verkoop zou op basis van een gemiddelde prijs van € 182,50 per m² een opbrengst behaald kunnen worden van ± € 0,87 miljoen. We maken hierbij de kanttekening dat de daadwerkelijke opbrengstrealisering echter afhankelijk is van de daartoe te maken kosten en van het tijdstip waarop de lopende contracten beëindigd kunnen worden in relatie tot de vraag in de markt.

Verzoeken tot verkoop van overhoeken worden steeds beoordeeld op basis van een aantal criteria, zodat niet zondermeer elk verzoek tot een verkoop(opbrengst) zal leiden.

Woningen/gebouwen

We hebben nog vier woningen in eigendom waar geen boekwaarde tegenover staat. Uitgaande van een gemiddelde verkoopprijs per woning van ca. € 240.000,- kunnen we de potentiële verkoopopbrengst stellen op ca. € 0,96 miljoen euro. Bij de vaststelling van het meerjarenonderhoudsplan gemeentelijke gebouwen werd besloten deze panden zodra dit mogelijk is (vrij van huur) af te stoten.

Gelderstraat 74B is in juli 2023 eigendom geworden, voor deze locatie wordt nog gekeken naar de best passende invulling.

Aandelen Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Wij hebben 23.510 aandelen bij de BNG. De aandelen BNG staan op onze balans voor een nominale waarde per aandeel van € 2,50 en een totaalbedrag van € 59.000. De werkelijke waarde is - mede vanwege de relatief hoge dividenduitkeringen van deze bank - vele malen hoger dan de aanschafwaarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd vanwege verplichtingen, verliezen of risico's waarvan de omvang onzeker is maar wel redelijkerwijs ingeschat kan worden. Voorzieningen zijn ook middelen die van derden zijn verkregen en die specifiek besteed moeten worden, maar die óf nog niet zijn besteed óf in termijnen ten gunste van de exploitatie komen. Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen van de gemeente.

Loonkosten gerelateerde verplichten

Voor arbeid gerelateerde verplichtingen - van jaarlijks vergelijkbaar volume - treffen we geen voorzieningen; die verwerken we als jaarlijkse last in de exploitatiebegroting. U kunt hierbij denken aan overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken (exclusief het spaarverlof waarvoor wel verplicht een voorziening wordt getroffen).

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Het BBV verplicht met artikel 23 een overzicht per jaar van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om:

- reguliere onttrekkingen aan financieringsreserves c.q. dekkingsreserves (kapitaallasten)
- onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings-) reserve gedurende een periode van minimaal 3 jaar met als doel het dekken van structurele lasten.

Structurele toevoegingen reserves	2024	2025	2026	2027
Niet van toepassing	0	0	0	0

Structurele onttrekkingen reserves	2024	2025	2026	2027
Dekking kapitaallasten van specifieke activa	175	175	175	258

Vaste activa (investeringen)

In de bijlage 'overzicht investeringen (meerjarig)' treft u het overzicht van investeringen aan. Hierin staan onze vervangingsinvesteringen en nieuwe investeringen.

Berekening meerjarig EMU-saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Van dit maximale tekort van Nederland is een deel voor de rijksoverheid en een deel voor de decentrale overheden.

Het EMU-saldo is een saldo op kasbasis (inkomsten en uitgaven). Een gemeente hanteert echter een stelsel van baten en lasten. Zo tellen bijvoorbeeld investeringen niet mee in de uitkomst in het baten-lastenstelsel, maar tellen wel door in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

EMU-saldo (bedragen x € 1.000,-)		2024	2025	2026	2027	
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan/onttrekking uit reserves	1.452	1.922	-1.356	536	
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	1.594	1.631	3.215	2.203	+
3	Bruto dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	758	748	748	749	+
4	Investerings in materiële vaste activa	-4.514	-5.276	-12.662	-2.982	-
5	Toegekende bijdragen van Rijk, provincies en overigen inzake de investeringen die niet via de exploitatie lopen					
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs)					+
7	Aankoop grond, bouw-, woonrijpmaken e.d.	-431	-1.223	-1.153	-56	-
8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	2.511	447	165		+
9	Betalings ten laste van de voorzieningen	-1.512	-1.383	-1.676	-1.480	-
10	Betalings die niet via de exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves worden gebracht					
11a	Opbrengsten uit deelnemings en aandelen					-
11b	De boekwinst op verkoop deelnemings en aandelen					-
	berekend EMU-saldo (negatief is tekort)	-142	-3.134	-12.719	-1.030	

5. Bijlagen

In deze bijlage zijn per programma de voorgeschreven verplichte beleidsindicatoren weergegeven. We vergelijken Hilvarenbeek met het gemiddelde van de gemeenten kleiner dan 25.000 inwoners. Het merendeel van deze beleidsindicatoren komen van www.waarstaatjegemeente.nl.

Programma 1: Samenlevend

Indicator	Toelichting	H'bee k	< 25k	Eenheid	Jaar
Absoluut verzuim	Leerlingen niet ingeschreven op school	2,3	2,9	Per 1000 leerlingen	2021
Relatief verzuim	Leerlingen ingeschreven op school, maar ongeoorloofd afwezig	3	14	Per 1000 leerlingen	2021
Voortijdige schoolverlaters totaal	Leerlingen (12-23 jaar) dat zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat (VO + MBO)	0,6	1,5	%	2021
Niet-sporters	Inwoners (19 en ouder die niet wekelijks sporten)	41,3	geen data	%	2020
Aantal banen	Banen per inwoners (leeftijd 15-64 j.)	599	576	Per 1000 inwoners (15-64jr.)	2022
Jongeren met delict voor rechter	Jongeren dat met een delict voor de rechter is verschenen	geen data	1	%	2021
Kinderen in uitkeringsgezin	Kinderen tot 18 jaar in een gezin dat van de bijstand moet rondkomen	3	3	%	2021
Netto arbeidsparticipatie	Werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	74,6	72,9	%	2022
Achterstandsleerlingen Primair onderwijs	Leerlingen (4-12) primair onderwijs dat kans heeft op leerachterstand	geen data	geen data	Geen cijfers bekend	
Werkloze jongeren	Werkloze jongeren (16-22 jaar)	1	1	%	2020
Bijstandsuitkeringen	Bijstandsuitkering 18 jaar en ouder	16	22	Per 1000 inwoners	2021
Lopende re-integratievoorzieningen	Re-integratievoorzieningen in de leeftijd van 15-64 jaar.	7,1	14,2	Per 1000 inwoners	2022
Jongeren met jeugdhulp	Jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp	10,7	10,7	% jongeren tot 18 j.	2020
Jongeren met jeugdbescherming	Jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel	0,7	1,1	% jongeren tot 18 j.	2020
Jongeren met jeugd-reclassering	Jongeren (12-22 jaar) met een jeugd-reclasseringsmaatregel	geen data	geen data	% jongeren (12-22 jaar)	
WMO-cliënten met maatwerkarrangement	Maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning WMO	63	64	Per 1000 inwoners	2021

Programma 2: Belevend

Indicator	Toelichting	H'bee	< 25k	Eenheid	Jaar
Verwijzingen Halt	Verwijzingen naar Halt (leeftijd 12-17)	9	8	per 1000 inwoners	2022
Winkeldiefstal	Winkeldiefstallen	0,9	0,7	per 1000 inwoners	2022
Geweldsmisdrijven	Bv.: seksuele misdrijven, levensdelicten, lichamelijk letsel door schuld	1,9	2,7	per 1000 inwoners	2022
Diefstal uit woning	Diefstallen uit woningen	2,2	1,2	per 1000 inwoners	2022
Vernieling/beschad.	Vernielingen en beschadigingen	4,4	4,3	per 1000 inwoners	2022
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met motorvoertuig	Aandeel van totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.			Geen cijfers bekend	

Indicator	Toelichting	H'beek	< 25k	Eenheid	Jaar
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser	Aandeel van totaal aantal ongevallen die leiden tot ziekenhuisopnamen.			Geen cijfers bekend	
Huishoudelijk restafval	Restafval per bewoner per jaar	112	113	kg per inwoner	2021
Hernieuwbare elektriciteit	Elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.	geen data	geen data	%	
Nieuwbouw woningen	Nieuwbouwwoningen	10,9	8,9	per 1000 woningen	2022
Demografische druk	Personen 0-19 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen 20-65 jaar.	79,2	80,5	%	2023
Woonlasten éénpersoonshuishouden	Bedrag per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	762	geen data	euro	2022
Woonlasten meerpersoonshuishouden	Gemiddeld jaarbedrag betaald aan woonlasten door meerpersoonshuishouden.	914	geen data	Euro	2022

Programma 3: Ondernemend

Indicator	Toelichting	H'beek	< 25k	Eenheid	Jaar
Funciemenging	De funciemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken)	50,4	49,3	%	2022
Bruto gemeentelijk product	Product van de toegevoegde waarde per baan en aantal banen in de gemeente	-	-	Geen data	
Aantal vestigingen	Vestigingen bedrijven	210	180	per 1000 inwoners (leeftijd 15-64 j)	2022

Programma 4: Dienstverlenend

Indicator	Toelichting	H'beek	< 25k	Eenheid	Jaar
Formatie	Toegestane formatie van het ambtelijk apparaat voor begrotingsjaar op 1 jan.	8,1	-	Fte per 1000 inwoners	2024
Bezetting	Werkelijk fte werkzaam op 31 dec.	7,4	-	Fte per 1000 inwoners	2023
Apparaatskosten	De personele en materiële kosten verbonden aan het functioneren van de organisatie excl. griffie en bestuur. (bv.: personeel, huisvesting, automatisering.	948	-	Kosten per inwoner	2024
Externe inhuur	Uitvoeren van werkzaamheden door een private organisatie met winstoogmerk, middels het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen.	8,2	-	% kosten inhuur externen van totale loonsom (incl.inhuur)	2024

Hoofdstuk 5: Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Indicator	Toelichting	H'beek	< 25k	Eenheid	Jaar
WOZ-waarde woning	Gemiddelde WOZ-waarde woningen.	389	342	X € 1000	2022

Hoofdstuk 6: Overhead en VPB

Indicator	Toelichting	H'beek	< 25k	Eenheid	Jaar
Overhead	Overhead gedeeld door totaal saldo van de lasten (excl. reservemutaties)	14,7	-	%overhead/totale last	2024

De staat van reserves en voorzieningen is op enig moment, namelijk halverwege juli, in het begrotingsproces 'bevroren' om bepaalde berekeningen af te wikkelen zoals renteomslag en interne doorrekeningen. Daardoor kan het zijn dat de getallen in onderstaand overzicht niet altijd overeenkomen met andere tabellen in het boekwerk waar reserves en voorzieningen staan genoemd.

Stand Reserves en Voorzieningen per 01-01 (x € 1.000)	2024	2025	2026	2027	2028
Algemene Reserves					
Algemene reserve	3063	3746	5171	3613	3479
Algemene reserve grondexploitatie	2379	2795	2946	2939	3007
Totaal algemene reserves	5442	6542	8117	6552	6486
Bestemmingsreserves ("geblokkeerd")					
Reserve dekking kapitaallasten	4218	4318	4143	3969	4876
Reserve incidentele huur SWA Starrebos	0	0	0	0	0
Totaal Bestemmingsreserves ("geblokkeerd")	4218	4318	4143	3969	4876
Bestemmingsreserves (overige)					
Reserve uitvoering monumentenbeleid	28	28	28	28	28
Reserve aanpassing openbare ruimte	47	50	51	51	51
Reserve kleine kernen / vrijwilligers	79	69	59	49	39
Reserve Personeel	75	75	75	75	75
Reserve Duurzaamheid	326	311	296	281	281
Reserve Ruimtelijke kwaliteit	163	213	263	313	363
Reserve Nieuwe Erf	350	350	350	350	350
Reserve budgetoverhevelingen	0	0	0	0	0
Totaal Bestemmingsreserves (overige)	1069	1097	1123	1148	1188
Voorzieningen					
Voorziening wachtgelden wethouders	0	0	0	0	0
Voorziening pensioenen wethouders	2758	2776	2795	2814	2834
Voorziening onderhoud wegen	785	793	786	689	592
Voorziening riolering	4943	4554	4180	3752	3309
Voorziening nog te maken kosten afgesloten bp	51	51	51	51	51
Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	1737	1505	1356	1058	1048
Voorziening Voormalig personeel	0	0	0	0	0
Voorziening Natuurcompensatie Beekse Bergen	144	144	144	144	144
Voorziening Spaarverlof	40	40	40	40	40
Voorziening Egalisatie Afvalstoffenheffing	153	153	153	153	153
Voorziening rood met groen koppeling	202	211	189	167	145
Totaal voorzieningen	10813	10227	9693	8868	8315
Totaal reserves en voorzieningen	21542	22184	23076	20536	20865

In onderstaand overzicht vindt u de investeringen voor de meerjarenbegroting met daarbij het jaar en het bedrag. We lichten toe welke mutaties zich hebben voorgedaan ná de voorjaarsnota(+) 2023.

Conform de financiële verordening geeft de raad bij de begrotingsbehandeling aan van welke nieuwe investeringen hij op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van het investeringskrediet wil ontvangen. De overige investeringen worden bij de begrotingsbehandeling geautoriseerd. Voor de investeringskredieten van Doelakkers en Hart van Haghorst komt het College nog met een raadsvoorstel voor de aanvraag en autorisatie van een investeringskrediet. Voor deze projecten is wel al voorbereidingskrediet geautoriseerd.

Omschrijving	Totaal '24-'27	2024	2025	2026	2027	Toelichting (mutatie)
Materieel buitendienst						
Tractor John Deere 6 105 R aanschaf 2023	124		124			
Iveco rioolbus aanschaf 2023	55		55			
Volkswagen Caddy VJ-734-P verv 2024	35				35	krediet verschoven van 2026 naar 2027
Case Farnall 2025	65		65			
MAN vrachtwagen (114) verv. in 2026	195				195	krediet verschoven van 2026 naar 2027
Volkswagen Crafter (117) verv. in 2026	75				75	krediet verschoven van 2026 naar 2027
Volkswagen Crafter (118) verv. in 2026	75				75	krediet verschoven van 2026 naar 2027
Dienstauto (121) verv. in 2026	40				40	krediet verschoven van 2026 naar 2027
Volkswagen Caddy (122) verv. in 2026	35				35	krediet verschoven van 2026 naar 2027
Zoutstrooier Sirius AST 4m3 Medium Aanschaf 2023	40			40		
Epoke SK 15 zoutstrooier 2024	25			25		
Epoke Igloo S2400 RVS 1400 ltr 2024	30			30		
Epoke Igloo S2400 gladheidstrooier 2024	30			30		
Soft- en hardware						
Digitale geluidsinstallatie raadszaal	35	35				Vervangingsinvestering opgevoerd met deze begroting.

Omschrijving	Totaal '24-'27	2024	2025	2026	2027	Toelichting (mutatie)
Wensen vanuit participatie projecten openbare ruimte						
Participatie projecten openbare ruimte 2024	45	45				
Participatie projecten openbare ruimte 2025	45		45			
Participatie projecten openbare ruimte 2026	45			45		
Participatie projecten 2027 openbare ruimte vjn 18/59	45				45	
Landbouwverkeer						
Landbouwverkeer Noordwestelijk kw. (vjn21/30)	313	313				
Landbouwverkeer Zuidwestelijk kwadrant (vjn21/30)	466	466				
Wegen						Met deze begroting zijn de vervangingsinvesteringen wegen en riolering geactualiseerd.
Rehabilitatie Voortsepad 2018 = 2020	182			182		
Aandeel wegen Rijtseweg e.o. 2022-2026	752	356	396			
Aandeel wegen Drie-Eilanden 2023-2026	410	50	50	155	155	
Aandeel wegen Elsackers 2023-2029	906		302	302	302	
Jaarschijven aanleg grasbetontegels (2021-2025)	180	60	60	60		
Cyclisch geplande rehabilitaties vanaf 2026	679			366	313	
Aandeel wegen Willibrordusstraat e.o.	622			311	311	
Aandeel wegen J. van Brabantlaan 2028-2030	430				430	
Hoge Zij						
Hoge Zij wegbeheer	100	100				
Hoge Zij riolering	100	100				
Riolering						Met deze begroting zijn de vervangingsinvesteringen wegen en riolering geactualiseerd.
Rijtseweg Diessen vervangen riolering 2022	490	245	245			
B5 Maatregelen uit BRP 2020 jaarschijf 2022	94	94				
Giselbert Backstraat vervangen riolering 2023	832	51	50	366	366	
Elsakkerstraat vervangen riolering 2023	1.150	50	400	350	350	
Van der Lindenstraat vervangen riolering 2024	530	50	50	215	215	
B5 Maatregelen uit BRP 2020 jaarschijf 2024	56	56				
B5 Maatregelen uit BRP 2020 jaarschijf 2025	56		56			
B5 Maatregelen uit BRP 2020 jaarschijf 2026	56			56		
Randvoorziening Diessenseweg - EM 2026	28			28		

Omschrijving	Totaal '24-'27	2024	2025	2026	2027	Toelichting (mutatie)	
Lichtmasten en armaturen							
Vervanging armaturen 2024	40	40					
Vervanging armaturen, 2025	19		19				
Vervanging lichtmasten, 2025	98		98				
Hart van Haghorst							
Hart v Haghorst - School - grondverwerving	517	517				Totaalkrediet van € 8.424.000, waarvan € 155.000 als voorbereidingskrediet al geautoriseerd in 2023	
Hart v Haghorst - School - installaties	540			540			
Hart v Haghorst - School - gebouw	1.459			1.459			
Hart v Haghorst - Gymzaal - grondverwerving	381	381					
Hart v Haghorst - Gymzaal - installaties	397			397			
Hart v Haghorst - Gymzaal - gebouw	1.074			1.074			
Hart v Haghorst - MFA - grondverwerving	684	684					
Hart v Haghorst - MFA - installaties	683			683			
Hart v Haghorst - MFA - gebouw	1.847			1.847			
Hart v Haghorst - Kinderopvang - grondverwerving	173	173					
Hart v Haghorst - Kinderopvang - installaties	180			180			
Hart v Haghorst - Kinderopvang - gebouw	488			488			
IMVA project Haghorst	-155			-155			
Doelakkers							
Samenwijscentrum Doelakkers	6.750	50	3.200	3.500			Aanpassing krediet naar € 6,8 miljoen. Hiervan als voorbereidingskrediet € 100.000 geautoriseerd, waarvan € 50.000 in 2023 en € 50.000 in 2024
Gebouwenbeheer							
Vervangingen molen 2024 het gevluht	140	140				Met deze begroting is het beheerplan gebouwen geactualiseerd en zijn nieuwe vervangingsinvesteringen opgevoerd.	
Vervangingen kiosk Diessen 2024 dakbedekking	50	50					
Vervangingen gemeentehuis alarm, lichtinst. etc.	168	168					
Vervangingen gemeentehuis luchtbehandeling	61		61				
Vervangingen gemeentehuis schuttingsmuur	20			20			
Vervangingen gemeentehuis zonwering, schuifdeuren	40				40		
Vervangingen gemeentewerf 2024 dakbedekking	130	130					
Vervanging gemeentewerf 2026 dakbedekking	68			68			

Omschrijving	Totaal '24-'27	2024	2025	2026	2027	Toelichting (mutatie)
Afval						
Vervangen milieupark 2017 containers/KGA-depot	110	110				
	25.434	4.514	5.276	12.662	2.982	

We hanteren de volgende uitgangspunten voor de begroting:

- We beginnen met afschrijven het jaar nadat de investering is afgerond.
- We rekenen rente toe over het geïnvesteerde bedrag op datum 1 januari van het betreffende jaar.

Riolering

Naast het taakveld Riolering wordt ook een bedrag vanuit Taakveld Inkomensregelingen betrokken in de berekening van de tarieven. Het betreft het bedrag aan kwijtscheldingen.

	Taakveld Riolering	Taakveld Inkomensregelingen	Totaal
Directe baten/lasten:			
Lasten incl. (omslag)rente	1714	6	1720
Baten excl. heffingen	-17		-17
Bijdrage voorziening Riolering	-478		-478
Opbrengsten heffingen	-1612		-1612
Toe te rekenen:			
BTW-lasten	155		155
Overhead	232		232
Totaal taakveld excl rioolheffing	-6	6	0

Afval

Naast het taakveld Afval wordt ook een bedrag vanuit Taakveld Inkomensregelingen betrokken in de berekening van de tarieven afvalstoffenheffing. Het betreft het bedrag aan kwijtscheldingen.

	Taakveld Afval	Taakveld Inkomensregelingen	Totaal
Directe baten/lasten:			
Lasten incl. (omslag)rente	1478	16	1494
Baten excl. heffingen	-302		-302
Opbrengsten heffingen	-1503		-1503
Toe te rekenen:			
BTW-lasten	180		180
Overhead	131		131
Totaal taakvelden	-16	16	0

Marktgelden

Taakveld Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	
Directe baten/lasten:	
Lasten	8.500
BTW-component lasten	1.785
Totale lasten taakveld	10.285
Opbrengsten marktgelden	3.500
Dekkingspercentage	34 %

Leges

Hieronder ziet u de kostendekkendheidsberekening terug voor de leges 2024 zoals opgenomen in het raadsvoorstel belastingverordeningen 2024. U neemt met het raadsvoorstel belastingverordeningen 2024 formeel het besluit over de legestarieven 2024.

		Totale kosten	Opbrengsten	Kostendekkendheid
Totaal		€ 2.080.285	€ 1.471.043	71%
Hoofdstuk 1	Algemene dienstverlening	€ 528.562	€ 470.590	89%
Paragraaf 1.1	Burgerlijke stand	€ 55.448	€ 48.801	88%
Paragraaf 1.2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	€ 246.872	€ 235.777	96%
Paragraaf 1.3	Rijbewijzen	€ 82.918	€ 78.816	95%
Paragraaf 1.4	Verstrekingen in het kader van de basisregistratie persoonsgegevens	€ 15.230	€ 1.810	12%
Paragraaf 1.7	Overige publiekszaken	€ 44.964	€ 24.416	54%
Paragraaf 1.9	Bijzondere wetten	€ 72.602	€ 70.577	97%
Paragraaf 1.10	Diversen	€ 10.527	€ 10.393	99%
Hoofdstuk 2	Dienstverlening en besluiten in het kader van de omgevingswet	€ 1.461.438	€ 919.431	63%
Paragraaf 2.2	Voorfase	€ 165.877	€ 22.800	14%
Paragraaf 2.3	Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	€ 1.007.948	€ 774.578	77%
Paragraaf 2.4	Activiteiten met betrekking tot cultureel erfgoed en werelderfgoed	€ 6.101	€ 624	10%
Paragraaf 2.5	Milieubelastende activiteiten	€ 85.166	€ 81.098	95%
Paragraaf 2.7	Aanlegactiviteiten	€ 63.047	€ 4.929	8%
Paragraaf 2.8	Overige activiteiten	€ 91.519	€ 13.120	14%
Paragraaf 2.9	Maatwerkvoorschriften	€ 0	€ 0	0%
Paragraaf 2.10	Gelijkwaardigheid	€ 0	€ 0	0%
Paragraaf 2.11	Overige tarieven	€ 32.213	€ 31.699	98%
Paragraaf 2.12	Modaliteiten	€ 7.280	€ 7.684	106%
Paragraaf 2.13	Vermindering	€ 2.288	-€ 17.100	
Paragraaf 2.14	Teruggaaf	€ 0	€ 0	
Hoofdstuk 3	Dienstverlening vallend onder de dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2	€ 90.285	€ 81.023	90%
Paragraaf 3.1	Horeca	€ 13.145	€ 12.429	95%
Paragraaf 3.2	Seksbedrijven	€ 0	€ 0	0%
Paragraaf 3.3	Winkeltijdenwet	€ 0	€ 0	0%
Paragraaf 3.4	Organiseren evenement of markt	€ 77.139	€ 68.594	89%
Paragraaf 3.5	Standplaatsen	€ 0	€ 0	0%
Paragraaf 3.6a	Overige APV activiteiten	€ 0	€ 0	0%
Paragraaf 3.7	In dit hoofdstuk niet benoemd besluit	€ 0	€ 0	0%

Structurele risico's algemene dienst

Risico/ Oorzaak	Beheersmaatregel	K	G	Bedrag	Score	%	Risicobedrag
1. BUIG-middelen ontoereikend							
Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 en voor de inzet van loonkostensubsidie. Het eigen risico op het BUIG-budget is maximaal 7,5% op het totale Rijksbudget. Voor ons komt dit neer op circa € 131.000. Het resterend risico wordt gedekt door een vangnetuitkering die we ontvangen van het Rijk.	Wij zetten onze budgetten in voor personen met een arbeidsbeperking, waarbij we onder andere het instrument loonkostensubsidie inzetten. Het overige re-integratiebudget zetten we grotendeels in voor personen uit ons uitkeringsbestand die nog te ver van de arbeidsmarkt af staan en op samenwerking in regionale projecten.	3	2	€ 131.000	6	25 %	€ 33.000
2. Algemene uitkering							
De algemene uitkering vormt ruim de helft van de inkomsten van onze begroting. We ontvangen via de algemene uitkering ook een compensatie voor loon-, prijs- en volumeontwikkelingen. Deze worden periodiek bijgesteld op basis van bijgestelde verwachtingen. In onze eigen meerjarenbegroting houden we ook rekening met (bijgestelde) loon-, prijs en volumeontwikkelingen. Het is niet per definitie zo dat we onze eigen bijstellingen altijd volledig kunnen dekken met de compensatie die we daarvoor ontvangen via de algemene uitkering. De afgelopen jaren leert verder dat we te maken kunnen krijgen met aanpassingen door het rijk van de algemene uitkering. Een voorbeeld daarvan is het loslaten van de bestaande financierings-systematiek, waardoor het 'ravijn' vanaf 2026 ontstond. Voorzichtigheidshalve houden we rekening met een risico van 1% van € 27 mln aan algemene uitkering.	We hebben geen directe invloed op de ontwikkeling van de algemene uitkering. Wel kunnen we via bijvoorbeeld de K80 (80 kleine gemeenten die zich verenigd hebben) blijvend aandacht vragen voor de noodzaak van voldoende compensatie vanuit het rijk voor de uit te voeren taken door de gemeenten.	3	3	€ 270.000	9	25%	€ 68.000
3. Jeugdhulpverlening (specialistische zorg)							
Jeugdhulp is een open einde regeling en de gemeente kan geen zorg weigeren als dit nodig blijkt. Pieken en dalen in jaarlijkse uitgaven kunnen zich altijd voordoen. Een complexe casus kan in kosten flink oplopen en dan kan er ook nog sprake zijn van een gezinssituatie met meerdere kinderen (als voorbeeld: de gemiddelde kosten voor een kind dat in een instelling geplaatst wordt zijn € 130.000 per jaar). We rekenen met een risico van 2 gevallen per jaar. Met dit risico is de verhoging van de uitgaven aan jeugdzorg van de afgelopen jaren (door de toenemende vraag) niet afgedekt. Deze tekorten zijn steeds verwerkt in de begroting (bijstelling in voor- en najaarsnota). Daarnaast blijft de structurele bekostiging voor de jeugdzorg vanuit het rijk onzeker. Het IPO en de VNG hebben de afspraak gemaakt dat gemeenten voor de jaarschijven 2014 tot en met 2026 de volledige bijdragen uit de hervormingsagenda jeugd mogen opnemen. Zekerheid of het rijk die toezegging daadwerkelijk nakomt is er niet. Daarnaast moeten gemeenten rekeningen houden met een door het rijk voorgenomen besparing.	De groei van de uitgaven aan jeugdhulp is een landelijk probleem. We proberen deze te beperken door het uitvoeren van een aantal beheersmaatregelen. Daarnaast investeren we in versterking van preventie, in innovatie, sturing, monitoring en verantwoording. Ook de nieuwe inkoop moet bijdragen aan het verder beheersbaar maken van de kosten. We hopen met de nieuwe inkoop ons kosten beter beheersbaar te maken, maar omdat we tegelijkertijd ook overstappen op een nieuwe financieringsmethode zijn de financiële effecten nog onduidelijk. Per 01-01-2022 is het woonplaatsbeginsel van kracht en de effecten hiervan zijn inmiddels in de prognoses, en dus in de begroting, opgenomen.	3	3	€ 260.000	9	25%	€ 65.000
4. Toerekening uren aan investeringen en grondexploitaties							
We rekenen loonkosten en overhead toe aan investeringen riolering, wegen en grondexploitaties in de begroting. In de begroting 2024 gaat het om een bedrag van	Mochten we in de toekomst minder uren en overhead aan investeringen en grondexploitaties kunnen toeschrijven, dan anticiperen	3	3	€ 380.000	9	25%	€ 95.000

Risico/ Oorzaak	Beheersmaatregel	K	G	Bedrag	Score	%	Risicobedrag
€760.000. Mochten in de toekomst de werkzaamheden teruglopen waardoor we minder uren hieraan kunnen toeschrijven dan ontstaat er een nadeel voor de exploitatie van de algemene dienst. De uren kunnen we dan namelijk niet meer activeren. We houden rekening met een terugloop van de helft, dus € 380.000.	we hierop bij de invulling van de ambtelijke capaciteit in relatie tot de werkzaamheden.						
5. Rentewijzigingen							
Het risico dat bij het aantrekken van een nieuwe lening of bij renteherziening van een lopende lening de rente hoger is dan waarmee wordt gerekend in de meerjarenbegroting.	We kunnen rentestanden op zich niet beïnvloeden. Wel vroegtijdig anticiperen op mogelijke gevolgen hiervan voor onze meerjaren-cijfers. Dit doen we door het volgen van renteontwikkelingen en periodieke actualisatie van onze liquiditeitsprognoses. In de voorliggende meerjarenbegroting rekenen we voor de geraamde financieringsbehoefte op langere termijn een percentage dat substantieel hoger ligt dan in de vorige meerjarenbegroting. Hiermee 'dempen' we het renterisico voor de toekomst aanzienlijk.	5	2	€ 150.000	10	100%	€ 150.000
6. WMO middelen ontoereikend							
In de Wmo spelen een aantal autonome ontwikkelingen die zich uiten in jaarlijks stijgende Wmo kosten. Eén van deze ontwikkelingen is de vergrijzing en de verwachting dat onze inwoners langer thuis zullen blijven wonen. De verwachting is dat deze ontwikkelingen de aankomende jaren een aanzuigende werking zullen hebben op het aantal aanvragen voor zowel maatwerk- als voorliggende voorzieningen. Het abonnementstarief, welke op 1 januari 2020 is ingegaan, blijft een aanzuigende werking hebben op de aanvraag van ondersteuning. Echter, heeft het kabinet besloten om voor alle Wmo-voorzieningen een inkomensafhankelijke eigen bijdragen in te voeren vanaf 1 januari 2026. Vanaf 1 januari 2023 wordt gewerkt met nieuwe contracten voor Wmo Begeleiding en Beschermd Wonen. Sprake is van een nieuwe bekostigingssystematiek welke nog niet is geëvalueerd.	Vanaf 1 januari 2023 werken we met nieuwe contracten voor Wmo Begeleiding en Beschermd Wonen. Deze contracten gaan uit van een nieuwe bekostigingssystematiek, lumpsum financiering, de eerste evaluatie van de nieuwe systematiek moet nog plaatsvinden. Daarnaast blijven we inzetten op verdere professionalisering van onze toegang en van sturing, monitoring en verantwoording. En intensiveren we de samenwerking in GHO verband en/of op niveau van Hart van Brabant om onder andere kosten te kunnen besparen.	3	2	€ 175.000	6	25%	€ 44.000
7. Capaciteitstekort binnen de gemeentelijke organisatie							
Het verzetten van veel taken binnen een (relatief) kleine organisatie kan om diverse redenen leiden tot een noodzaak tot het inhuren van externe medewerkers. Voorbeelden zijn wijzigingen in het gemeentelijk takenpakket waardoor specifieke kennis of tijdelijk extra menskracht nodig is, ziekte en (natuurlijk) verloop. Verder is het door de krapte op de arbeidsmarkt vaak moeilijk geschikte kandidaten voor vacatures te vinden. Om die gevallen het hoofd te bieden hebben we budgetten opgenomen in de begroting. In de voorjaarsnota 2023 is het budget voor inhuur bij ziekte hiertoe structureel ook opgehoogd met €100.000. We bepalen het risicobedrag op € 206.000. Dit is de ongedekte inhuur van 2022 minus het extra budget uit de voorjaarsnota 2023.	Wij nemen interne maatregelen (o.a. invulling vacatures en verlaging ziekteverzuim) om beroep op (externe) ondersteuning te beperken. Ook zoeken wij samenwerking binnen de regio en met andere gemeenten om kennis te delen en vraagstukken zoveel mogelijk met anderen te delen en op te lossen. De noodzakelijk geachte ondersteuning monitoren we periodiek en verantwoorden we met tussentijdse rapportages naar de raad. Eventuele tekorten/overschotten op personele budgetten reserveren we in of onttrekken we uit de daartoe ingestelde reserve personeel. Deze reserve is te gering van omvang om het risico af te dekken.	3	2	€ 206.000	6	25%	€ 52.000
8. Structurele gevolgen omgevingswet							
Op basis van de uitwerking van de omgevingswet kunnen de inkomsten van de leges wijzigen omdat het aantal vergunningsaanvragen fors kan dalen. Of dit wel of niet gaat gebeuren hangt af van de raadskeuze die zij maken over het gevolg van de omgevingswet. Of we minder personeel nodig hebben wanneer er minder vergunningsaanvragen komen is nog niet bekend, mogelijk wordt de aard van het werk complexer dan in het verleden. Daarnaast worden de bodemtaken van de provincie overgedragen naar de	Richting de gemeenteraad werken we een aantal scenario's uit waarin de keuzes worden voorgelegd mbt het ambitieniveau en de mate waarin we de leges blijven heffen. Uit budgettaire overwegingen kan ervoor gekozen worden om zoveel als mogelijk het legesniveau te handhaven.	3	3	€ 325.000	9	25%	€ 81.000

Risico/ Oorzaak	Beheersmaatregel	K	G	Bedrag	Score	%	Risicobedrag
<p>gemeente. Daarbij is nog niet duidelijk of de middelen die worden overgedragen vanuit de provincie voldoende zijn om de bodemtaken als gemeente uit te voeren. Structureel is er sprake van ruim €650.000 aan leges omgevingsvergunningen. We nemen als risicobedrag de helft daarvan.</p>							
9. Niet behalen van taakstellingen							
<p>In de meest recente risicoparagraaf (jaarrekening 2022) stond er nog een bedrag van € 93.000 aan taakstellingen open. De gemeenteraad besloot bij de vaststelling van de voorjaarsnota 2023 deze taakstellingen te laten vervallen. Daarmee is ook het risico van het niet behalen van de taakstellingen niet meer aan de orde.</p>							
10. Oplopende prijzen							
<p>We hebben nog steeds te maken met een hoge inflatie (oplopende prijzen en lonen). Dit vertaalt zich ook in hogere prijzen die aannemers, leveranciers en dienstverleners aan de gemeente doorrekenen. Het is niet uitgesloten dat we in de toekomst met nog verder oplopende prijzen en lonen te maken krijgen, waarvoor we onvoldoende worden gecompenseerd via het gemeentefonds. We gaan uit van een bedrag van € 100.000, dat we mogelijk niet kunnen dekken door de stelposten die we daarvoor in de begroting hebben opgenomen.</p>	<p>Met de voorjaarsnota 2023 hebben we een groot aantal budgetten bijgesteld naar de actuele situatie en verwachte situatie in 2024. Hiervoor hebben we de beschikbare stelposten voor lonen- en prijzen ingezet. Voor de jaren na 2024 beschikken we ook over die stelposten ter dekking van de cumulerende loon- en prijsstijgingen, die we via de algemene uitkering hebben opgevoerd.</p>	5	2	€ 100.000	10	100%	€ 100.000
11. Informatiemanagement projecten							
<p>Er zijn diverse Informatiewetten, welke de gemeenten moeten uitvoeren, door het parlement vastgesteld. Met uitzondering van de WOO is nog niet duidelijk of en hoeveel middelen door het Rijk hiervoor beschikbaar gesteld wordt, er valt te denken aan de Wet Digitale Overheid en Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer. Structureel kan dit extra kosten meebrengen. We schatten het risico in op € 40.000.</p>		3	1	€ 40.000	3	0%	€ 0
12. Project Hart van Haghorst							
<p>Met de vaststelling van de voorjaarsnota 2023 besloot de raad in te stemmen met het financieel kader voor het project gebaseerd op de toen beschikbare informatie en uitgangspunten. In bijlage 7.4 van de voorjaarsnota meldden we dat een aantal uitgangspunten nog verder uitgewerkt dienen te worden. Daarnaast gaven we aan dat een aantal aspecten nog niet zijn verwerkt in de cijfers, maar waar we in de vervolg-fases wel mee te maken kunnen krijgen. Zo hielden we bijvoorbeeld nog geen rekening met het eventueel verplaatsen van kabels en leidingen, uitbreiding trafo, mogelijke aanwezigheid van asbest, grondsanering en inrichting van het openbaar gebied buiten het projectgebied. We komen nu in een fase waarbij we verschillende gekozen uitgangspunten verder uit gaan werken en bezien we waar we in relatie tot dit project nog meer mee te maken kunnen krijgen. U kan hierbij denken aan gevolgen van prijsontwikkelingen, wijze van aanbesteding en zaken die we tijdens de vervolgfasen tegen komen. Het is lastig om aan te geven welk structureel risico we hiermee lopen. We gaan voorlopig uit van een bandbreedte van € 0 tot € 100.000 structureel.</p>	<p>Maatregelen voor risicobeheersing en risicoverlaging zullen voor zover mogelijk in de projectopzet worden meegenomen. Een aantal risico's zijn sterk gebaseerd op externe factoren.</p>	5	2	€ 50.000	10	100%	€ 50.000
13. Huisvesting statushouders							

Risico/ Oorzaak	Beheersmaatregel	K	G	Bedrag	Score	%	Risicobedrag
De gemeente heeft een achterstand in haar taakstelling voor het huisvesten aan statushouders. De komende tijd zal hier aandacht zijn voor het invullen van de taakstelling. Op welke wijze invulling wordt gegeven aan de huisvesting (huren, aankoop/renovatie pand, nieuwbouw) is nog onduidelijk waardoor de het financiële gevolg ook nog onzeker is. We gaan voor het risico uit van een jaarlijkse last van € 50.000 per jaar. Omdat de gemeente verplicht is om aan de taakstelling te voldoen schatten we de kans van het risico in op hoog.	Op dit moment wordt aan een plan van aanpak gewerkt met mogelijke opties om de taakstelling in te vullen. In de loop van 2022 zal hier meer duidelijkheid over ontstaan.	5	2	€ 50.000	10	100%	€ 50.000
14. Kostprijsonderzoek Oekraïners							
Het ministerie is voornemens om de bekostigingsregeling per 1 januari 2024 te herijken. De intentie is om – op basis van een kostprijsonderzoek - het normbedrag beter aan te laten sluiten bij de daadwerkelijke kosten van de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Er is nog geen informatie beschikbaar omtrent de uitkomst van dit onderzoek. Dit risico wordt derhalve PM opgenomen.				PM			
15. Onderhoud openbare ruimte							
Door afname aan arbeidskrachten in de groene sector en toename aan verschuiving in de markt is er sprake van een mogelijke wisseling van de wacht bij de opdrachtnemers. Onzeker is hoe dit in 2024 vorm gaat krijgen.		5	2	€ 100.000	10	100%	€ 100.000
Totaal structurele risico's algemene dienst							€ 888.000

Incidentele risico's algemene dienst

Risico/ Oorzaak	Beheersmaatregel	K	G	Bedrag	Score	%	Risicobedrag
1. Onvoorzien uit reguliere bedrijfsvoering / Algemeen bedrijfsrisico							
In de reguliere bedrijfsvoering is sprake van werkzaamheden waar toereikende beheersmaatregelen op worden toegepast waar toch risico's uit voortvloeien. Bijv. uitvoering grondwerkzaamheden (voorzorgsmaatregelen onderzoek en proefsleuven), hacken (beveiliging). Deze risico's worden als totaal bezien, we gaan uit van 2% van het begrotingstotaal.		2	3	€ 900.000	6	50%	€ 450.000
2. Kabels en leidingen							
In de meest recente risicoparaagraaf (jaarrekening 2022) stond er nog een bedrag van € 50.000 risico Kabels en leidingen. Dit is in deze begroting niet meer apart benoemd, maar opgenomen onder 'Onvoorzien uit reguliere bedrijfsvoering/Algemeen bedrijfsrisico'							
3. Wachtgeldregeling wethouders							
Na verkiezingen kan een nieuwe coalitie gevormd worden. Dit brengt het risico met zich mee dat er wisselingen komen ten aanzien van de invulling van de wethouders-posten. Ook gedurende een coalitietermijn kunnen dergelijke wisselingen optreden. Bij het ontstaan van een verplichting tot wachtgeld storten we dit in een voorziening. Daarom zien we dit als een incidenteel risico. Op basis van het gemiddelde van de afgelopen 4 jaar, bepalen we het risicobedrag op € 60.000.	Er is voor de huidige aanspraken op wachtgeld een voorziening gevormd.	3	2	€ 60.000	6	50%	€ 30.000
4. Huur Nieuwe Erf							
In november 2022 heeft uw raad besloten over de huur van de Nieuwe Erf tot en met 2025. Het verloop van de oorlog in Oekraïne laat zich niet voorspellen. Het is daarom niet mogelijk om met zekerheid te stellen dat de opvang voor Oekraïners drie jaar in stand blijft/dient te blijven. Deze onzekerheid vertaalt zich naar het risico dat wij wel huren, maar dat er geen opvang meer nodig is. In dat geval dienen we dekking te zoeken voor de huur. Andere risico's zijn dat de Rijksregeling voor compensatie stopt of dat de compensatie naar beneden wordt bijgesteld. Wel is onze verwachting dat een Rijksbijdrage in ieder geval t/m 2024 wordt verstrekt. We hebben € 350.000 gereserveerd in de reserve Nieuwe Erf. We bepalen daarom het risico op een jaar huur voor € 754.000 onder aftrek van een reserve van € 350.000, derhalve een risico van € 404.000	We hebben € 350.000 gereserveerd in de reserve Nieuwe Erf.	3	3	€ 404.000	9	50%	€ 202.000
5. Gerechtelijke procedures en aansprakelijkheidsstellingen							
Er lopen drie aansprakelijkheidsstellingen waarvan twee binnen de verzekering vallen en een mogelijk niet. Deze laatste betreft een claim van € 150.000.		1	3	€ 150.000	3	0%	€ 0
6. Deelname Regionaal Publiek Ontwikkelbedrijf							
Deelname aan het Publiek Ontwikkelbedrijf is niet zonder financiële risico's. Het kopen van aandelen kost geld en aan elke bedrijfsmatige activiteit kleef het risico dat er iets misgaat of anders loopt dan vooraf ingeschat. De risico's laten zich als volgt samenvatten: <ul style="list-style-type: none"> Het risico dat de geprognosticeerde resultaten niet worden behaald en de kosten die het Publiek Ontwikkelbedrijf heeft gemaakt niet worden terugverdiend Kapitaalstortingen in het ontwikkelbedrijf worden alsnog aangemerkt als onrechtmatige staatssteun. Het risicobedrag is maximaal de totale inleg van € 430.000.	De inleg vindt gefaseerd plaats en deelname betreft meerdere projecten met afzonderlijke resultaten. Het risico van staatssteun is onderzocht en er is geconcludeerd dat dit zeer gering is. Daarnaast is een pre-notificatie gedaan bij de Europese Commissie en er is een eerste reactie binnengekomen waarin er ambtelijk is aangegeven dat op basis van de informatie in de documenten (o.a. het advies van AKD) geen bezwaar gezien wordt. Er is echter nog geen definitieve reactie van de Europese Commissie.	1	3	€ 430.000	3	0%	€ 0
Totaal incidentele risico's algemene dienst							€ 682.000

Risico's grondbedrijf

Nr.	Onderwerp	Risico / Oorzaak	Beheersmaatregel	K	G	Bedrag	I / S	Score	%	€
Risico's Grondbedrijf										
1.	Afzet gronden	Aannames ten aanzien van reële grondprijzen en afzet van gronden (in de tijd gezien) zijn binnen de huidige woningmarkt moeilijk te onderbouwen. Wij hebben binnen het kader van risicomangement het negatieve effect van de rente berekend in geval binnen de huidige meer jaren periode geen gronden worden verkocht.	Binnen grondbedrijf continue aandacht en focus op beheersmaatregelen die van positieve invloed kunnen zijn op de grondverkoop.	3	3	€ 470.000	I	9	50%	€ 235.000
2.	Prijrisico/inflatie	Wij hebben onderzocht wat het effect op de grondexploitaties is als wel de inflatie op de kosten doorloopt terwijl de grondopbrengsten constant blijven.	Vasthouden aan jaarlijkse herziening van de exploitatieopzetten.	3	3	€ 400.000	S	9	25%	€ 100.000
3.	Geurcontour De Leeuwerik 3	Binnen het uitgiftegebied van De Leeuwerik 3 belemmert een stankcirkel de uitgifte van enkele percelen.	In overleg gaan met vergunninghouder icm planvorming Leeuwerik 4	3	2	€ 165.000	I	6	50%	€ 83.000
4.	Gelderakkers 2	Het plangebied Gelderakkers is in twee fasen geknipt waarbij fase 2 nog agrarisch gebied betreft met wijzigingsbevoegdheid. Een nieuw BP is in voorbereiding echter tot vaststelling is risico aanwezig dat gronden van fase 2 niet de status "uitgeefbaar" kunnen krijgen. Indien risico, meer realiteit gaat worden, dan ligt afboeken tot niveau van landbouwwaarde voor de hand.	Scherp blijven op planontwikkeling en op mogelijkheden om eventuele bezwaarmakers binnen het proces mee te krijgen.	3	3	€ 3.920.000	I	9	50%	€ 1.960.000
5.	De Welder	Het plangebied De Welder is in twee fasen gedeeld, waarbij het fase 2 gebied met de jaarrekening een agrarische bestemming had. Het risico is derhalve niet meer aanwezig doordat gronden van fase 2 middels het onherroepelijke bestemmingsplan niet meer de status "onuitgeefbaar" kunnen krijgen. Afboeken ligt daardoor voor de hand.				€ 770.000	I		0%	€ 0
Totaal risico's grondbedrijf										€ 2.378.000

We lichten hier toe middels welke berekening het renteresultaat tot stand is gekomen.

Schema rentetoerekening	2024	2025	2026	2027
a.				
De externe rentelasten over de lange PROJECT-financiering	102	100	97	95
De externe rentelasten over de lange financiering Overig	256	235	213	193
De externe rentelasten over de korte financiering < Kasgeldlimiet	3	41	120	120
De externe rentelasten over de korte financiering > Kasgeldlimiet			76	524
De externe rentelasten over de belegging Afdeling Biest	5	5	5	5
Totaal Externe Rentelasten	<u>366</u>	<u>380</u>	<u>511</u>	<u>937</u>
b.				
De externe renteBATEN over de lange financiering Leijstromen (eigen geld)	-79	-69	-58	-47
De externe renteBATEN over Financieringsoverschot				
De externe renteBATEN van SVN Startersleningen	-14	-14	-14	-14
De externe renteBATEN van SVN Duurzaamheidsleningen	-13	-13	-13	-13
De externe renteBATEN van SVN Verzilverleningen				
De externe renteBATEN van SVN Blijversleningen				
De externe renteBATEN over de financiering Inventaris Elckerlyc	-1	-1		
Totaal Externe Rentebaten	<u>-107</u>	<u>-96</u>	<u>-85</u>	<u>-73</u>
a. -/ b. Totaal door te rekenen externe rente	259	284	426	864
c.				
Rente die aan grondexploitaties wordt doorberekend	-20	-10	-7	
Rente projectfinanciering Binnensportaccommodatie	-102	-100	-97	-95
	<u>-122</u>	<u>-110</u>	<u>-105</u>	<u>-95</u>
Saldo nog te door te berekenen externe rente	137	174	321	769
d1. Nvt				
d2. Rente CW over voorziening Pensioenen Wethouders nr 61	68	69	69	70
	<u>68</u>	<u>69</u>	<u>69</u>	<u>70</u>
De aan taakvelden toe te rekenen rente	206	242	391	838
e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (Omslagrente)	415	444	489	896
f. Renteresultaat op het taakveld treasury	<u>209</u>	<u>202</u>	<u>98</u>	<u>58</u>

Percentage voor omslagrente = Via formule Toe te rekenen rente / BW 1-1

1,000%

1,000%

1,000%

1,500%

